

**Stichting DLO
Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)**

**WOT-05 Visserijonderzoek
Voortgangsrapportage over 2009**

CVO Rapport Nummer CVO 10.002

F.A. van Beek (edt)

Stichting DLO
Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)
Postbus 68
1970 AB IJMUIDEN
Tel: 0317-480900
Fax: 0317-487326
Bezoekadres: Haringkade 1, IJmuiden

De Stichting DLO-
Centrum voor Visserijonderzoek
is geregistreerd in het
Handelsregister Gelderland
nr. 09098104
BTW nr. NL 8089.32.184.B01

Inhoud

	Inleiding	5
	I Algemeen	7
	II De inhoudelijke rapportage over 2009	8
	III De financiële rapportage over 2009	16
	IV Rapporten en referenties	19
	V English Summary	20
	VI Lijst met afkortingen	21
	VII Bijlage projectrapportages 2009	24
1	Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij.....	25
	1.1 Algemeen	25
	1.2 Aanpak van het onderzoek	25
	1.3 Onderdelen	26
	1.3.1 Advisering via ICES	26
	1.3.2 Advisering via STECF	28
	1.3.3 Toestandsbeoordeling van het IJsselmeer	29
	1.3.4 Toetsing nieuwe aquatische soorten voor aquacultuur	29
	1.3.5 Ondersteunende WOT	30
	1.4 Kennisverspreiding en Communicatie	30
	1.4.1 Regionale adviesraden	31
	1.5 Rapporten, werkdocumenten en publicaties	31
	1.6 Nota's	32
	1.7 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	33
	1.8 Vergaderingen en werkgroepen	33
	1.9 English summary	37
2	Marktbemonstering zeevisserij.....	38
	2.1 Algemeen	38
	2.2 Projectbeschrijving	38
	2.3 Onderdelen marktmonitoring	39
	2.3.1 Marktmonitoring demersale vis	39
	2.3.2 Marktmonitoring pelagische vis	41
	2.3.3 Marktmonitoring Noorse kreeft en garnalen	42
	2.3.4 Overige activiteiten	43
	2.4 Rapporten, werkdocumenten en publicaties	43
	2.5 Notas	43
	2.6 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	43
	2.7 Vergaderingen en werkgroepen	44
	2.8 English summary	45
3	Bestandsopnamen op zee	46
	3.1 Algemeen	46
	3.2 Onderdelen	46
	3.2.1 International Bottom Trawl Survey (IBTS)	46
	3.2.2 Makreel- en Horsmakreel ei-surveys	47
	3.2.3 Blauwe Wijting Survey	47
	3.2.4 Haringsurveys	48
	3.2.5 Platvissurveys	49
	3.2.6 Coördinatie	51
	3.3 Rapporten, werkdocumenten en publicaties	51
	3.4 Vergaderingen en werkgroepen	54
	3.5 English summary	55
4	Monitoring bijvangsten	56
	4.1 Algemeen	56
	4.2 Projectbeschrijving	57

4.2.1	Beschrijving onderdelen	57
4.2.2	Gebruik van de gegevens	57
4.3	Onderdelen	58
4.3.1	Discards demersale visserij	58
4.3.2	Discards pelagische visserij	59
4.3.3	Bijvangst zeezoogdieren in de pelagische visserij	60
4.3.4	Discards garnalenvisserij	60
4.4	Coördinatie en communicatie	60
4.5	Rapporten, werkdocumenten en publicaties	61
4.6	Notas	61
4.7	Reisverslagen	62
4.8	Verwante publicaties	62
4.9	Vergaderingen en werkgroepen	63
4.10	English summary	64
5	Visserijstatistiek	65
5.1	Algemeen	65
5.2	Projectbeschrijving	65
5.3	Onderdelen	66
5.3.1	Opzet database	66
5.3.2	VIRIS gegevens	66
5.3.3	VMS gegevens	67
5.3.4	Verzoeken database FIDAREQ	67
5.3.5	Kwadrantenstatistiek	67
5.3.6	Categoriestatistiek	67
5.3.7	Kwaliteitscontrole	68
5.3.8	Precisieniveaus	68
5.4	Rapporten, werkdocumenten en publicaties	69
5.5	Vergaderingen en werkgroepen	69
5.6	English summary	70
6	Vis- en visserijonderzoek binnenwateren	71
6.1	Algemeen	71
6.2	Onderdelen	71
6.2.1	Surveys IJsselmeer en Markermeer	71
6.2.2	Oeverbemonstering IJsselmeer	72
6.2.3	Marktbemonstering IJsselmeer, Markermeer en Lauwersmeer en aanlandingsgegevens IJsselmeervisserij	72
6.2.4	DCR Pilot Aalbemonstering buiten het IJsselmeer en Markermeer	73
6.2.5	Registratie migrerende en diadrome vis IJsselmeer	73
6.2.6	Monitoring glasaal	74
6.2.7	Surveys grote rivieren	74
6.3	Inzet Stern	74
6.4	Rapporten, werkdocumenten en publicaties	75
6.5	Nota's	75
6.6	Verwante publicaties	75
6.7	Vergaderingen en werkgroepen	76
6.8	English summary	78
7	Monitoring schelpdierbestanden	79
7.1	Algemeen	79
7.2	Bestandsopname litorale mosselbanken	79
7.3	Bestandsopname kokkels	80
7.4	Bestandsopnamen Amerikaanse zwaardschedes	81
7.5	Veiligheid	82
7.6	TMAP	82
7.7	Rapporten, werkdocumenten en publicaties	82
7.8	Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	82

7.9	Vergaderingen en werkgroepen.....	83
7.10	English summary.....	84
8	Vrije ruimte.....	85
8.1	Algemeen	85
8.2	Onderdelen	85
8.2.1	Evaluatie platvis managementplan	85
8.2.2	Pilot FishFrame.....	85
8.2.3	Good Environmental Status (GES).....	86
8.2.4	Recreatieve visserij op zee.....	86
8.2.5	Mauritanië	87
8.2.6	SPRFMO.....	87
8.3	Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	88
8.4	Vergaderingen en werkgroepen.....	88
8.5	English summary.....	89
9	Programma management Cluster WOT-05	90
9.1	Algemeen	90
9.2	Onderdelen	90
9.2.1	Management van programma WOT programma-05 Visserijonderzoek	90
9.2.2	Management EU data collectie (DCF).....	91
9.2.3	Regionale Coördinatie Meetings (RCM).....	92
9.2.4	Kennisverspreiding en Communicatie	92
9.3	Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	93
9.4	Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	93
9.5	Notas	94
9.6	Vergaderingen en werkgroepen.....	94
9.7	English summary.....	96

Inleiding

In het Cluster WOT-05¹ Visserijonderzoek van DLO worden Wettelijke Onderzoek Taken uitgevoerd die betrekking hebben op de visserij en aquacultuur in Nederland. Het programma wordt uitgevoerd ten behoeve van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). De inhoud van het programma is in 2004 bij de herijking door LNV vastgesteld en de looptijd van het programma is t/m 2009. Het programma is een voortzetting van WDT programma's 212 en 339. Dit rapport bevat de rapportage en verantwoording van de activiteiten in 2009.

Het onderzoek in het programma WOT 406 was in 2009 onderverdeeld in 8 kernprojecten; de zelfde projecten als in 2008. Ieder kernproject wordt door een projectleider aangestuurd. Deze projecten zijn onderverdeeld in een aantal op zichzelf staande deelprojecten die thematisch aan elkaar verwant zijn en die worden uitgevoerd onder leiding van deelprojectleiders. Administratief worden de deelprojecten als afzonderlijk projecten beheerd. Daarnaast wordt de "coördinatie" van het programma in een afzonderlijke project uitgevoerd.

Het programma wordt aangestuurd door een Begeleidingscommissie en een Commissie van Toezicht van LNV welke het jaarlijkse onderzoeksplan beoordeeld.

Het WOT² visserijonderzoek is sinds 2002 ondergebracht bij het "Centrum voor Visserijonderzoek" (CVO). Deze WOT-unit is gestationeerd bij het Institute for Marine Resources and Ecosystem Studies (IMARES) in IJmuiden. De uitvoering van de onderzoeksprojecten is uitbesteed aan het IMARES. Het CVO heeft met het IMARES een overeenkomst aangegaan welke de kwaliteit, onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van het onderzoek, die conform het WOT-statuut is vereist, garanderen.

Het programma wordt gefinancierd uit een door LNV aan DLO hiervoor beschikbaar gestelde programmabudget.

In 2004 is het programma door LNV-DWK (nu LNV-DKI) geëvalueerd. Bij deze herijking zijn de onderdelen van het programma geëvalueerd in het licht van hun wettelijk karakter. Naar aanleiding van deze evaluatie is er een uitvoeringsovereenkomst gemaakt voor de voortzetting van het programma in de periode 2005-2009. In 2009 zou na een evaluatie van de uitvoeringsovereenkomst door LNV-DKI een nieuwe overeenkomst worden vastgesteld. Dit proces heeft enige vertraging opgelopen en zal in 2010 worden afgerond.

Een afwijking met de uitvoeringsovereenkomst is de monitoring van de bijvangst dolfijnachtigen in de pelagische visserij (sinds 2005) en het bemonsteren van de recreatieve visserij op zee (sinds 2009). Deze onderdelen is later aan het programma toegevoegd naar

Kernprojecten WOT programma 406 in 2009

1. Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij
2. Marktbemonstering zeevisserij
3. Bestandsopnamen op zee
4. Monitoring bijvangsten
5. Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren
6. Visserijstatistiek
7. Monitoring schelpdierbestanden
8. Vrije ruimte

¹ cluster WOT-05 werd voorheen WOT programma 406 genoemd

² Naar aanleiding van de eisen, die door LNV worden gesteld, met betrekking tot de kwaliteit, onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van de uitvoering van WOT heeft DLO in 2001, op basis van een in 2001 met het Ministerie van LNV overeengekomen WOT-statuut, een aantal WOT-units opgericht. Deze WOT-units staan los van de contract-research-organisatie waarbij zij zijn ondergebracht. Het CVO is de WOT unit waar het "wettelijk visserijonderzoek" is ondergebracht.

aanleiding van tot stand komen van Europese wetgeving op dit gebied. In de werkafspraken behorende bij de uitvoeringsovereenkomst zijn afspraken gemaakt over de financiering van het programma en de daaraan gekoppelde financiering van de kennisbasis.

Voor de ontwikkeling van expertise en het in stand houden van de kennisinfrastructuur, die nodig is om het WOT programma in stand te houden, stelt LNV een afzonderlijk budget beschikbaar. Voor de aan dit programma gekoppelde kennisbasis wordt een afzonderlijke werkplan en voortgangsrapportage gemaakt.

Het format van deze voortgangsrapportage komt in grote lijnen overeen met het format gebruikt in voorgaande jaren. De tabellen met financiële informatie zijn een samenvatting van een veel uitgebreidere rapportage. De uitgebreide financiële rapportage wordt gegeven in een afzonderlijke format welke niet in dit rapport is opgenomen.

Naast de algemene voortgangsrapportage wordt in de bijlage voor de afzonderlijke projecten een meer uitgebreid activiteitenverslag gegeven (bijdrage van de projectleiders). Op de inhoudelijke resultaten van de projecten wordt in de voortgangsrapportage in de regel niet ingegaan. Deze resultaten zijn vastgelegd in rapporten, werkdocumenten, wetenschappelijke publicaties en nota's. Resultaten van het onderzoek kunnen worden geraadpleegd op de website [Kennisonline](http://Kennisonline.nl) of op de websites van IMARES en CVO.

Alle rapporten met onderzoeksprogrammering en resultaten kunnen worden gedownload op de website: www.CVO.wur.nl

Voor een aantal programmaonderdelen, waarin gevolg wordt gegeven aan de uitvoering van bepaalde EU verordeningen³, zijn t.b.v. de EU tevens afzonderlijke werkplannen en voortgangsrapportages gemaakt.

De programmering en de voortgangsrapportage van het onderzoek in dit programma is tot stand gekomen in samenwerking met de begeleidingscommissie (BC) van het programma. Deze adviseerde de Commissie van Toezicht (CvT) m.b.t. het verlenen van goedkeuring voor de uitvoering van het programma. Beide commissies kwamen in 2009 twee maal bijeen voor de beoordeling van de voortgangsrapportage over het jaar 2008 en de planning van de onderzoeksprogrammering voor 2010.

Het programma in 2009 is grotendeels volgens planning gerealiseerd. Door het laat op gang komen van de medewerking van de aalsector en een sluiting van de aalvisserij is de geplande aalbemonstering niet geheel gerealiseerd. De activiteit is doorgeschoven naar 2010. Ook de in het kader van de DCF te ontwikkelen website is doorgeschoven naar 2010. Een niet geplande activiteit was het, op aandringen van de EC, opstarten van de bemonstering van de recreatieve visserij op kabeljauw. Ook financieel is de begroting van het programma vrijwel geheel gerealiseerd. Voor de doorgeschoven activiteiten is ongeveer 100 k€ meegenomen naar 2010. Tevens in volgens planning een reservering van 143 k€ voor de makreeleisurvey in 2010 meegenomen.

³ Verordeningen en Besluiten van de Raad en EC over het verzamelen van biologische en economische gegevens over de visserij (DCR)

I Algemeen

1. Programmanummer	Cluster WOT-05 Visserijonderzoek
2. Titel	Wettelijke Onderzoek Taken Visserijonderzoek
3. Werktitel	Wettelijk Visserijonderzoek
4. Programmaleider en trekkerinstituut/instelling	Frans van Beek, Centrum voor Visserijonderzoek
5. Uitvoerende instituten/instellingen	Centrum voor Visserijonderzoek (CVO), Institute for Marine Resources and Ecosystem Studies (IMARES)
6. Looptijd	2005 t/m 2009
7. Programmabudget	zie Hoofdstuk III
8. Karakter van het programma	WOT programma gericht op het uitvoeren van Wettelijke Onderzoek Taken voor de Nederlandse Overheid die betrekking hebben op de visserij. Het programma omvat een aantal uiteenlopende onderzoek onderwerpen, met als gezamenlijk element een vereist zijn op grond van enigerlei wettelijke regeling en een daaruit voortvloeiende langjarige looptijd
9. Potentiële gebruikers van de onderzoeksresultaten	zie paragraaf II-13
10. Samenstelling begeleidingscommissie in 2009	Dirk Jan van der Stelt (LNV-AKV, voorzitter/secretaris), Saskia de Mol van Otterloo (LNV-AKV), Taeke de Jong (LNV-DKI), Henk Offringa (LNV-AKV), Frans van de Berg (LNV-AKV), Leon Lomans (LNV-AKV, agendalid). Programmaleider/adviseur: Frans van Beek (CVO)
11. Samenstelling van de Commissie van Toezicht in 2009	Albert Vermuë (LNV-AKV, voorzitter), Dirk Jan van der Stelt (LNV-AKV, secretaris) Hans Gongrijp (LNV-DKI) Programmaleider/adviseur: Frans van Beek (CVO)

II De inhoudelijke rapportage over 2009

12. Relevantie voor LNV-beleid en bijdragen aan maatschappelijke thema's

Visserij is een vorm van exploitatie van natuurlijke hulpbronnen welke niet onuitputtelijk zijn. Daarom is het voor een duurzame exploitatie noodzakelijk deze bronnen te beheren. Hierbij moet ook rekening worden gehouden met de effecten van de visserij op het ecosysteem waar deze bronnen een onderdeel van zijn.

Een van de taken van LNV is het uitvoeren van het Europese visserijbeleid. Dit beleid wordt door de Europese Commissie voorbereid in samenwerking met de Lidstaten en wordt door de Ministerraad vastgesteld. Voor de totstandkoming van het visserijbeleid worden wetenschappelijk adviezen geraadpleegd welke door visserijbiologen in internationaal verband worden gegeven. Daarnaast is de Nederlandse overheid verantwoordelijk voor het beheer van vis-, schaal- en schelpdierbestanden in nationale (binnen)wateren en de kwaliteit van de watergebieden waarin deze soorten voorkomen.

Het onderzoek in Cluster WOT-05 Visserijonderzoek levert hieraan de nationale bijdrage. Het programma omvat een aantal uiteenlopende onderzoekstaken, met als belangrijkste gezamenlijk element dat zij voortvloeien uit voor de visserij van kracht zijnde internationale en nationale wettelijke regelingen. Zij vormen de basis voor de advisering ten behoeve van de beleidsvorming van het Nederlandse- en de Nederlandse inbreng in het Europese beleid op het gebied van het visstand- en waterbeheer.

In praktische zin kunnen de beleidsopgaven op het terrein van visstand- en waterbeheer worden gerangschikt onder vier hoofdthema's: herstel van bestanden, duurzame exploitatie, aantasting habitat en bescherming van de biodiversiteit. De indeling in deze thema's is gelijk in alle gebieden – zee, kust en binnenwateren - waar door de overheid beleid wordt uitgevoerd.

De van de beleidsopgaven afgeleide kennisvragen zijn:

- het vaststellen van de huidige toestand en historische ontwikkeling van de bestanden en systemen in deze gebieden;
- vaststellen van de invloed van de exploitatie op deze bestanden en systemen;
- en het aangeven van de mogelijkheden tot exploitatie voor de bestanden en beheer van de systemen binnen duurzame grenzen en binnen de condities die wettelijk zijn vastgelegd.

Het beantwoorden van deze kennisvragen maakt het mogelijk om adviezen te geven voor het beheer van de bestanden, de natuurlijke systemen waarin ze voorkomen en de visserij. Hiervoor worden in Cluster WOT-05 gegevens verzameld en modellen ontwikkeld.

13. De beoogde doelgroep van het programma; wie benut de ontwikkelde kennis?

De primaire doelgroepen van het programma zijn het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de Europese Commissie. Het Europees visserijbeleid wordt vastgesteld door de Europese Commissie en de Ministerraad. De nationale overheden geven uitvoering aan dit beleid.

De in dit programma verzamelde gegevens vormen samen met vergelijkbare informatie van de andere Lidstaten de onderbouwing voor dit beleid. Daarnaast is het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, als nationaal waterbeheerder, een belanghebbende.

De informatie is tevens van belang voor de visserijsector, nationaal georganiseerd in het Productschap Vis en internationaal in de Regionale Adviesraden (Noordzee RAC en pelagische RAC) die door de overheden in toenemende mate bij het visserijbeheer wordt betrokken (comanagement)

14. De beoogde (tussen)resultaten zoals beschreven in het werkplan van 2009

- Uitvoeren van de Nederlandse bijdrage aan een internationaal monitorprogramma waarin gegevens worden verzameld over visbestanden in internationale wateren en de visserij op deze bestanden. De verzameling van de gegevens is essentieel om adviezen en ondersteuning aan het visserijbeleid te geven (uitvoering Europese regelgeving).
- Adviezen en ondersteuning aan het Ministerie van LNV inzake toestand en ontwikkeling van in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan, aanwezige populaties van commerciële en niet-commerciële vissoorten (communautair Visserijbeleid) en toelevering van de gegevens en beoordeling daarvan voor de Quality Status Rapporten (QSR).
- Bijdragen aan het tot stand komen van adviezen van de ICES aan de EU inzake het beheer van aquatische ecosystemen, inclusief het TAC- en Quota-beleid voor ruim honderd verschillende bestanden van commercieel belangrijke vissoorten in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan (communautair Visserijbeleid).
- Adviezen ter ondersteuning aan het Ministerie van LNV inzake toestand en ontwikkeling van in het IJsselmeer aanwezige populaties van commerciële en niet-commerciële vissoorten, inclusief adviezen inzake het visstandbeheer (Visserijbeleid IJsselmeer).
- Adviezen ter ondersteuning aan het Ministerie van LNV inzake toestand en ontwikkeling van commerciële en niet-commerciële schelpdierbestanden in de Nederlandse Kustwateren ten behoeve van een verantwoorde exploitatie van delen van deze bestanden, rekening houdend met de vastgestelde reserveringen ten behoeve van relevant geachte vogelbestanden (Visserijbeleid Kustvisserij). Bovendien een inventarisatie van plaats en biomassa van schelpdieren in het litoraal en sublitoraal in verband met het trilaterale monitoringsprogramma als mede toelevering van de gegevens en beoordeling daarvan voor de Waddenzee QSR rapporten (uitvoering nationale regelgeving).
- Onderhoud van databases met gegevens over de visserij en visbestanden.
- Toegang tot databases voor eindgebruikers die belang hebben bij het beleid en beheer van de visserij.
- Jaarlijkse rapportage van de omvang en ruimtelijke verspreiding van de bijvangst van walvisachtigen in de Nederlandse visserij.
- Verbeteren van de technieken en strategieën van monitoringprogramma's inclusief de kwaliteitsborging van de verkregen resultaten.
- Het toetsen van aanvragen voor het in productie nemen van nieuwe soorten in de aquacultuur aan de hand van richtlijnen opgesteld door het Ministerie van LNV
- Voorlichting van en communicatie met de betrokken sector en overige stakeholders.
- Bijdragen aan het herstelplan voor aal.

15. De in 2008 daadwerkelijk bereikte (tussen)resultaten

In het algemeen is de planning, zoals beschreven in het programma ongewijzigd gerealiseerd. Voor een gedetailleerde omschrijving van de activiteiten, verwijzing naar resultaten en producten in 2008 wordt per project verwezen naar de bijlage in dit rapport.

- De inhoud van het internationale monitorprogramma van de visserij op zee is vastgelegd in een Besluit van de Commissie [2008/949/EG](#)⁴. De Nederlandse bijdragen aan dit monitorprogramma in 2009 zijn vastgelegd in een Nationaal Programma dat aan de Commissie is aangeboden en is door de Commissie goedgekeurd. De biologische bemonsteringen, die in dit Programma zijn beschreven, zijn in Cluster WOT-05 uitgevoerd. Nieuw onderdeel in het Nationaal Programma van 2009 was het opzetten van een bemonstering van de recreatieve visserij op zee. In 2009 is bovendien een verslag van de activiteiten over 2008 aan de Commissie aangeboden.
- In de verslagperiode werden adviezen en ondersteuning in de beleidsvorming aan het Ministerie van LNV betreffende de toestand en ontwikkeling van in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan, aanwezige bestanden van commerciële en niet-commerciële vissoorten gegeven. De toestandsbeoordelingen worden uitgevoerd in internationaal verband door ICES werkgroepen. De toestandsbeoordelingen zijn hoofdzakelijk gebaseerd op een evaluatie van twee bronnen van informatie: aanlandings- en inspanningsgegevens van de internationale vloot en onafhankelijke waarnemingen aan boord van onderzoeksvaartuigen.
- In de verslagperiode werd in internationaal verband via [ICES](#) en [STECF](#) meegewerkt aan het tot stand komen van adviezen betreffende het beheer van mariene ecosystemen, inclusief het TAC-, Quota- en inspanningsbeleid voor in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan aanwezige bestanden van commerciële vissoorten. De adviezen worden gezamenlijk met wetenschappers uit andere landen in het Advisory Committee (ACOM) van ICES opgesteld op basis van analyses van internationale gegevens zoals verzameld in dit programma.
- Naast de advisering, die in ICES verband plaats vindt, werden adviezen uitbracht via het Scientific, Technical, and Economic Committee for Fisheries (STECF). Dit comité rapporteert rechtstreeks aan de Europese Commissie over onderwerpen die specifiek voor het Europese visserijbeleid van belang zijn. Dit comité wordt ondersteund door een aantal werkgroepen waaraan medewerking werd verleend.
- De advisering aan het Ministerie van LNV over de toestand en ontwikkeling van de in het IJsselmeer aanwezige populaties van commerciële en niet-commerciële vissoorten, was gericht op de exploitatie door visserij in het IJsselmeer. De belangrijkste bron van informatie zijn de jaarlijkse bestandsopnames gemaakt van alle vissoorten in het IJsselmeer en Markermeer. Routinebemonsteringen met grote kuil voor schubvis en electrokor (voor aal) in het IJsselmeer werden in het najaar uitgevoerd.
- Voor paling is in de afgelopen jaren een voortdurende afname van het bestand in heel Europa vastgesteld. In 2008 hebben de Lidstaten, waaronder Nederland, een [nationaal aal beheerplan](#) ingediend bij de Europese Commissie. In het kader van een nationale verplichting om in 2012 te rapporteren over het effect van het nationale beheerplan is in 2009 een landelijke pilotbemonstering voor aal gestart.
- Gegevens werden verzameld in een monitorprogramma voor grensoverschrijdende bestanden van trekvis in de grote rivieren in de Nederlandse wateren, waaronder de

⁴ BESLUIT VAN DE COMMISSIE van 6 november 2008 tot vaststelling van een communautair meerjarenprogramma overeenkomstig Verordening (EG) nr. [199/2008](#) van de Raad betreffende de instelling van een communautair kader voor de verzameling, het beheer en het gebruik van gegevens in de visserijsector en voor de ondersteuning van wetenschappelijk advies over het gemeenschappelijk visserijbeleid

zalmachtigen, die werden gemonsterd via een opkoopregeling uit de bijvangst van de beroepsvisserij in het IJsselmeer en middels de passieve monitoring op de grote rivieren. Het programma wordt uitgevoerd in het kader van een internationaal herstelprogramma.

- Ter advisering en ter ondersteuning van het Ministerie van LNV inzake de beleidsvorming ten aanzien van een verantwoorde exploitatie van schelpdierbestanden in de Nederlandse kustwateren werden in de verslagperiode jaarlijks middels monitorprogramma's basisgegevens verzameld over de toestand en ontwikkeling van schelpdierbestanden (kokkel, mossel, mesheft en spisula) in de Waddenzee, de Oosterschelde, de Westerschelde en de Nederlandse kustzone. De resultaten zijn aan het Ministerie van LNV gerapporteerd ten behoeve van de uitvoering van het beleid zoals vastgelegd in de beleidsnota's.
- Ten behoeve van de kwaliteitsborging zijn de procedurebeschrijvingen geactualiseerd van de routinebemonsteringen die in het programma worden uitgevoerd. Deze worden, indien noodzakelijk, jaarlijks aangepast.
- Op een aantal websites is aandacht besteed aan communicatie en kennisverspreiding. De www.kennisonline.wur.nl website is ingericht door DLO en is specifiek gericht op LNV. De informatie op www.cvo.wur.nl en www.imares.wur.nl is gericht op het publiek. De laatste website geeft actuele informatie over en resultaten van de bestandsopnamen die in dit programma worden uitgevoerd. Daarnaast werd door middel van een aantal artikelen in vakbladen de resultaten van een aantal onderzoeken en de adviezen nader toegelicht. Evenals in 2007 en 2008 zijn waarnemers van de sector meegeweest met een aantal IMARES surveys.

16. Toelichting op afwijkingen tussen planning en realisatie en eventuele consequenties daarvan voor het werkplan 2010

Het programma is in 2009 vrijwel geheel uitgevoerd. Een uitzondering is de pilotbemonstering op aal die door traag op gang komende medewerking van de sector en de sluiting van de visserij op het eind van het jaar slechts gedeeltelijk is uitgevoerd. De pilot zal nog een jaar worden voortgezet. Verder was het, als gevolg van mutaties in het personeelbestand, niet mogelijk om een op de DCF gerichte nationale website met meta-informatie van de monitoring te ontwikkelen. De activiteit zal in 2010 worden uitgevoerd.

Naar aanleiding van afspraken in internationale verdragen is het noodzakelijk voor 2015 de basis van de wetenschappelijke adviezen aan te passen. ICES heeft in 2009 een aantal (niet geplande) workshops gehouden, waaraan is meegewerkt, om de aanpassing van de adviezen voor te bereiden. Verder is meegewerkt aan een verzoek van de FAO om een wetenschappelijk expert ter beschikking te stellen voor de evaluatie van stock assessments van tonijn.

In de vrije ruimte van het programma is op verzoek van LNV meegewerkt aan de toestandsbeoordeling en advisering van bestanden in de wateren van Mauritanië en in de Pacific. In deze gebieden wordt door Nederlandse hektrawlers gevist.

In 2009 is een begin gemaakt met de bemonstering van de recreatieve visserij op zee. NL is hiertoe verplicht van uit de DCF maar had hiervoor een derogatie gevraagd. De derogatie werd echter niet geaccepteerd. De bemonstering werd uit de vrije ruimte van het programma gefinancierd en wordt in 2010 in een afzonderlijk project voortgezet.

In de DCF is voorzien in het ontwikkelen van regionale databases. Deze zijn bedoeld om de dataverzameling tussen de Lidstaten te coördineren. De verwachting is dat op den duur efficiënter (en goedkoper) kan worden gewerkt en een hogere kwaliteit kan worden bereikt. In 2009 heeft de EC aan de Lidstaten gevraagd initiatief te nemen om een dergelijke

database te ontwikkelen. Binnen de vrije ruimte van het programma is een pilot project uitgevoerd om een bestaande database die in Oostzee regio wordt gebruikt, FishFrame, te testen.

Verder is op verzoek van LNV een begin gemaakt met de evaluatie van het huidige management van platvis in de Noordzee.

17. Communicatie van kennis en informatie naar de doelgroep en de benutting hiervan door de doelgroep

Het eindproduct van Cluster WOT-05 is advies dat wordt gebruikt bij het vaststellen van beheersmaatregelen in de visserij. De belangrijkste doelgroepen van dit programma zijn de Europese Commissie en Directie Agroketens en Visserij van LNV welke verantwoordelijk zijn voor het visserijbeheer. De kennisbenutting van de informatie verzameld in dit programma is aanzienlijk. De in dit programma verzamelde gegevens vormen, samen met soortelijke gegevens verzameld in andere Lidstaten, de basis voor het jaarlijks vaststellen van de vangstmogelijkheden (TAC en quota) van de visserij.

In recente jaren hebben stakeholders verantwoordelijk gekregen in dit beheer. De stakeholders zijn internationaal georganiseerd in Regionale Advies Councils (RACs) welke de EC adviseren. Voor het beheer in binnenwateren heeft LNV zogenaamde Visstandbeheerscommissies ingesteld (VBC). De adviezen en informatie, voortkomend uit dit programma, worden dus beschikbaar gesteld en eventueel toegelicht aan deze belangengroepen.

Ten aanzien van het GVB worden in internationaal verband adviezen gegeven door ICES en STECF waaraan via dit programma medewerking wordt gegeven. Deze adviezen zijn gebaseerd op het onderzoek dat in dit programma (en vergelijkbaar onderzoek in het buitenland) wordt uitgevoerd. Ze vormden in de afgelopen jaren de belangrijkste basis voor beheersvoorstellen (TAC's en quota, technische maatregelen) van de EC aan de Ministerraad.

De kennisoverdracht richting doelgroepen vindt hoofdzakelijk plaats door middel van advisering van de overheid en informeren van stakeholders in de vorm van (inter)nationale rapporten, nota's, toelichting, websites en presentaties. De verstrekte informatie worden door de doelgroep, soms indirect, benut voor positiebepaling.

Ter verbetering van de toegankelijkheid van de onderzoeksresultaten zijn alle rapporten, die in het kader van dit programma tot stand zijn gekomen, op verzoek van de CvT op de CVO website geplaatst.

18. Overige communicatie met de doelgroep van het programma

De specifieke doelgroep van dit programma is LNV-AKV waaraan het programma, door middel van advisering, ondersteuning verleent. Beleidsmedewerkers van deze Directie zijn betrokken bij het programma en zijn goed benaderbaar voor de onderzoekers. In de verslagperiode werd regelmatig overleg gevoerd tussen onderzoekers en beleidsmedewerkers over de actuele beleidsproblemen. Dergelijk overleg biedt voor beide partijen de mogelijkheid de invulling van het onderzoek beter op de beleidsvragen aan te laten sluiten. Ook biedt dit overleg vaak de mogelijkheid de beleidsvragen aan te scherpen.

Met betrekking tot de onder Europese verplichting uitgevoerde dataverzameling worden tus-

sen de uitvoerende partijen, LNV-AKV, IMARES en LEI, onderling contact onderhouden via een nationale begeleidingscommissie (BC). Deze commissie ondersteunt de Nationale Correspondent (NC) bij het coördineren van de activiteiten die t.b.v. Europa worden uitgevoerd. De formele contacten met de overige Lidstaten en met de EC over de dataverzameling lopen via deze NC. Voor Nederland is dit Dirk Jan van der Stelt van LNV-AKV.

19. De samenwerking met de begeleidingscommissie en Commissie van Toezicht

Gedurende de verslagperiode vond tweemaal overleg plaats tussen de Begeleidingscommissie en de programmaleider. Vanwege agenda-technische problemen kwam de Commissie van Toezicht alleen in het voorjaar bijeen. Het overleg had betrekking de goedkeuring van het jaarverslag over het jaar 2008 en het werkplan voor 2010. Daarnaast vond met grote regelmaat *ad hoc* overleg plaats tussen de voorzitter van de BC en de programmaleider.

20. Coördinatie samenwerking tussen de bij het programma betrokken DLO-instituten

Naast het CVO en IMARES zijn bij de uitvoering van het werk in WOT Cluster-05 geen andere DLO-instituten betrokken. De samenwerking met andere instituten in Nederland is daarom vrij beperkt, ook mede door de geringe overlap van het onderzoeksterrein. Een intensieve samenwerking bestaat wel in grote mate met visserijonderzoeksinstituten in het buitenland.

Ten aanzien van de nationale visserijstatistiek en de coördinatie van de onderzoeksverplichtingen die voortvloeien uit de Europese regelgeving (DCF) wordt met het LEI samengewerkt. Ook wordt het LEI regelmatig betrokken bij het evalueren van de economische consequenties van de biologische adviezen.

21. Coördinatie en samenwerking met andere instellingen/organisaties

Het visserijonderzoek heeft een sterk internationaal karakter en er wordt intensief samengewerkt met buitenlandse onderzoeksinstituten binnen en buiten Europa. Alle bestandsopnamen op zee worden samen met andere landen uitgevoerd en gecoördineerd door de ICES. Ook de advisering met betrekking tot het beheer van de zee vindt internationaal via ICES plaats. De coördinatie van de bemonstering van de vangsten (aanvoer en discards) met de overige Lidstaten en derde landen wordt sinds 2004 door de Europese Commissie gestuurd. Hiervoor zijn Regionale Coördinatie Commissies (RCM) ingesteld. Hier zijn ook afspraken gemaakt voor het overnemen van bemonsteringsverplichtingen tussen de landen. Nederland participeerde in 2009 in de RCM Noordzee (voorzitter) en de RCM Westelijke wateren. Ook bij het ontwikkelen en in stand houden van expertises wordt samengewerkt met buitenlandse organisaties.

Bij het onderzoek dat betrekking heeft op het beheer van binnenwateren en de zoetwatervisbestanden in Nederlandse wateren werd samengewerkt met het Ministerie van V&W. Tussen het LNV en V&W zijn operationele afspraken gemaakt m.b.t. tot de financiering van het onderzoek en het uitwisselen van gegevens van het onderzoek in de grote rivieren en het IJsselmeer.

22. Overige relevante informatie

De klanttevredenheid over het programma wordt o.a. gemeten via de beoordeling die de BC en de CvT van het programma jaarlijks maakt in opdracht van LNV-DK. Zowel de werkplannen als uitvoering van het programma werden evenals in voorgaande jaren als goed beoordeeld.

In het kader van de DCF dient LNV jaarlijks een Nationaal Programma in bij de EC. Het programma voor 2009-2010 en de voortgangsrapportage over 2008 werden door de EC beoordeeld en werden vrijwel ongewijzigd goedgekeurd m.u.v. een verzoek om een derogatie voor het bemonsteren van de recreatieve visserij op zee. Er is nog geen commentaar ontvangen op de ingediende wijzigingen voor 2010.

In principe lenen basisgegevens, zoals verzameld in het kader van dit programma, en de daaruit voortvloeiende advisering zich niet voor publicatie in gerefereerde wetenschappelijke tijdschriften. Waar mogelijk wordt er echter naar gestreefd onderzoeksresultaten beschikbaar te stellen voor wetenschappelijke publicaties.

De verzamelde gegevens en kennis vormen tevens belangrijke basisinformatie ten behoeve van LNV-onderzoek dat buiten dit programma valt.

IMARES en CVO beschikken over eigen kwaliteitssystemen en kwaliteitshandboeken op basis van de ISO 9001-2000 norm. In 2009 vond een heraudit plaats door DNV (Det Norske Veritas). Het huidige certificaat is geldig tot maart 2010.

23. Geef een overzicht van afgesloten projecten in 2009

Alle projecten die in 2009 zijn uitgevoerd worden in 2010 voortgezet en zijn in een aantal gevallen aangepast als gevolg van veranderingen in wetgeving. Nieuw in 2010 in de bemonstering van de recreatieve visserij op zee.

III De financiële rapportage over 2009

De beheersparagraaf omvat een samenvatting van financiële verantwoording van de uitvoering van het programma in 2009. Een gedetailleerde verantwoording zal worden aangeleverd los van deze rapportage.

De onderstaande tekst en tabellen in deze rubriek geven een samenvatting van deze rapportage. De financiële cijfers in de onderstaande tabellen hebben betrekking op de geboekte financiële omzet in 2009 en zijn afkomstig uit en in overeenstemming met het financiële jaaroverzicht van 2009 van IMARES.

Onderzoeksbudget voor 2009

Het oorspronkelijk door LNV vastgestelde programmabudget was 3,846 k€. Naar aanleiding van een uitbreiding van het programma door nieuwe wetgeving in Brussel (DCF) en werkzaamheden die verband houden met het aalherstelplan werden door LNV aanvullende middelen met een omvang van 1,008.4 k€ ter beschikking gesteld. De doorschuif van 2008 naar 2009 was 58.7 k€. In totaal was een budget van 4,903.5 k€ beschikbaar in 2009 (kolom d).

Onderzoeksbudget voor 2009	
programmabudget voor 2009	3,846.0
aanvullende financiering van LNV	1,008.4
doorschuif van 2008 naar 2009	58.7
KennisOnline inhouding	-9.6
totaal	4,903.5

Omdat de beschikbare middelen enigszins afwijken met de begroting in het werkplan is deze aangepast. Ook hebben gedurende het jaar een aantal kleine verschuivingen in de budgetten tussen de projecten plaatsgevonden

Doorschuif van 2008 naar 2009

Na het definitieve sluiten van de boeken in 2008 was een bedrag van 58.7 k€ doorgeschoven naar 2009 (kolom c) zonder bestemming. Het bedrag is deels toegevoegd aan het de vrije ruimte voor 2009 en verder gebruikt voor de financiering van de overige projecten.

KennisOnline

Door DLO is, evenals vorig jaar, een korting op het programma ingehouden als bijdrage voor de WUR brede website KennisOnline. De bijdrage van het programma aan KennisOnline in 2009 was 9.6 k€

Gerealiseerde inzet in 2009 en doorschuif naar 2010

Kolom i geeft de gerealiseerde inzet per project in 2009 na egalisatie. De gerealiseerde totale omzet (exclusief KennisOnline) is 4,660 k€. De niet gebruikte financiële ruimte (kolommen j+k) van 243.2 k€ is doorgeschoven naar 2010. Deze doorschuif komt overeen met de prognose in het werkplan voor 2010 en is reeds opgenomen in de begroting van het programma in het werkplan. Bijgaand kader geeft een specificatie van de inzet van de doorschuif in 2010. Het doorgeschoven bedrag bestaat deels uit een spaarbedrag voor de makreeleisurvey die eens in de drie jaar wordt uitgevoerd. De rest van de doorschuif is gereserveerd voor de pilotbemonstering van aal en de ontwikkeling van een website welke in 2009 niet geheel konden worden gerealiseerd.

Doorgeschoven naar 2010	
spaarbedrag makreeleisurvey 2010 (volgens overeenkomst)	143.2
aalpilot	70.0
statistiek	30.0
totaal doorgeschoven	243.2

Contrafinanciering

In 2009 vond geen contrafinanciering plaats.

Kosten onderzoeksvaartuigen

De kostenrapportage is exclusief de kosten van de onderzoeksvaartuigen welke door LNV voor het WOT onderzoek beschikbaar worden gesteld. De bestandsopnamen schelpdieren werden deels met gecharterde bedrijfsvaartuigen uitgevoerd. De kosten hiervan zijn wel uit het programma gefinancierd.

EU datacollectie

Een deel van de kosten van het programma, die betrekking hebben op de gegevens die worden verzameld in het DCF raamwerk, kunnen door de Lidstaat bij de EU worden teruggevorderd. Ook kunnen de Lidstaten een deel van de scheepskosten terugvorderen. Het door LNV terug te vorderen bedrag is gebonden aan een maximum dat de EC heeft vastgesteld na goedkeuring van het door LNV ingediende werkplan. Het maximaal aan Nederland te vergoeden bedrag is voor 2009 vastgesteld op 1,938 k€⁵.

⁵ COMMISSION DECISION of 2 October 2009 on the Community financial contribution to national programmes of certain Member States in 2009 for the collection, management and use of data in the fisheries sector (notified under document C(2009) 7424) ([2009/811/EC](#))

Gerealiseerde LNV omzet in 2009 (in Euro x 1000):

a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k
Projectnr.	Project titel	Door- geschoven uit budget 2008	Beschikbaar in 2009	Geplande inzet uit werkplan 2009	Vrij-gegeven gedurende 2009			Gerealiseerde inzet vanuit programma- gelden	Doorge- schoven naar 2010 met bestemming	Totaal doorge- schoven naar 2010
43012090	Toestandsbeoordeling en beleidsadvisering zeevisserij			487,619	480,097			480,097		
43012100	Marktbemonstering zeevisserij			886,724	866,724			866,724		
43012110	Bestandsopnamen op zee			1,227,051	1,227,051			1,084,000	143,051	
43012130	Monitoring bijvangsten			777,646	777,646			777,646		
43012120	Vis- en visserijonderzoek binnenwateren			647,773	617,773			560,645	57,128	
43012131	Visserijstatistiek			190,790	179,439			136,389	30,000	13,050
43012080	Monitoring schelpdierbestanden			414,055	414,055			414,055		
43012170	vrije ruimte			100,000	134,280			134,280		
43012150	Coördinatie			215,992	206,392			206,392		
	doorgeschoven zonder bestemming	58,654	58,654							
	vaststelling programmabudget (bijlage 1 bij brief DK.2008/2642 van 22 dec 2008)		3,846,000							
	toegevoegd programmabudget in 2009 (brief TRCDK/09/2121 van 16 nov 2009)		1,008,403							
	KennisOnline (e-mail Ammerlaan 23 december 2008)		-9,600							
	TOTAAL	58,654	4,903,457	4,947,650	4,903,457			4,660,228	230,179	13,050

IV **Rapporten en referenties**

- Anon, 2009. National Programme 2009-2010 – THE NETHERLANDS (the drawing-up of the programme of the Data Collection Regulation)
- Anon, 2009. Technical Report of Activity 2008. THE NETHERLANDS. (detailing the state of completion of the aims set at the time of the drawing-up of the minimum programme and of the extended programme of the Data Collection Regulation)
- Beek, F.A. van, 2008. (edt) WOT-05 Visserijonderzoek. Werkafspraken en werkplan 2009. Rapport nr. CVO 08.009
- Dickey-Collas, M., and F.A. van Beek. 2009. KB-WOT Fisheries Research; Programme for 2009. CVO report 09.003
- Dickey-Collas, M., and F.A. van Beek. 2010. Report of the KB-WOT fisheries programme carried out in 2009. in voorbereiding
- DWK 2004, Uitvoeringsovereenkomst betreffende de uitvoering van Wettelijke onderzoekstaken voor Visserijonderzoek door het Centrum voor Visserijonderzoek (CVO) te IJmuiden
- DWK 2004, Werkafspraken behorende bij Uitvoeringsovereenkomst DLO, WOT CVO/LNV
- EU 2006. COUNCIL REGULATION (EC) No 861/2006 of 22 May 2006 establishing Community financial measures for the implementation of the Common Fisheries Policy and in the area of the Law of the Sea
- EU 2008. COUNCIL REGULATION (EC) No 199/2008 of 25 February 2008 concerning the establishment of a Community framework for the collection, management and use of data in the fisheries sector and support for scientific advice regarding the Common Fisheries Policy
- EU 2008. COMMISSION REGULATION (EC) No 665/2008 of 14 July 2008 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 199/2008 concerning the establishment of a Community framework for the collection, management and use of data in the fisheries sector and support for scientific advice regarding the Common Fisheries Policy
- EU 2008. COMMISSION DECISION (2008/949/EC) adopting a multi annual Community programme pursuant to Council Regulation (EC) No 199/2008 establishing a Community framework for the collection, management and use of data in the fisheries sector and support for scientific advice regarding the Common Fisheries Policy
- EU 2008. COMMISSION REGULATION (EC) No 1078/2008 of 3 November 2008 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC) No 861/2006 as regards to the expenditure incurred by Member States for the Collection and management of the basic fisheries data
- EU 2009. COMMISSION DECISION of 2 October 2009 on the Community financial contribution to national programmes of certain Member States in 2009 for the collection, management and use of data in the fisheries sector (notified under document C(2009) 7424) ([2009/811/EC](#))

V English Summary

In the programme WOT-05 fishery research of DLO, statutory research tasks related to the management of the fishery and aquaculture in the Netherlands are carried out for the Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality (LNV). The programme has been agreed for the period 2005-2009, but minor annual changes have been made regularly. This report is a technical report and contains reporting and justification of the activities carried out in 2008.

The main projects in the programme are designed to accommodate the provision of management advice on fisheries and aquaculture to the Ministry of Agriculture, Nature Conservation and Food Quality and the European Union.

Some of the projects in the programme deal with extensive data collection, which forms the basis information for providing advice. The programme is carried out by the Institute for Marine Resources and Ecosystem Studies ([IMARES](#)) in IJmuiden and the Centre for Fisheries Research ([CVO](#)). The programme is financed by the Ministry of LNV and coordinated by Drs. F.A van Beek.

The programme has been executed according a pre-agreed Working Plan. It consists of 8 research projects, each managed by a project manager. Each project consists of several sub-projects.

This document contains two main sections: 1) a report presenting standard information requested by LNV discussing the progress made with the research targets set in the pre-agreed working programme and 2) an annex including technical progress reports of the individual projects. In most cases scientific results are not discussed but references are given to (scientific) products where they exist.

Without exception all the pre-agreed targets have been met within the available financial budget. The standard format includes a financial summary over 2008. The available budget in 2008 was 4.0 million Euros which was almost exhausted.

RESEARCH PROJECTS IN WOT-05 PROGRAMME FISHERY RESEARCH		
PROJECT		ACTIVITY
1.	Assessment and advise	Stock assessment and advisory tasks mainly carried out in internationally coordinated frame-works
2.	Market sampling marine species	Sampling of biological parameters (age, length, sex, maturity) in landings of marine species in the Netherlands
3.	Marine research vessel surveys	Collection of fishery independent data at sea with research vessels including data for ecosystem research
4.	Monitoring by-catches	Sampling of discards and by-catches on board of commercial operating vessels
5.	Fish and fishery research inshore waters	Monitoring IJssel Lake fish stocks by surveys and sampling of landings; Monitoring of the main Dutch Rivers (Rhine and Lake) on fish species
6.	Fishery statistics	Compilation of statistics relating to catches and activity of the fishing fleet
7.	Monitoring shellfish stocks	Monitoring by surveys of commercial exploited molluscs (blue mussel, cockle, spisula, pacific oyster)
8.	<i>Ad hoc</i> service and research	A small part of the overall budget of the programme is not allocated to existing projects and will be used for dealing with <i>ad hoc</i> requests for information In 2005 it was partly used for a shellfish project; aquaculture and small requests from LNV

VI Lijst met afkortingen

afkorting	omschrijving
ACOM	Advisory Committee van ICES (vervangt sinds 2008 ACE en ACFM)
ADGANW	ICES Artic/North-Western Advice Drafting Group
ADGCS	ICES Celtic Sea Advice Drafting Group
ADGIMC	ICES Integrated Monitoring of Contaminants Drafting Group
ADGNS	ICES North Sea Advice Drafting Group
ADGWIDE	ICES Widely Migrating Stocks Advice Drafting Group
AID	Algemene Inspectie Dienst
AMAWGC	ICES Annual Meeting of Assessment Working Group Chairs
ASC	Annual Science Conference van ICES
ASH	Acoustic survey on Atlantic-scandian herring in the Norwegian Sea
BC	Begeleidingscommissie van programma 406
BFAFi	Bundesforschungsanstalt für Fischerei
BTS	Beam Trawl Survey
COST	Common Open Source Tool; EU project for developing statistical precision tools
CVO	Centrum voor Visserijonderzoek (WOT unit van DLO)
CvT	Commissie van Toezicht van Cluster WOT-05
DATRAS	internationale Database for TRAWL Surveys
DCR	Data Collection Regulation van de EU (tot 2009)
DCF	Data Collection Framework van de EU (vanaf 2009)
DYFS	Demersal Young Fish Survey
DTU-Aqua	National Institute for Aquatic Resources of the Technical University of Denmark (voorheen DIFRES: Danish Institute for Fisheries Research)
DLO	Stichting Dienst Landbouwkunde Onderzoek
DNV	Det Norske Veritas
EC	European Commission
EG	Europese Gemeenschap
EIFAC	European Inland Fisheries Advisory Commission
EU	European Union
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
FIDAREQ	Database met administratie van verzoeken voor aanleveren van visserij data (FIsheries DATA REQuests)
FishFrame	Regionale database met onderzoeksgegevens van de visserij
FRISBE	Centrale database van IMARES
FRS	Federal Research Service Marine Laboratory Aberdeen
GIS	Geographic Information System
GES	Good Environmental Status
GOV	Standaard trawl net gebruikt bij de INTS
GVB	Gemeenschappelijk Visserij Beleid
HAWG	Herring Assessment Working Group for the Area South of 62°N
NHAS	Noordzee Haring Acoustic Survey
KB-WOT	Kennisbasis WOT Visserij
KennisOnline	DLO website met informatie over WOT programma's
IBTS	International Bottom Trawl Survey
IBTSWG	ICES International Bottom Trawl Survey Working Group
IBWS	International Blue Whiting Survey
ICA	Integrated Catch Assessment Model
ICES	International Council of Exploitation of the Sea
IEO	Instituto Español de Oceanografía

afkorting	omschrijving
IHLS	International Herring larvae Survey (North Sea)
IMARES	Institute for Marine Resources and Ecosystem Studies
LEI	Landbouwkunding Economisch Instituut
LIBBIE	Sorftware pakket voor invoer meetgegevens op visafslagen
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LNV-AKV	Directie Agroketens en Visserij van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (voorheen LNV-DVIS)
LNV-DKI	Directie Kennis en Innovatie van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (voorheen DWK en DK)
LNV-DVIS	Directie Visserij van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LNV-DWK	Directie Wetenschap en Kennis van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (nu LNV-DKI)
MarinX	adviesbureau
MIK	Plankton net gebruikt voor de bemonstering van haringlarven tijdens de IBTS
MoU	Memorandum of Understanding
MSFD	Marine Strategy Framework Directive (Kaderrichtlijn Marien)
MSY	Maximum Sustainable Yield
MWTL	Monitoring van de Waterstaatkundige Toestand des Lands
NC	Nationale Correspondent
NGO	Non Governmental Organization
ORACLE	Database software toegepast voor VIRIS, FRISBE en VISSTAT
OSPAR	International OSLO-PARIS Convention on the protection of the Marine environment in the North-East Atlantic
PGCCDBS	ICES Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling
PGNAPES	ICES Planning Group on Northeast Atlantic Pelagic Ecosystem Surveys
QSR	Quality Status Report (van de Waddenzee of Noordzee)
RAC	Regional Advisory Councils
RCM	Regional Coordination Meeting
RDIJ	voorheen Rijksdienst voor IJsselmeer nu RWS IJG
RGANW	ICES Artic North-Western Review Group
RGCS	ICES Celtic Sea Review Group
RGGBBI	ICES Bay of Biscay and Iberian Waters Review Group
RFMO	Regional Fisheries Management Organisation
RIZA	Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling
RV	onderzoeksvaartuig (research vessel)
RWS	Rijkswaterstaat
SGECA	STECF Subgroup on Economic Affairs
SGHERWAY	ICES Study Group on the Evaluation of Assessment and Management Strategies of the Western Herring Stocks
SGRN	STECF Sub-group on Research Needs
SGRST	STECF Subgroup on Review of Stocks
SGMOS	STECF Sub-group on Management Objectives
SNS	Sole Net Survey
SPRFMO	South Pacific Regional Fisheries Management Organisation
MySQL	
STECF	Scientific Technical and Economic Committee for Fisheries
TAC	Total Allowable Catch
TMAP	Trilateral Monitoring and Assessment Program (Waddenzee)
VBC	Visstandbeheerscommissie
V&W	Ministerie van Verkeer en Waterstaat
VISSTAT	IMARES database met visserijstatistiek
VIRIS	Visserij Registratie en Informatie Systeem

afkorting	omschrijving
VMS	(Satelite) Vessel Monitoring System
vTi	Johann Heinrich von Thünen-instituut (Duitsland)
WDT	Wettelijke en Dienstverlenende taken (nu WOT)
WGBEAM	Study Group on Beam Trawl Surveys (ICES coordinatie werkgroep)
WGCRAN	ICES Working Group on Crangon Fisheries and Life History (ICES werkgroep)
WGECO	ICES Working Group on Ecosystem Effects of Fishing Activities (ICES werkgroep)
WGEEL	ICES/EIFAC Working Group on Eels (ICES werkgroep)
WGEF	ICES Working Group on Elasmobranch Fishes (ICES werkgroep)
WGCAIRS	Annual Meeting of Assessment WG Chairs (ICES werkgroep)
WGMEGS	ICES Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys (ICES werkgroep)
WGNEW	ICES Working Group on new MoU species (ICES werkgroep)
WGNSSK	ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak(ICES werkgroep)
WGWIDE	ICES Working Group on Widely Distributed Stocks (ICES werkgroep)
WKART	Workshop on Age Reading of Turbot
WKFLAT	ICES Benchmark and Data Compilation Workshop for Flatfish
WKFORM	ICES Workshop on the Form of the ICES Advice
WKFAR	ICES Workshop on the Format of the ICES Advisory Report
WKOMSE	Joint ICES-STEFCF Workshop on Fishery Management Plan Development and Evaluation
WKPRECISE	ICES Workshop on methods to evaluate and estimate the precision of fisheries data used for assessment
WKSMRF	Report of the Workshop on Sampling Methods for Recreational Fisheries
WOT	Wettelijke Onderzoeks Taken (voorheen WDT)
WUR	Wageningen University and Research Centre

VII Bijlage projectrapportages 2009

1 Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij

Projectverslag 2009

Programmanummer en titel	Cluster WOT-05 Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430 12090
Projectleider	drs. F.A. van Beek
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Agroketens en Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. L.R.M. Lomans (LNV-AKV)

1.1 Algemeen

Het werk dat in dit project wordt uitgevoerd omvat de biologische advisering aan de nationale en internationale beheerders van visserijactiviteiten en mariene ecosystemen in Europese wateren. De adviezen zijn gebaseerd op gegevens die zijn verzameld in de overige projecten van dit programma en vergelijkbare informatie afkomstig van buitenlandse zusterorganisaties. De adviezen voor het beheer van de visserij op zee komen tot stand door samenwerking met andere landen via de International Council of Exploration of the Sea ([ICES](#)) en het Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries, ([STECF](#)).

Vrijwel meeste werkzaamheden in het werkplan voor 2009 zijn volgens planning gerealiseerd. Door ziekte van de Nederlandse vertegenwoordiger in ACOM is de een deel van zijn werkzaamheden overgenomen door andere medewerkers. Een aantal niet ingeplande activiteiten konden door verschuiving van in het budget toch worden uitgevoerd.

1.2 Aanpak van het onderzoek

Het werkprogramma omvat de volgende onderdelen:

- a) Advisering via ICES;
- b) Advisering via STECF;
- c) toetsing van de condities voor het kweken van nieuwe soorten in de aquacultuur
- d) een aantal ondersteunende activiteiten die essentieel zijn om de toestandsbeoordeling en advisering te kunnen uitvoeren.

Met uitzondering van het onderzoek aangegeven in sectie 1.3.5 behoren alle onderdelen in dit project tot de categorie strikte WOT.

1.3 Onderdelen

1.3.1 Advisering via ICES

De bijdragen aan het tot stand komen van internationale adviezen voor het beheer van de visserij zijn als volgt gestructureerd

- bijdragen aan data workshops
- bijdragen aan expertgroepen
- bijdragen aan reviews
- bijdragen aan het formuleren van het advies
- bijdragen and ACOM (het adviescomité van ICES)

1.3.1.1 Adviescomité (ACOM)

ACOM is verantwoordelijk voor de advisering van ICES. De feitelijke adviezen worden door "drafting groepen" opgesteld en door ACOM via webconferenties goedgekeurd. In 2009 zijn 18 videoconferenties gehouden. In een aantal gevallen is, na lezing van de conceptadviezen, akkoord gegaan met het advies en is afgezien van deelname aan de webconferentie. De adviezen zijn in de regel enkele dagen na de -conferenties openbaar gemaakt via de [ICES website](#). IMARES heeft naar aanleiding van de adviezen van de voor Nederland belangrijkste visbestanden (WCNS en WCWIDE) twee presentaties gegeven voor LNV en stakeholders waarin een toelichting op adviezen werd gegeven.

In 2009 zijn twee fysieke bijeenkomsten geweest van ACOM. In verband met de internationale klimaatconferentie in Kopenhagen werd de jaarlijkse vergadering in Lissabon gehouden. De meeting werd voorafgegaan door twee workshops, WKFORM en WKFAR waarin voorstellen werden ontwikkeld voor de herstructurering van de basis en de vorm van het advies van ICES. De belangrijkste uitkomst van de meetings was dat de basis van het ICES advies gaat veranderen. De huidige adviezen zijn gebaseerd op de voorzorgsbenadering (Precautionary Approach) en streven naar het vermijden van risico dat bestanden en exploitatie in ongunstige omstandigheden raken. Het nieuwe advies van ICES zal gebaseerd zijn op het MSY concept en is gericht op het bereiken van doelen (MSY target). De verandering speelt in op ontwikkelingen in het beheer van de bestanden die in 2015 moeten voldoen aan het verdrag van Johannesburg. Verder kwam ACOM tijdens de Annual Science Conference (ASC) een aantal keer bijeen.

Het Nederlands lid van ACOM is Eric Jagtman (IMARES). Door omstandigheden zijn een aantal werkzaamheden van Eric overgenomen door collega's. Plaatsvervangend lid is Lisette Enserink (Waterdienst).

1.3.1.2 "Drafting" groepen

Advice Drafting Groups zijn regionaal samengesteld en bestaan uit experts die verantwoordelijk voor het schrijven van de concept adviezen voor ACOM. De samenstelling van de groepen worden deels door ICES vastgesteld om de onafhankelijk-

DEELNAME AAN ICES DRAFTING GROEPEN IN 2009

Integrated Monitoring of Contaminants Drafting Group ADGIMC (jan 2009)
Artic/North-Western Advice Drafting Group ADGANW (mei 2009),
Celtic Sea Advice Drafting Group ADGCS (mei 2009),
North Sea Advice Drafting Group ADGNS (juni 2009)
Widely Migrating Stocks Advice Drafting Group ADGWIDE (oktober 2009)

heid van de adviezen en een goede balans in de benodigde expertise te waarborgen. Daarnaast heeft Nederland experts gestuurd naar groepen waar adviezen werden geschreven voor bestanden waar Nederland een belang in heeft. De groepen waaraan werd deelgenomen staan in bijgaande tabel

1.3.1.3 “Review” groepen

De reviewgroepen hebben de taak de informatie (rapporten van de werkgroepen) die voor advies worden gebruikt te controleren op fouten, gevolgdde procedures en relevantie. De experts hebben in de regel geen binding of belang bij het onderwerp dat moet worden gereviewed. Alle groepen hebben in 2009 per correspondentie gewerkt.

DEELNAME ICES REVIEW GROEPEN IN 2009

Artic North-Western Review Group
RGANW (mei 2009),
Celtic Sea Review Group
RGCS (mei 2009),
Bay of Biscay and Iberian Waters Review Group
RGGBBI (mei 2009)

1.3.1.4 Expert groepen

De toestandbeoordeling en vangstprognoses van de door de visserij geëxploiteerde zeevisbestanden wordt uitgevoerd door experts in internationale werkgroepen. Alle betrokken landen leveren gegevens over de visserij en visbestanden toe aan deze werkgroepen. De gegevens zijn afkomstig van de bemonsteringsprogramma's van de aanvoer, discards, bestandsopnamen met onderzoeksvaartuigen en vangststatistiek. Deze bemonsteringsprogramma's zijn onderdeel van de DCF en worden in alle betrokken landen uitgevoerd.

Nederland draagt bij aan de toestandbeoordelingen van de voor ons land belangrijkste visbestanden door het aanleveren van gegevens aan de werkgroepen en participatie in deze groepen. De volgende soorten zijn voor Nederland van belang: haring, schol, tong, wijting, kabeljauw, Noorse kreeftjes en horsmakreel in de Noordzee en haring, makreel, horsmakreel en blauwe wijting in westelijke wateren. Naast de toestandbeoordelingen zelf worden door ICES ook regelmatig evaluaties uitgevoerd naar de betrouwbaarheid van deze toestandbeoordelingen. In 2009 werd een benchmark assessment uitgevoerd voor Noordzee schol.

Ter voorbereiding van deze werkgroepen werden in een aantal gevallen werkdocumenten gemaakt waarin onderzoeksresultaten zijn samengevat of specifieke problemen werden gepresenteerd.

Medewerkers van IMARES bekleedden in 2009 het voorzitterschap van twee ICES werkgroepen. Ingrid Tulp en Henk Heessen zijn voorzitter van respectievelijk WGCRAN en WGNEW. De laatste werkgroep kwam niet bijeen in 2009.

DEELNAME ICES ASSESSMENT WERKGROEPEN IN 2009

Herring Assessment Working Group for the Area South of 62°N, [HAWG](#) (maart 2009),
Working Group on Widely Distributed Stocks, [WGWIDE](#) (september 2009),
Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak, [WGNSSK](#) (mei 2009),
Working Group on Elasmobranch Fishes, [WGEF](#) (juni 2009)
Working Group on Crangon Fisheries and Life History, [WGCRAN](#) (mei 2009)
Working Group on Eels [WGEEL](#) (september 2009)
Working Group on Ecosystem Effects of Fishing Activities [WGEEO](#) (april 2009)
Benchmark and Data Compilation Workshop for Flatfish [WKFLAT](#) (februari 2009)

De rapporten van deze werkgroepen zijn publiekelijk beschikbaar op de ICES website. Bovendien wordt door de Nederlandse deelnemers voor LNV een verslag van de vergadering gemaakt en worden in een aantal gevallen de resultaten met belanghebbende beleidsmedewerkers doorgesproken.

1.3.1.5 Data compilation workshops

In 2009 was er één data compilation workshop gekoppeld aan de WKFLAT benchmark groep. De workshop werd tevens bezocht door vertegenwoordigers van de Nederlandse kostersector.

1.3.1.6 Niet standaard adviezen

In januari werd door ICES en STECF een gezamenlijke workshop gehouden voor de ontwikkeling en evaluatie van Fishery Management Plan ([WKOMSE](#)). Doel van de workshop was om meer consistentie te verkrijgen in de evaluaties. Er wordt hierbij onderscheid gemaakt tussen ex-post en ex-ante evaluaties. Er werd vooral na gestreefd om zaken die snel kunnen worden geharmoniseerd te regelen. Een tweede workshop zal het proces afronden.

In de Johannesburg Declaration on Sustainable Development zijn mondiaal afspraken gemaakt om de exploitatie van visbestanden in 2015 terug te hebben gebracht tot een niveau van Maximum Sustainable Yield (MSY). Het huidige beheer is nog hoofdzakelijk gebaseerd op het voorzorgsbeginsel. Mede op verzoek van zijn cliënten werkt ICES aan een nieuwe basis voor de adviezen in de komende gebaseerd op MSY. Een speciale workshop in Lissabon, [WKFORM](#), heeft een raamwerk voorgesteld voor de komende jaren om een MSY basis te ontwikkelen voor nieuw ICES advies. De workshop werd tevens bijgewoond door stakeholders en managers.

Ter voorbereiding van een voorstel om de presentatie van de adviezen te aan te passen werd in december een workshop, [WKFAR](#), gehouden aansluitend op WKFORM. Voorgesteld werd om de adviezen via een web-based systeem te publiceren. Een belangrijk onderdeel van de presentatie zal moet zijn dat kan worden doorgelinkt naar achtergrondinformatie en basisgegevens waarop de adviezen zijn gebaseerd. De implementatie van het nieuwe format kan enige jaren duren. Ook zijn er extra kosten aan verbonden. In 2010 zal in ieder geval nog het huidige format worden aangehouden. De workshop werd tevens bijgewoond door stakeholders en managers.

1.3.2 Advisering via STECF

Het Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries, [STECF](#) (april, mei, november 2009) is het reguliere adviesorgaan van de EC met betrekking tot de visserij en komt drie maal per jaar bijeen om de Europese Commissie te adviseren over diverse onderwerpen die door de Commissie per vergadering worden vastgesteld. De agenda wordt door de Commissie per vergadering vastgesteld.

De experts in STECF worden door de EC geselecteerd en benoemd voor een aantal jaren. Het huidige comité zit tot en met 2010. De Nederlandse vertegenwoordigers

in STECF in 2009 waren Luc van Hoof (IMARES) en Hans van Oostenbrugge (LEI). Wegens verhindering van de twee Nederlandse vertegenwoordigers werd de 2e vergadering niet bijgewoond.

De adviezen van STECF hebben zowel betrekking op het visserijbeleid als op het visserijonderzoek. Een aantal onderwerpen waarover in 2009 adviezen werden uitgebracht waren: de review van het wetenschappelijk advies van ICES en andere organisaties; beoordeling van het effort regime in Europese wateren; de balans tussen de visserijcapaciteit en de visserijmogelijkheden; het jaarlijks economisch rapport; dataverzameling, coördinatie van EU deelname aan RFMO's, datavoorziening van RFMO's, operationalisering van de ecosysteembenadering in visserijbeheer, evaluatie van managementplannen en diverse onderwerpen over de Middellandse Zee en Zwarte Zee.

1.3.2.1 STECF expertgroepen (EU)

De expertgroepen ondersteunen STECF door het voorbereiden van de onderwerpen op de agenda van STECF. De belangstelling van NL voor deelname aan de expertgroepen is afhankelijk van de agenda van de vergadering en de gevraagde expertise. De experts worden door de Cie uitgenodigd om via de [website](#) van STECF hun belangstelling tot deelname aan de vergadering te tonen. Veelal wordt in de overweging tot deelname ook het belang van de agenda voor NL meegenomen. De Cie besluit daarna wie voor welke vergadering uit te nodigen.

De animo van de NL experts om naar deze vergaderingen te gaan is niet erg groot. Het komt te vaak voor dat de vergadering slecht is voorbereid (geen gegevens, niet de juiste experts) en de deelnemer onverrichter zake terug keert. Meestal wordt dan een extra vergadering gepland om het werk alsnog af te maken.

DEELNAME AAN STECF EXPERT GROEPEN IN 2009

SGRN-09-01: Evaluation of the National Programme of 2009 (DCF) (jan 2009),

SGRN-09-02: Evaluation of Technical Reports of 2008 (DCR) (juni 2009),

SGRN-09-04: Evaluation of updates in the National Programme of 2010 and evaluation of surveys (DCF) (december 2009)

SGMOS 09-02: Subgroup on the Evaluation of Management Plans (november 2009),

De expertgroepen waaraan in 2009 medewerking is verleend hadden betrekking op de zaken rond de data collectie (DCF) en een evaluatie van het platvis management plan in de Noordzee. Verder werden door LNV en IMARES gegevens aangeleverd aan een expert groep ten behoeve van een evaluatie van de ontwikkeling van visserijinspanning.

1.3.3 Toestandsbeoordeling van het IJsselmeer

De toestandsbeoordeling van door de visserij geëxploiteerde aal- en schubvisbestanden in het IJsselmeer vindt plaats op basis van een analyse van gegevens welke zijn verzameld in het project "Vis en Visserijonderzoek Binnenwateren". De resultaten van de surveys in 2008 zijn aan LNV in een standaard rapport gepresenteerd.

1.3.4 Toetsing nieuwe aquatische soorten voor aquacultuur

Voor productie doeleinden is een beperkt aantal soorten toegestaan. Dit geldt ook voor aquatische diersoorten. Wanneer een kweker aquacultuur wil opstarten met een nieuwe soort, moet de kweker ontheffing aanvragen bij het Ministerie van Landbouw,

Natuur en Voedselkwaliteit. Bij de ontheffingsaanvraag levert de kweker informatie over de te houden soort en het kweek systeem aan op basis van bestaande kennis.

LNV beoordeelt of de aanvraag voor het lenen van een ontheffing compleet is. De dossiers worden beoordeeld op basis van een advies van IMARES. De Minister neemt dan het besluit over de ontheffingsaanvraag. De Algemene Inspectie Dienst (AID) van het Ministerie van LNV wordt in kennis gesteld van de verleende ontheffingen.

IMARES adviseert LNV over de volledigheid en de juistheid van de door de kweker aangeleverde informatie. Ze beoordeelt de volledigheid aan de hand van een protocol dat door de LNV is opgesteld. De juistheid beoordeelt IMARES op basis van bestaande kennis uit literatuur informatie. Er zijn in 2009 geen ontheffingsaanvragen ingediend.

1.3.5 Ondersteunende WOT

De ondersteunende WOT heeft betrekking op activiteiten die nodig zijn om de advisering aan LNV mogelijk te maken evenals het verlenen van *ad hoc* bijdragen aan LNV aan beleidsonderwerpen die niet voorzien waren. Een deel van de activiteiten is soms uit de kennisbasis gefinancierd.

- Een klein deel van het onderzoeksbudget is gereserveerd voor ondersteuning en opdrachten van LNV-DVIS op een aantal verschillende beleidsterreinen (korte vragen). De belangrijkste onderwerpen hadden betrekking op 1) vragen omtrent de ontwikkeling en toestand van de kabeljauwstand in de Noordzee, 2) commentaar op een document van OSPAR over de toestand van kabeljauwbestanden in de North East Atlantic, 3) mogelijkheden voor het tussentijds verhogen van de TAC voor Noordzee schol, 4) commentaar op het haaien actie plan van de Europese Commissie, 5) uitwisseling van visserijinspanning tussen inspanningsgroepen, 6) ecosysteem indicatoren, 7) financiële verantwoording van de uitvoering van DCF aan de EC en 8) voorlichting aan de RAC's.
- In februari vond de ICES Annual Meeting of Assessment Working Group Chairs, [WGCHAIRS](#) plaats. Deze coördinatiemeeting (voorheen AMAWGC) is uitsluitend bestemd voor de voorzitters van assessment werkgroepen, RCM's en de belangrijkste coördinatie groepen. Nederland heeft drie deelnemers naar de vergadering gestuurd

1.4 Kennisverspreiding en Communicatie

Ten behoeve van het verstrekken van publieke informatie wordt op de website van het [CVO](#) de toestand van de visbestanden waar de Nederlandse vissers op vissen en de internationale adviezen van die visbestanden geactualiseerd. De producten van dit project (publicaties en rapporten) kunnen ook van deze website worden gedownload. Daarnaast zijn de producten beschikbaar op de website van [KennisOnline](#). De rapporten internationale vergaderingen van ICES en STECF zijn beschikbaar op de websites van deze organisaties.

In 2009 is geregeld gecommuniceerd tussen onderzoekers van IMARES en beleidsmedewerkers over onderwerpen die momenteel in het beleid actueel zijn. Ten behoeve van LNV worden van de meeste internationale vergaderingen samenvattingen gemaakt van de conclusies en de belangrijkste zaken die aan de orde kwamen. De vangstadvisen van ACOM voor bestanden die voor de Nederlandse visserij van belang zijn, zijn aan LNV en de visserijsector in een presentatie

toegelicht. Tevens zijn er persberichten uitgebracht met een samenvatting van de adviezen.

1.4.1 Regionale adviesraden

Voorlichting aan de Regionale Advies Councils (RAC) is niet structureel in het werkplan van dit programma opgenomen.

1.5 Rapporten¹, werkdocumenten en publicaties

- EU 2009. 30th Plenary Meeting Report of the Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries ([PLEN-09-01](#)). Plenary Meeting 20-24 April 2009, Galway. Edited by John Casey & Hendrik Dörner EUR xxxxx EN
- EU 2009. 31th Plenary Meeting Report of the Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries ([PLEN-09-02](#)). Plenary Meeting 13-17 July 2009, Copenhagen. Edited by John Casey & Hendrik Dörner EUR xxxxx EN
- EU 2009. 32th Plenary Meeting Report of the Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (PLEN-09-03). Plenary Meeting 9-13 November 2009, Brussels. Edited by John Casey & Hendrik Dörner EUR xxxxx EN
- EU 2009. Report of the STECF Study Group on the Evaluation of Fishery Multi-annual Plans (SGMOS 09-02) 23-27 November, Lisbon Edited by E J Simmonds. EUR xxxxx EN
- EU 2009. Report of the Sub-group on Research Needs (SGECA/SGRN 09-01) 9-13 February 2009, Bilbao Edited by Paul Connolly & Tiit Raid EUR xxxxx EN
- EU 2009. Report of the Sub-group on Research Needs ([SGECA/SGRN 09-02](#)). 22-27 June 2009, Galway. Edited by Paul Connolly & Tiit Raid EUR 23982 EN - 2009
- EU 2009. Report of the Sub-group on Research Needs (SGECA/SGRN 09-04) 7-11 December 2009, Hamburg
- ICES-ACOM 2009. Report of the Herring Assessment Working Group for the Area South of 62 N. 17-25 March 2009 ICES Headquarters, Copenhagen [ICES CM 2009/ACOM:03](#)
- ICES-ACOM 2009. Report of the Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak (WGNSSK) 6-12 May 2009 ICES Headquarters, Copenhagen. [ICES CM 2009/ACOM:10](#)
- ICES-ACOM. Report of the Working Group on Widely Distributed Stocks, 2-8 September 2009. [ICES CM 2009/ACOM:12](#)
- ICES-ACOM, 2009. Report of the 2009 Session of the Joint EIFAC/ICES Working Group on Eels (WGEEL) 7-12 September 2009 Göteborg, Sweden. [ICES CM 2009/ACOM:15](#) REF. ACOM, DFC
- ICES-ACOM 2009. Report of the Joint Meeting between ICES Working Group on Elasmobranch Fishes and ICCAT Shark Subgroup (WGEF) 22-29 June 2009 Copenhagen, [ICES CM 2009/ACOM:16](#)
- ICES-ACOM 2009. Report of the Working Group on the Ecosystem Effects of Fishing Activities (WGECO). Copenhagen, Denmark 15-21 April 2009. [ICES CM 2009/ACOM:20](#)
- ICES-ACOM 2009. Report of the ICES-STEFCF Workshop on Fishery Management Plan Development and Evaluation (WKOMSE) 28-30 January 2009 EEA, Copenhagen, Denmark [ICES CM 2009/ACOM:27](#)
- ICES-ACOM 2009. Report of the Benchmark and Data Compilation Workshop for Flatfish (WKFLAT 2009) 6-13 February 2009 Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2009/ACOM:31](#)

¹ Links naar EU rapporten op de JRC website zijn onbetrouwbaar. De website is vaak uit de lucht en de documenten worden regelmatig verplaatst.

- ICES-ACOM 2009. Chair's Report of the Workshop on the Form of Advice (WKFORM): 1-3 December 2009. Lisbon, Portugal. [ICES CM 2009/ACOM:53](#)
- ICES-ACOM 2009. Chair's Report of the Workshop on the Format of the ICES Advisory Report (WKFAR) 3-5 December 2009 Lisbon, Portugal [ICES CM 2009/ACOM:54](#)
- ICES-LRC 2009. Report of the Working Group on Crangon Fisheries and Life History (WGCRAN) 10–13 May 2009 Oostende, Belgium [ICES CM 2009/LRC:07](#) REF. SCICOM
- Quirijns, F. 2009. Landings and Effort data of sole and plaice in the North Sea. Working document for ICES WGNSSK 2009.

1.6

Nota's

- Beare, D.A., G. Aarts and J.J. Poos. 2009. Report of the meeting of the ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak in Copenhagen, held from 6 - 12 May 2009. Nota CVO/09.IMA0425/JJP/mw
- Beare, D.A., G. Aarts and J.J. Poos. 2009. Annex to nota CVO/09.IMA0435, send on 27th May, regarding our report from WGNSSK (6-12 May 2009). Nota CVO/09.IMA0456/DB/lcs
- Beek, F.A. van, 2009. Report of the STECF-SGRN Working Group meeting (SGRN/ECA-09-01(SGRN-08-03)) in Derio (Spain) from 9-13 February 2009. Nota CVO/09.IMA0117/FvB/CS
- Beek, F.A. van, J.J. Poos en E. Jagtman. 2009. De toestand van de kabeljauw in de Noordzee. Nota CVO/09.IMA0197/FvB/lcs
- Beek, F.A. van, 2009. Report of the SGRN 09-02 Meeting 22nd to 27th June 2009 in Galway, Ireland. Nota CVO/09.IMA0566/FvB/cs
- Beek, F.A., 2010. Report of the meeting of the Workshop on the Format of the ICES Advisory Report - WKFAR from 3-5 December 2009. Nota CVO/10.IMA0010/FvB/mw
- Brunel, T. and D.C.M. Miller. 2009. Report of the meeting of the Working Group on Widely Distributed Stocks (WGWIDE) from 2-8 September 2009. Nota CVO/09.IMA0766/DM.cs
- Dickey-Collas, M. 2009. Report on FAO Panel for the Assessment of Proposals to Amend CITES, 7_12th December 2009, FAO Head Quarters Rome, Italy. Nota 09/IMA1042/MDC/ehw
- Dickey-Collas, M., 2009. Report of the meeting of the Workshop on the Form of the ICES Advice - WKFORM from 1-3 December 2009. Nota CVO/09.IMA0979/MDC/mb
- Heessen, H., R. t. Hofstede and S. Verver. 2009. Verslag van de vergadering van WGCHAIRS te Kopenhagen, 13-15 januari 2009. Nota 09/IMA/0074
- Hintzen, N., M. Dickey-Collas and S. Bierman. 2009. Report on the ICES Herring Assessment Working Group, 17-25 March 2009, Copenhagen. Nota CVO/09.0339/MC/CS
- Hoof, L. van, and H. van Oostenbrugge. 2009. Verslag van de STECF Plenaire Meeting, Brussel, 9-13 November 2009 Nota CVO/09.IMA0976/LvH/ehw
- Hoof, L. van, and H. van Oostenbrugge. 2009. Verslag van de STECF Plenaire Meeting, Galloway, 20-24 April 2009 Nota CVO/09.IMA0346/FvB/ehw
- Overzee, H.M.J. van, 2009. Report of the meeting of WGEF 22-29 June 2009, Copenhagen, Denmark. Nota CVO/09.IMA0690/HvO/mw
- Pastors, M.A. 2009. Report on the Joint STECF/ICES Workshop on Operational Approach of Management Strategy Evaluations [WKOMSE] (Co- Chairs : Michael Sissenwine (ICES) and John Casey (STECF). Copenhagen, 28-30 January 2009. Nota CVO 09.IMA0079/MPa/mb
- Piet, G.J. 2009. Verslag van de Working Group on ECOsystem effects of fishing (April 2009) Nota CVO 09.IMA0470/GJP/lds

Poos, J.J., G. Aarts en S. Bierman. 2009. Report of the ICES Benchmark Workshop on Flatfish (WKFLAT) in Copenhagen, held from 6 - 13 February 2009. Nota CVO 09.IMA0168/JJP

Tulp, I. and H.M.J. van Overzee. 2009. Report of the meeting of WGCRAN 11-13 May 2009, Oostende, Belgium Nota CVO 09.IMA0562/HvO/dks

1.7 **Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties**

ICES-RMC 2009. Report on the Workshop on Blue Whiting Recruitment (WKBLUR) 10–12 November 2009 ICES Headquarters, Copenhagen. ICES CM 2009/RMC:09 REF. SCICOM, ACOM

Hintzen, N.T., 2010. Notes of the Study Group on the evaluation of assessment and management strategies of the western herring stocks [[SGHERWAY](#)]. Nota 10.IMA0009/NH/mw

Overzee, H.M.J. van, I.J. de Boois, O.A. van Keeken, B. van Os-Koomen en J. van Willigen. 2009. Vismonitoring in het IJsselmeer en Markermeer in 2008. IMARES Rapport C029/09

Pastoors, M. and C. Roeckmann. 2009. Deskstudies underpinning the Dutch vision on the reform of the Common Fisheries Policy. IMARES Report C077/09

Payne, M., E.M.C. Hatfield, M. Dickey-Collas, T. Falkenhaus, A. Gallego, J. Gröger, P. Licandro, M. Llope, P. Munk, C. Röckmann, J.O. Schmidt, and R.D.M. Nash. 2009. Recruitment in a changing environment: the 2000s North Sea herring recruitment failure. ICES Journal of Marine Science 2009

1.8 **Vergaderingen en werkgroepen**

ICES vergaderingen

WGCHAIRS Kopenhagen, 13-15 januari 2009	Henk Heessen Sieto Verver Remment ter Hofstede
STECF/ICES Workshop on Operational Approach of Management Strategy Evaluations [WKOMSE] Kopenhagen, 28-30 januari 2009	Martin Pastoors
Study Group for Bycatch of Protected Species (SGBYC) Kopenhagen, 19-22 januari 2009	Bram Couperus
Advice Drafting Group on Integrated Monitoring of Contaminants and Biological Effects (ADGIMC) Kopenhagen, 28 januari 2009	Eric Jagtman
Benchmark Workshop on Flatfish (WKFLAT) Kopenhagen, 6-13 februari 2009	Jan Jaap Poos Geert Aarts Stijn Bierman
Herring Assessment Working Group south of 62°N (HAWG) Kopenhagen, 17-25 maart 2009	Mark Dickey-Collas Stein Bierman Niels Hintzen
Working Group on Ecosystem Effects of Fishing Activities (WGECO) Kopenhagen, 15–21 april 2009	Gerjan Piet
Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak (WGNSSK) Kopenhagen, 6-12 mei, 2009	Geert Aarts Jan Jaap Poos Doug Beare
Working Group on Crangon Fisheries and Life History (WGCRAN) Oostende, 11-13 mei 2009	Ingrid Tulp Harriët van Overzee

Advice Drafting Group for Northern and Arctic Waters (ADGNAW) Kopenhagen, 25-28 mei, 2009	Frans van Beek
Advice Drafting Group North Sea (ADGNS) Kopenhagen, 2-4 juni, 2009	Frans van Beek
ICES Advice Drafting Group Celtic Sea (ADGCS) Kopenhagen, 10-11 juni, 2009	Mark Dickey-Collas
Working Group on Elasmobranch Fishes (WGEF) Kopenhagen, 22-29 juni 2009	Harriet van Overzee
Working Group on Widely Distributed Stocks (WGWIDE) Kopenhagen 2-8 september 2009	Frans van Beek Tomas Brunel David Miller
Advice Drafting Group on Widely Migrating Stocks (ADGWIDE) Kopenhagen, 30 september -2 oktober 2009	Mark Dickey Collas
Workshop on the Form of the ICES advice (WKFORM) Lissabon, 1-3 december 2009	Mark Dickey-Collas
Workshop on the Format of the ICES advice (WKFAR) Lissabon. 3-5 december 2009	Frans van Beek
ICES Advisory Committee (ACOM) Lissabon, 7-11 december 2009	Tammo Bult

EU vergaderingen

STECF Sub Group on Research Needs (SGRN/ECA-09-01) Evaluation of National Programme 2009 Derio, Spanje, 9-13 februari 2009	Frans van Beek
Scientific Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF PLEN-09-01) Galway, Ierland, 20-24 april 2009	Luc van Hoof Hans van Oostenbrugge
STECF Sub Group on Research Needs (SGRN-09-02) Evaluation of the Technical Reports of 2008 Galway, Ierland, 21-27 juni 2009	Frans van Beek
STECF Subgroup on the Evaluation of Management Plans (SG-MOS 09-02) Lissabon, Portugal, 23-27 november 2009	JanJaap Poos David Miller Heleen Bartelings
STECF Sub Group on Research Needs (SGRN 09-04) Hamburg 7-11 december 2009	Sieto Verver Ingeborg de Boois
Scientific Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF PLEN-09-03) Brussels, 9-13 November 2009	Luc van Hoof Hans van Oostenbrugge

Overige bijeenkomsten

Presentatie HAWG Den Haag, 8 april 2009	Mark Dickey-Collas Niels Hintzen Stijn Bierman
Presentatie ACOM adviezen voor de Noordzee Den Haag, 26 juni 2009	Niels Hintzen
overleg sector WGWIDE Ijmuiden, 24 augustus 2009	Frans van Beek Thomas Brunel Mark Dickey-Collas David Miller

presentatie resultaten WGWIDE aan LNV Den Haag, 14 september 2009	David Miller Thomas Brunell Mark Dickey-Collas
Presentatie ACOM adviezen voor de pelagische bestanden Den Haag, 12 oktober 2009	Jan Jaap Poos Frans van Beek Doug Beare
FAO, evaluatie tonijn assessments Rome, 7-12 december 2009	Mark Dickey-Collas

ACOM WEB CONFERENCES IN 2009		
Conference date	Web Conference	Topics
30 Jan	WCIMC	OSPAR Request on EROD data
25-Feb	WCRS	redfish stocks structure
25-Mar	WCMAMPEL	multi-annual management plan for Baltic pelagic stocks
03-Apr	WCQSR	OSPAR requests on fish diseases and alien species
04-May	WCSalmon	Salmon advice
13 May	WCSAN	Multi-annual management of sandeel
25-May	WCBS	Baltic Sea stocks
26-May	Joint WCMAM/WCPROT	Marine mammals and protected species
29 May	WC JAMP	Advice for OSPAR on the JAMP guidelines
03-Jun	WCANW	Arctic North-Western stocks
15-Jun	WCNS	North Sea stocks
19-Jun	WCBBI	Bay of Biscay stocks
22-Jun	WCCS	Celtic Sea stocks
22-Jun	WCANSA	Anchovy and sardines
02-Oct	WCSANPOUT	Sandeel and Norway pout
07-Oct	WCWIDE	Widely distributed stocks
27-Oct	WCPOOR	Populations in poor condition
03-Nov	WCPAND	Pandalus

1.9 English summary

project title: Assessment and advice (project number 430 12090)

project: This project includes the following elements

- a. provision of advice through ICES;
- b. provision of advice through STECF;
- c. support to accreditation of the use of new species in aquaculture,
- d. a number of supporting activities which are essential to be able to carry out fish stock assessments and providing advice.

Advice for the management of marine stocks in the north east Atlantic is given by ICES. The advice is produced by expert drafting groups based on reviewed assessments of fish stocks or marine ecosystems and agreed by ACOM, the advisory committee of ICES. The Dutch contribution to all stages of this process is carried out in this project. The meetings visited in 2009 are listed in the tables above. The Dutch member of ACOM in 2009 was Eric Jagtman. The ICES advice is available through the [ICES website](#).

Other advice has been provided through STECF, the scientific advisory body of the European Commission. Dutch members were Luc van Hoof (IMARES) and Hans van Oostenbrugge (LEI). The STECF is supported by a number of sub-groups which prepare and analyse information for STECF. These sub-groups dealt with a variety of subjects. A limited number of meetings of these sub-groups have been attended in 2008. The sub-groups attended by Dutch experts for this project are listed in the table above.

During the year, the Ministry was kept informed on the developments within this project. Products of this project are available from the [CVO website](#).

2 Marktbemonstering zeevisserij

Projectverslag 2009

Programmanummer en titel	Cluster WOT-05, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430 12100
Projectleider	ing. S.W. Verver
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Agroketens en Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. D.J. van der Stelt (LNV-AKV)

2.1 Algemeen

Het project marktbemonstering zeevisserij omvat de bemonstering van de aanvoer van commerciële vissoorten in Nederland. Deze aanvoer vindt plaats door zowel Nederlandse als buitenlandse schepen in Nederland. Het project is een voortzetting van de langjarige bemonstering die rond 1957 gestart is.

Sinds 2002 is het verzamelen van marktbemonsteringsgegevens een onderdeel van de DCR, welke de Lidstaten verplichtingen oplegt ten aanzien van de bemonsteringswijze en bemonsteringsintensiteit van de aanvoer in de Lidstaten. Tussen 1994 en 2002 ondersteunde de EC de bemonstering financieel middels contracten.

2009 was het eerste jaar van een tweejaarlijks programma dat voortvloeit uit de nieuwe DCR die van kracht is voor de jaren 2009-2013. Het tweejaarlijks programma is van kracht voor de jaren 2009-2010 en zal opgevolgd worden door een driejaarlijks programma voor 2010-2013. De verplichting tot het uitvoeren van dit project vloeit voort uit de DCF en daarmee horen de taken tot de strikte WOT taken.

2.2 Projectbeschrijving

Van de belangrijkste commerciële soorten wordt de leeftijdssamenstelling bepaald en worden andere biologische kenmerken zoals gewicht, geslacht, rijpheidstadium en gonadengewicht geregistreerd. De gegevens worden, in combinatie met soortgelijke gegevens verzameld in andere landen, bestandsopnamen met onderzoeksvaartuigen en informatie uit het discardonderzoek, gebruikt voor populatiedynamische analyses die het mogelijk maken veranderingen in de visbestanden inzichtelijk te maken. Deze analyses worden hoofdzakelijk uitgevoerd in internationale ICES werkgroepen.

Tot 2009 was de bemonstering voornamelijk gericht op het verkrijgen van informatie op soorts- of bestandsniveau. Met ingang van 2009 is de aandacht verschoven naar het bemonsteren van vloten, waarbij de aandacht verspreid is over de verschillende vlootsegmenten. De omschakeling van soort naar vlootbemonstering heeft tot gevolg gehad dat er, met ingang van 2009, meer soorten bemonsterd dienden te worden dan voorheen. Met name het aantal soorten die nu onder de lengtebemonstering vallen is met ongeveer 20 uitgebreid.

De belangrijkste vlootsegmenten van Nederland zijn de boomkor- en de pelagische vloot. Deze vloten dienen dan ook bemonsterd te worden, maar ook de garnalenvloot en bijvoorbeeld de twinrigvisserij worden bemonsterd. Hoewel de vlootsegmenten het uitgangspunt vormen voor de bemonstering, zijn het uiteindelijk vismonsters die verzameld dienen te worden. De verdere rapportage richt zich dan ook op verslaglegging van de bemonstering van de vissoorten.

De belangrijkste demersale vissoorten voor de Nederlandse kottervloot zijn; schol, tong, schar, tarbot en kabeljauw. Deze vloot is qua omvang en in economisch opzicht de belangrijkste component van de Nederlandse visserij. Voor de Nederlandse vloot van vriestrawlers en spanners zijn haring, makreel, horsmakreel en blauwe wijting de belangrijkste pelagische vissoorten. Daarnaast worden ook de zilversmelt en Atlantico-Scandische haring aangevoerd en bemonsterd. De vangst van deze schepen is in gewicht groter maar in geldwaarde minder dan die van de kottervloot.

2.3 Onderdelen marktmonitoring

2.3.1 Marktmonitoring demersale vis

Ten behoeve van de jaarlijkse toestandbeoordeling visbestanden in die gebieden waar de Nederlandse vloot vist, worden routinematig, jaarlijks, een aantal monsters verzameld in de belangrijkste Nederlandse visafslagen. Basaal gezien is er sprake van twee typen bemonstering, namelijk de zogenoemde lengtebemonstering en de leeftijdsbemonstering. Waarbij vooral het laatste type bemonstering uitgebreider is dan alleen het verzamelen van de leeftijd van de vis, aangezien er ook andere biologische parameters worden verzameld zoals geslacht en rijpheid.

2.3.1.1 Lengtebemonstering

De lengtebemonstering vindt in principe plaats op de afslag, tussen het sorteren en verkoop in. In de meeste gevallen heeft IMARES voldoende toegang tot de vis en kan de vis gemeten worden voordat de handel plaats heeft gevonden. Bij een aantal kwetsbare soorten, zoals mul, wil de handel niet dat de vis gebruikt wordt voor bemonstering in verband met mogelijke waardevermindering. De monsters van deze vissoorten worden dan ook gekocht om de monsters te kunnen nemen.

Lengtebemonstering in de afslag

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal geplande en gerealiseerde lengtemonsters per vissoort voor 2009.

Lengtebemonstering 2009				
Soort	Gebied	Aantal geplande monsters	Aantal gerealiseerde monsters	Realisatie
bot	27.IV,VIIId	36	51	142%
griet	27.IV,VIIId	36	36	100%
heek	27.IV,VIIId	36	13	36%
heek	27.VI	36	0	0%
kabeljauw	27.IIIaN	0*	0	Nvt
kabeljauw	27.IV,VIIId	40	51	128%
mul	27.IV,VIIId	24	24	100%
poon, engelse	27.IV,VIIId	24	23	96%
poon, grauwe	27.IV,VIIId	24	23	96%
poon, rode	27.IV,VIIId	24	24	100%
schar	27.IIIaN	0*	0	0%
schar	27.IV,VIIId	36	47	131%
scharretong	27.IV,VIIId	36	0	0%
schelvis	27.IV,VIIId	36	9	25%
schol	27.IIIaN	0*	0	0%
schol	27.IV,VIIId	48	50	104%
tarbot	27.IV,VIIId	36	36	100%
tong	27.IV,VIIId	48	49	102%
tongschar	27.IV,VIIId	36	35	97%
wijting	27.IV,VIIId	36	38	106%
zeebaars	27.IV,VIIId	24	24	100%
zeeduivel	27.IV,VIIId	36	23	64%
zwarte koolvis	27.IV,VIIId	36	2	6%
zwarte koolvis	27.VI	36	0	0%
<i>Totaal</i>		<i>724</i>	<i>558</i>	<i>77%</i>

* De verplichting de aanlandingen van deze soorten uit gebied IIIa is overgedragen aan Denemarken.

Uit deze tabel blijkt dat in een aantal gevallen het aantal geplande monsters niet is gehaald, soms is het aantal monsters overschreden, soms is het gestelde aantal monsters niet bereikt. De planning is gebaseerd op gemiddelde aanlandingen in de jaren 2006-2007, terwijl de bemonstering is geheel afhankelijk van de aanvoer in de afslagen. Veranderde vispatronen of seizoenseffecten hebben hun weerslag op de beschikbaarheid van vissoorten in 2009.

In een aantal gevallen wordt het geplande aantal monsters (ruim) overschreden, zoals in geval van bot, kabeljauw en schar. Bij deze soorten is er ook sprake van leeftijdsbemonstering en bij het samenstellen van de leeftijdsmonster wordt er regelmatig met dezelfde moeite ook gelijk een lengtemonster gemaakt. Om toch voldoende dekking in ruimte en tijd te houden worden in principe alle geplande lengtemonsters ook genomen.

In de gevallen waar het aantal monsters totaal niet gehaald wordt, is dat in alle gevallen te wijten aan de veel lagere aanvoer van die soorten dan voorzien op basis van de aanvoer in 2006-2007. In deze periode werd bijvoorbeeld relatief veel zwarte koolvis aangevoerd, terwijl dat in 2009 nauwelijks het geval was. Bemonsteren was derhalve praktisch onmogelijk. Als de aanvoer van deze soorten in de toekomst laag blijft, dan verdwijnen deze soorten weer van de planning. Over het algemeen zijn dit geen soorten, gezien de gemiddeld lage aanvoer, waarbij Nederland een groot belang heeft.

De belangrijkste soorten zijn in (ruim) voldoende mate bemonsterd.

2.3.1.2 Leeftijdsmonstering

In tegenstelling tot de lengtebemonstering worden de leeftijdsmonsters meestal op het laboratorium van IMARES verwerkt na aankoop in de visafslag. Voor de meeste soorten is de restwaarde nihil na onderzoek. In een aantal gevallen zoals bij tarbot en griet is de restwaarde zodanig hoog dat de vis weer naar de afslag wordt gebracht en verkocht wordt.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal geplande en gerealiseerde leeftijdsmonsters per vissoort voor 2009.

Leeftijdsmonstering 2009				
Soort	Gebied	Aantal geplande monsters	Aantal gerealiseerde monsters	Realisatie
bot	27.IV,VIIId	18	18	100%
griet	27.IV,VIIId	16	16	100%
kabeljauw	27.IV,VIIId	20	20	100%
mul	27.IV,VIIId	4	4	100%
rode poon	27.IV,VIIId	8	8	100%
rog, blond*	27.IV,VIIId	36	20	56%
rog, gevlekt*	27.IV,VIIId	36	25	69%
rog, stekel*	27.IV,VIIId	36	29	81%
schar	27.IV,VIIId	16	16	100%
schol	27.IV,VIIId	60	60	100%
schol	27.IIIa	0*	nvt	Nvt
tarbot	27.IV,VIIId	16	16	100%
tong	27.IV,VIIId	60	60	100%
zeebaars	27.IV,VIIId	4	nvt	Nvt
<i>Totaal</i>		330	292	88%

* Bij roggen wordt geen leeftijd bepaald, er worden wel uitgebreide lengtemonsters genomen waarbij lengte, gewicht, geslacht en in geval van mannelijke dieren, geslachtsrijpheid wordt bepaald.

Zeebaars en rode poon zijn soorten die, op basis van de DCF, per 3 jaar bemonsterd moeten worden, terwijl de andere soorten per jaar bemonsterd worden. Na oplevering van het Werkplan 2009 is de RCM Noordzee bij elkaar gekomen om internationaal de bemonstering tussen lidstaten op elkaar af te stemmen. Tijdens de RCM is besloten de bemonstering van zeebaars te laten starten in 2010. Voor Nederland betekende dit een afwijking van de geplande bemonstering in 2009, deze monsters zullen conform de afspraken in de RCM in 2010 worden genomen.

Over rode poon zijn geen afspraken gemaakt. Nederland is deze bemonstering in 2009 gestart, in 2010 zullen er geen leeftijdsmonsters rode poon worden genomen.

In het algemeen zijn de geplande aantallen monsters gehaald, alleen in geval van roggen is dat niet gelukt. Dit komt mede door het aanvoerverbod dat vanaf half november van kracht was voor de Nederlandse vloot, terwijl er nog een relatief groot deel van de bemonstering gepland was voor november en december.

2.3.2 Marktbemonstering pelagische vis

Pelagische vis wordt niet verhandeld op een afslag maar gaat bij binnenkomst van de schepen direct de vrieshuizen in, waar de diepgevroren vis opgeslagen wordt. Er is geen toegang tot de vis mogelijk, derhalve worden de monsters aan boord verzameld

door personeel aan boord van de trawlers dat door IMARES is geïnstrueerd. De diepgevroren monsters worden door IMARES medewerkers opgehaald na aankomst in de haven en de monsters worden op IMARES verder verwerkt.

De lengte- en leeftijdsbemonstering lopen gelijk op bij pelagische monsters aangezien van alle monsters een complete lengteverdeling gemaakt wordt alvorens het leeftijdsmonster wordt geselecteerd.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal geplande lengte- en leeftijdsmonsters voor de pelagische bemonstering in 2009.

Lengte- en leeftijdsmonsters pelagische vis 2009				
Soort	Gebied	Aantal geplande monsters	Aantal gerealiseerde monsters	Realisatie
blauwe wijting	27.All	75	76	101%
haring	27.All	9	16	178%
haring	27.I,IIa	20	45	225%
haring	27.IV,VIIId	107	75	70%
horsmakreel	27.All	50	60	120%
horsmakreel	27.IV,VIIId	50	40	80%
makreel	27.All	39	28	72%
makreel	27.IV,VIIId	10	21	210%
roodbaars	27.all	0*	Nvt	Nvt
zilversmelten	27.All	12	12	100%
<i>totaal</i>		<i>372</i>	<i>373</i>	<i>100%</i>

De realisatie wijkt in een aantal gevallen (sterk) af van de geplande bemonstering. Deze afwijking wordt voornamelijk veroorzaakt door het "volgen" van de vloot. De monsters worden genomen aan boord van geselecteerde schepen, waardoor de locatie van de monsternamen afhankelijk is van de keuze voor de visgronden door de reder of schipper. De bemonstering volgt hiermee de vloot, waardoor er wel een goede dekking van de actuele visserijactiviteiten is, maar er soms afgeweken moet worden van de planning.

Op soortsniveau is aan het geplande aantal monsters voldaan.

Verwerking pelagisch monster (horsmakreel)

2.3.3 Marktbemonstering Noorse kreeft en garnalen

Buiten de vissoorten om, worden er ook twee soorten schaaldieren bemonsterd; Noorse kreeft en gewone garnaal. De bemonstering van deze soorten neemt ook een bijzondere positie in omdat van deze soorten geen leeftijd bepaald kan worden, maar wel sexe en in geval van vrouwelijke exemplaren de rijpheid. In deze gevallen wordt er over uitgebreide lengtemonsters gesproken.

Bemonstering vindt plaats op de afslag, waar monsters aangekocht worden voor verdere verwerking op IMARES. Onderstaande tabel geeft de geplande en gerealiseerde bemonstering voor 2009 weer.

Soort	Gebied	Aantal geplande uitgebreide lengtemonsters	Aantal geplande lengtemonsters	Aantal gerealiseerde uitgebreide lengtemonsters	Aantal gerealiseerde lengtemonsters
garnaal	27.IV,VIIId	6	24	0	23
Noorse kreeft	27.IV,VIIId	24	24	24	24

Er zijn, door onduidelijkheden in de planning, in 2009 geen uitgebreide lengtemonsters garnaal genomen. Naar aanleiding van deze onduidelijkheden zijn er maatregelen getroffen om herhaling te voorkomen. In 2010 zullen deze monsters derhalve wel worden genomen bij voldoende beschikbaarheid van monsters.

De bemonstering van Noorse kreeft leverde geen bijzonderheden op.

2.3.4 Overige activiteiten

De data van de lengte- en leeftijdmonsters voor de marktmonitoring wordt op IMARES opgeslagen in een database (FRISBE). Evenals in voorgaande jaren werd in wederom tijd besteed aan het controleren en importeren van zowel recent verkregen data als historische data in FRISBE. Dit proces is zeer tijdrovend en nog niet afgerond voor de historische data.

In 2009 is deelgenomen aan de voor dit project van belang zijnde ICES Planning Group on Commercial Discards and Biological Sampling (PGCCDBS) welke van 2 t/m 6 maart gehouden werd in Montpellier.

Alle activiteiten rondom de marktmonitoring zijn beschreven in een Handboek. Dit Handboek is in 2009 up-to-date gebracht en zal begin 2010 gepubliceerd worden.

Tijdens bemonsteringssessies in de afslagen wordt tot op heden gebruik gemaakt van papieren turflijsten. De verzamelde gegevens worden daarna op IMARES ingevoerd met behulp van eigen software. Om deze invoer stap uit het proces te halen is in 2009 een nieuw invoerprogramma ontwikkeld, genaamd LIBBIE, ter vervanging van de papieren lijsten. De software is in 2009 ook al veelbelovend getest en naar de planning is de software in het eerste kwartaal 2010 langdurig te testen en uiteindelijk de software in het tweede kwartaal in gebruik te nemen.

2.4 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

ICES-ACOM 2009. Report of the Planning Group on Commercial Catches, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS) 2-6 March 2009 Montpellier, France.
ICES CM 2009\ACOM:39

Verver, S.W., 2009. Market Sampling of Landings of Commercial Fish Species in the Netherlands in 2008. CVO rapport nr. 09.008

2.5 Notas

Verver, S.W., en L. Bolle. 2009. Verslag van de Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS). Montpellier, 2 t/m 6 maart 2009. Nota CVO/09.IMA0550/SV/cs

2.6 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties

Vries, M. de, en P. Groot. 2009. Verslag van de Workshop on age Reading of Turbot 2008 (WKART), gehouden van 24 t/m 27 juni 2008 te Oostende. Nota CVO/09.IMA0125/LB/ehw

Verver, S.W. (edt) 2010. Handboek Marktbemonstering 2009-2010 (in prep)

2.7 Vergaderingen en werkgroepen

Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling [PGCCDBS] Montpellier, Frankrijk, 2 t/m 6 maart 2009	Sieto Verver Loes Bolle
Projectgroepoverleg door projectleider met bemonsteringscoördinatoren en databeheerder Markt	Sieto Verver Jan Beintema Kees Groeneveld Gerrit Rink Ronald Bol

2.8 English summary

project title: Market sampling marine fish stocks (project number 430 12100)

project: Samples of commercial landings have been taken in fish ports in the Netherlands or obtained directly from vessels. These are analysed on biological parameters (age, length, sex, growth and maturity stage). The sampling intensity is defined by the DCR and depends on the amount of landings from the stock in the Netherlands. In 2009 the following demersal stocks were sampled for length in the North Sea-area: flounder, brill, hake, cod, red mullet, grey gurnard, tub gurnard, red gurnard, dab, megrim, haddock, plaice, sole, turbot, lemon sole, whiting, anglerfish and saithe. The following demersal stocks were sampled for age and other biological parameters: flounder, brill, cod, red mullet, tub gurnard, rays, dab, plaice, turbot and sole. In addition to the demersal sampling, also pelagic stocks were sampled. These samples were derived from fisheries throughout the Northeast Atlantic area for the following stocks: blue whiting, herring, horse mackerel, mackerel and greater argentine. In general the number of samples taken met the target set for each species.

The biological data were stored in the central database of IMARES and will mainly be used to construct age compositions for the fleet's landings in the Netherlands which are used by ICES assessment working groups in 2010 for stock assessments.

3 Bestandsopnamen op zee

Projectverslag 2009

Programmanummer en titel	Cluster WOT-05, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430 12110
Projectleider	Ing. I.J. Boois
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Agroketens en Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. D.J. van der Stelt (LNV-AKV)

3.1 Algemeen

De bestandsopnamen vormen een onderdeel van de verplichting in de DCF. De meeste bestandsopnamen worden uitgevoerd in samenwerking met visserijonderzoeksinstituten uit andere Europese landen en alle bestandsopnamen worden gecoördineerd door de International Council for the Exploration of the Sea (ICES).

De bestandsopnamen met zeegaande onderzoeksvaartuigen verschaffen visserijonafhankelijke schattingen van de jaarlijkse aanwas aan jonge vis en de hoeveelheid volwassen vis, en zijn daarom een belangrijk onderdeel van toestandsbeoordeling van een aantal commerciële zeevisbestanden. Behalve gegevens over de commerciële soorten, wordt ook informatie verzameld over alle niet-commerciële vissoorten en het macro-benthos die in de vangsten voorkomen. Hierdoor vormen de bestandsopnamen de belangrijkste informatiebron voor de bestudering van veranderingen die optreden in de mariene visfauna door bijvoorbeeld effecten van visserij of klimaatverandering.

De digitalisering van meeste gegevens die tijdens de bestandsopnamen worden verzameld, gebeurt op zee. Hiervoor is het programma Billie Turf ontwikkeld, waarin alle karakteristieken van de vis- en larvensurveys kunnen worden ingevoerd. Na iedere survey worden de met Billie Turf ingevoerde data na een controle volgens vaste procedures toegevoegd aan de centrale database op IMARES voor biologische gegevens: FRISBE. Vanuit deze database worden subsets van de gegevens vervolgens toegeleverd aan internationale databases bij ICES of aan collega-instituten om analyses van de complete datasets mogelijk te maken.

3.2 Onderdelen

3.2.1 International Bottom Trawl Survey (IBTS)

De R.V. 'Tridens' nam als coördinerend vlaggenschip deel aan de International Bottom Trawl Survey (IBTS) in de Noordzee en het Skagerrak/Kattegat gedurende de weken 5-9. Overige deelnemende landen waren Denemarken, Duitsland, Engeland, Frankrijk, Noorwegen, Schotland en Zweden. Tijdens deze survey wordt overdag de visfauna bemonsterd met een ottertrawl (GOV), en 's nachts wordt op haringlarven gevist met een planktonnet (MIK). De gegevens worden gebruikt bij de

toestandsbeoordelingen van verschillende commerciële soorten (o.a. haring, kabeljauw, schelvis, wijting) om de sterkte van de jongste jaarklassen te schatten en om de assessment te kalibreren. Daarnaast zijn de gegevens van deze bestandsopnamen belangrijk voor het onderzoek naar veranderingen in het Noordzee ecosysteem, en naar de invloed die de visserij op het ecosysteem heeft.

De survey wordt gecoördineerd door de ICES International Bottom Trawl Survey Working Group IBTSWG, welke bijeenkwam in Bergen (Noorwegen) in maart-april 2009, onder voorzitterschap van Remment ter Hofstede.

Een kopie van de Nederlandse surveygegevens is opgeslagen in de internationale Database for TRAWL Surveys (DATRAS) bij ICES in Kopenhagen en beschikbaar voor de diverse ICES (assessment) werkgroepen zoals HAWG (Herring Assessment WG), WGNSSK (WG on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak) en WGNEW (WG on Assessment of new MoU species).

Het MIK wordt net gebruikt voor het vissen op haringlarven 's nachts

3.2.2 Makreel- en Horsmakreel ei-surveys

De Noordzee en de Atlantische makreeleisurvey worden vanwege de hoge kosten eens in de drie jaar uitgevoerd. In 2008 heeft de Noordzeemakreeleisurvey plaatsgevonden en in 2010 zal de Atlantische makreeleisurvey in de Golf van Biskaje en Keltische Zee plaats vinden. In 2009 was er geen makreeleisurvey.

De verzamelde gegevens worden opgeslagen in de IMARES database FRISBE en toegevoegd aan internationale databases voor horsmakreel en makreel eisurveys welke zijn ondergebracht bij de visserijinstituten IEO (Spanje) en FRS (Schotland).

De survey wordt gecoördineerd door de ICES Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys (WGMEGS), overleg heeft in Hamburg (Duitsland) plaats gevonden in april 2009. Tijdens deze vergadering stond de planning van de 2010 survey centraal.

3.2.3 Blauwe Wijting Survey

In maart nam IMARES met de R.V. 'Tridens' gedurende 3 weken deel aan de internationale akoestische survey op blauwe wijting in het zeegebied ten westen van de Britse Eilanden. De EU participatie en financiering van deze survey zijn geregeld tussen de belangrijkste lidstaten die blauwe wijting vangen (Denemarken, Ierland, Nederland, Frankrijk, Duitsland en Spanje). De deelnemende landen zijn Noorwegen, EU (Nederland en Ierland), Rusland en de Faeröer.

Het doel van de survey is het maken van een schatting van de grootte van het bestand van blauwe wijting gedurende de paaitijd, welke wordt gebruikt als een "tuning index" in de toestandsbeoordeling van deze soort door de ICES Working Group for Widely Migrating Stocks (WGWIDE).

Door transecten te varen in het gebied wordt met behulp van echo-apparatuur de totale hoeveelheid blauwe wijting geschat. Daarnaast wordt er gevestigd met een pelagische trawl om de lengte- en leeftijdsamenstelling van de soort te bepalen. De survey is ononderbroken uitgevoerd (geen mid-cruise break), wat de resultaten ten goed is gekomen.

De Tridens heeft een op een website een [online scheepsjournaal](#) bijgehouden waarin bericht werd over de voortgang en voorlopige resultaten.

De vangstgegevens zijn opgeslagen in de IMARES database FRISBE. De akoestische data zijn toegevoegd aan een internationale database welke gehuisvest is op het visserijinstituut van de Faeröer-eilanden.

De blauwe wijting survey wordt gecoördineerd door de ICES Planning Group on Northeast Atlantic Pelagic Ecosystem Surveys (PGNAPES), welke in augustus 2009 bijeen kwam in Torshavn, Faeröer. Door het vertrek van Sytse Ybema bij IMARES is hij geen voorzitter van deze groep meer.

3.2.4 Haringsurveys

In 2009 werd in internationaal verband meegewerkt aan drie verschillende haringsurveys, de Haringlarven Surveys (IHLS), de Haring Echo Survey in de Noordzee (NHAS), en de Atlanto-Scandische Haring Survey (ASH). De IHLS en NHAS worden gecoördineerd door de ICES Planning Group for International Pelagic Surveys (PGIPS) –voorheen PGHERS-, welke in januari bijeen kwam in Aberdeen, Schotland. De ASH wordt gecoördineerd door de ICES Planning Group on Northeast Atlantic Pelagic Ecosystem Surveys (PGNAPES), welke in augustus 2009 bijeenkwam in Torshavn, Faeröer.

De vangstgegevens zijn opgeslagen in de IMARES database FRISBE, alsmede toegevoegd aan internationale databases, welke zijn ondergebracht op het Duitse visserijinstituut BFAFi (IHLS-gegevens) en het Deense visserijinstituut DTU-Aqua (in de database FISHFRAME; NHAS en ASH gegevens).

3.2.4.1 Haringlarven Surveys (IHLS)

In de Noordzee en in het Kanaal werd door de R.V. 'Tridens' een drietal larvensurveys uitgevoerd, te weten in januari, september/oktober en december. De surveys in januari en december duurden elk een week en werden in de zuidelijke Noordzee en het Kanaal uitgevoerd, de survey in het najaar nam 2 weken in beslag en vond plaats in de westelijk centrale Noordzee. Deze surveys worden in samenwerking met Duitsland uitgevoerd en geven waardevolle informatie over de jongste aanwas van het haringbestand, welke wordt gebruikt door de ICES haring assessment werkgroep (HAWG).

haringlarven

Om de kwaliteit van de gegevens te bewaken, is er een interne (IMARES) determinatieworkshop georganiseerd die door alle medewerkers die aan de identificatie van clupeidenlarven werken, is bezocht.

De gegevens van de haringlarvensurveys worden ingevoerd in Billie Turf en volgens standaardprocedure gecontroleerd en geïmporteerd in de IMARES database FRISBE.

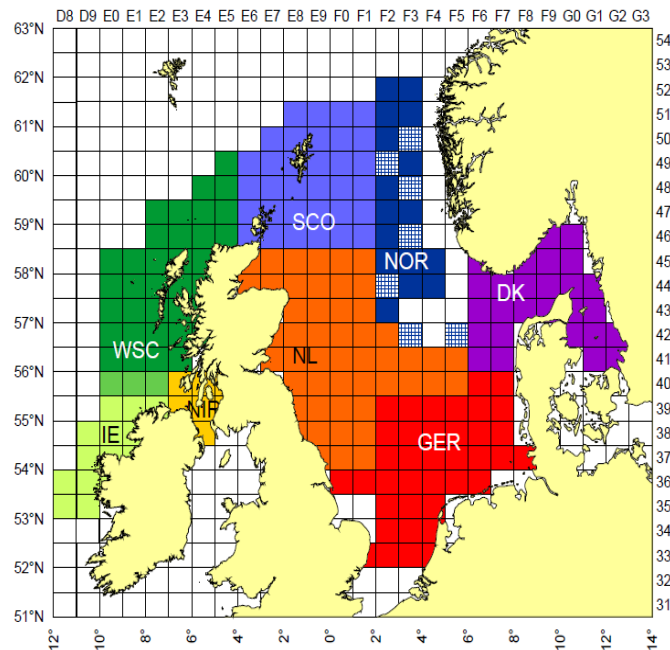
3.2.4.2 Haring Echo Survey (NHAS)

In juni/juli nam de R.V. 'Tridens' gedurende vier weken deel aan de internationale haring akoestische survey in de Noordzee.

Gedurende de eerste calibratieweek is extra aandacht besteed aan de ontwikkeling van technische werkzaamheden, de overige 3 weken is de werkelijke bestandsopname uitgevoerd. Naast Nederland nemen Schotland, Duitsland, Denemarken en Noorwegen deel aan de survey. Het doel van de survey is het maken van een schatting van de

grootte van de Noordzee haring populatie. Deze schatting wordt gebruikt als een "tuning index"

door de ICES Herring Assessment Working Group (HAWG) om de omvang van de populatie vast te stellen. Door transecten te varen in het gebied wordt met behulp van echo-apparatuur de totale hoeveelheid haring en sprot geschat. Daarnaast wordt er gevist met een pelagische trawl om de lengte-, rijpheid- en leeftijdsamenstelling van de soorten te bepalen.

Het gebied waar de haring echo survey is uitgevoerd in 2009, (IR = Celtic Explorer; NIR: Corystes; WSC: West of Scotland charter; SCO: Scotia; NOR: Johan Hjort; DK: Dana; N:= Tridens; GER: Solea).

3.2.4.3 Atlanto-Scandische Haring Survey (ASH).

In EU-verband werd in 2009 een bijdrage geleverd aan een internationale akoestische survey op Atlanto-Scandische haring (ASH). In 2009 werd deze survey uitgevoerd door de R.V. 'Dana' uit Denemarken, en één IMARES medewerker heeft hieraan gedurende de gehele periode deelgenomen. De survey levert een schatting van de omvang van het Atlanto-Scandische haring bestand op, welke wordt gebruikt bij de toestandsbeoordeling door de ICES Working Group on Widely Migrating Stocks (WGWIDE).

3.2.5 Platvissurveys

Er werden door Nederland drie verschillende platvissurveys uitgevoerd, te weten de Beam Trawl Survey (BTS), de Demersal Young Fish Survey (DYFS) en de Sole Net Survey (SNS). De surveys vinden plaats in verschillende gebieden en zijn gericht op verschillende leeftijdsgroepen van de belangrijkste commerciële soorten schol en tong.

De platvissurveys worden gecoördineerd door de ICES Working Group on Beam Trawl Surveys (WGBEAM), welke in juni 2009 bijeen kwam in La Rochelle (Frankrijk) onder voorzitterschap van Ingeborg de Boois.

De tijdens de verschillende platvissurveys verzamelde gegevens worden opgeslagen in de IMARES database FRISBE. De BTS data worden daarnaast toegevoegd aan de internationale ICES database DATRAS, welke is onderbracht bij ICES in Kopenhagen. De gegevens worden o.a. gebruikt door verschillende ICES assessment werkgroepen, waaronder de Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak (WGNSSK) en de Working Group on Crangon Fisheries and Life History (WGCRAN).

3.2.5.1 Beam Trawl Survey (BTS)

De Beam Trawl Survey (BTS) werd in de periode augustus/ september uitgevoerd, door de R.V. 'Isis' gedurende 5 weken in de zuidoostelijke Noordzee en door de R.V. 'Tridens' gedurende 4 weken door in de westelijke en centrale Noordzee. Het standaard vistuig voor beide schepen is een 8-meter boomkor. Doel van deze internationale survey is het verkrijgen van visserijafhankelijke schattingen van de dichtheid van de meest algemene (oudere) leeftijdsgroepen van tong en schol t.b.v. stock assessment. Behalve gegevens over demersale vissen, levert deze survey ook unieke gegevens over het voorkomen van macro-epibenthos in het onderzoeksgebied. De BTS wordt tevens uitgevoerd door België, Engeland en Duitsland in de Noordzee. Frankrijk voert een tongsurvey uit in de Golf van Biskaje. Engeland voert ook een BTS uit in het Kanaal en de Ierse zee. De surveys zijn niet gestandaardiseerd maar er wordt wel gezamenlijk gerapporteerd in ICES verband (WGBEAM). Sinds 2009 is er tevens een manual beschikbaar, waarin voor alle BTS surveys de werkwijze is beschreven.

In 2009 zijn op de Tridens wederom vertegenwoordigers vanuit de visserij(platvis)sector meegeevaren, wat heeft geleid tot een beter beeld van de survey bij de sector en betere communicatie tussen IMARES en de sector over de boomkorsurveys. Tevens is in week 35 een medewerker van ICES Datacentre meegeevaren om de werkzaamheden in praktijk te zien en het ondelring begrip te vergroten. Door weersomstandigheden was het niet mogelijk om de twee meest zuidelijk gelegen kwadranten te bevissen binnen de beschikbare surveyperiode.

Het eerste prioriteitsprogramma van de Isis is in 2009 volledig afgerond.

3.2.5.2 Sole Net Survey (SNS)

De Sole Net Survey (SNS) richt zich specifiek op het verkrijgen van indices voor het schatten van de omvang van de jaarklassen van tong en schol op 1-, 2- en 3-jarige leeftijd, die van belang zijn bij het opstellen van vangstprognoses. De survey werd met de R.V. 'Isis' uitgevoerd in het najaar met een 6 meter tongenkor. Wegens slechte weersomstandigheden in 2009 is de SNS in een halve week verlengd.

onderzoeksvaartuig Tridens dat ingezet wordt in het project bestandsopname op zee

3.2.5.3 Demersal Young Fish Survey (DYFS)

De Demersal Young Fish Survey (DYFS) is een internationale bestandsopname (België, Duitsland, Nederland in de zuidoostelijke Noordzee, Engeland in de zuidwestelijke Noordzee), uitgevoerd met een garnalenvistuig, gericht op garnalen en 0- en 1-jarige tong en schol in de continentale kustgebieden van de Noordzee en aangrenzende estuaria. De survey bemonstert bovendien de veranderingen in de fauna van deze gebieden. De DYFS werd uitgevoerd langs de kust van Zeeland tot Denemarken met de R.V 'Isis' (5 weken in september en oktober), in de Zeeuwse estuaria met de R.V. 'Schollebaar' (3 weken in september) en in de Waddenzee door de R.V. 'Stern' (4 weken in september en oktober). Wegens slechte weersomstandigheden in 2009 is de DYFS-Isis een halve week verlengd. Het programma is desondanks niet volledig afgerond.

3.2.6 Coördinatie

Project team Surveys Zout

In 2009 vergaderde het projectteam 'Surveys Zout' zes keer regulier, met als doel het gezamenlijk stroomlijnen van een goede uitvoering van de verschillende bestandsopnames. Behalve de voortgang en evaluatie van de surveys, werden o.a. kwaliteitsborging en aanschaf van nieuw materiaal besproken. Hiernaast heeft nagenoeg elke survey afzonderlijk een voorbespreking gehouden met alle betrokkenen (voor zover aanwezig), alsmede een nabespreking om eventuele verbeterpunten vast te stellen.

Naast de reguliere overleggen van het projectteam, is aan het begin van het jaar een bijeenkomst gehouden met degenen die verantwoordelijk zijn voor magazijnwerkzaamheden, hydrografie en database voor alle surveys met als doel om de aansturing van deze medewerkers minder gefragmenteerd te laten verlopen.

In het kader van expertise-uitwisseling zijn met een aantal andere landen afspraken gemaakt voor het uitwisselen van medewerkers op een budgetneutrale basis. Medewerkers van IMARES hebben extra akoestische experts geleverd gedurende de ASH op het Deense onderzoeksvaartuig Dana. Een Deense onderzoeker heeft een deel van de akoestische haringsurvey uitgevoerd aan boord van de Tridens. Tijdens de IBTS is een medewerker van IMARES een week meegevaren met het Zweedse onderzoeksschip 'Argos'.

ICES Werkgroepen

Alle surveys worden in internationaal verband gecoördineerd middels verschillende ICES planning- en werkgroepen. Bijgaande tabel geeft een overzicht van deze groepen, waar en wanneer ze hebben plaatsgevonden, en wie de deelnemers namens IMARES waren.

3.3 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

ICES werkgroep rapporten

ICES-LRC 2009. Report of the Planning Group of International Pelagic Surveys (PGIPS) 20–23 January 2009 Aberdeen, Scotland, UK. [ICES CM 2009/LRC:02](#) REF. TGISUR

ICES-LRC 2009. Report of the Working Group on Beam Trawl Surveys (WGBEAM) 9–12 June 2009 La Rochelle, France. [ICES CM 2009/LRC:04](#) Ref. TGISUR

- ICES-LRC 2009. Report of the Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys (WGMEGS) 20–24 April 2009 Hamburg, Germany. [ICES CM 2009/LRC:09](#) REF. TGISUR
- ICES-LRC 2009. Report of the Workshop on Mackerel and Horse Mackerel Egg Staging and Identification (WKMHMES) 5–9 October 2009 and 1–4 December 2009 IJmuiden, The Netherlands and San Sebastian, Spain. [ICES CM 2009/LRC:13](#) REF. WGISUR, WGWIDE, SCICOM
- ICES-RMC 2009. Report of the PGNAPES Scrutiny of Echograms Workshop (WKECHOSCRU) 16–18 February 2009 Bergen, Norway. [ICES CM 2009/RMC:02](#) REF. PGNAPES, SCICOM
- ICES-RMC, 2009. Report of the International Bottom Trawl Survey Working Group (IBTSWG) 30 March-3 April 2009 Bergen, Norway [ICES CM 2009/RMC:04](#) Ref SCICOM
- ICES-RMC 2009. Report of the Planning Group on Northeast Atlantic Pelagic Ecosystem Surveys (PGNAPES) 18–21 August 2009 Tórshavn, Faroe Islands. [ICES CM 2009/RMC:06](#) REF. SCICOM, ACOM
- ICES 2009. Manual for the Offshore Beam Trawl Surveys Version 1.0, June 2009 [WGBEAM MANUAL](#) 2009

IMARES en CVO rapporten

- Anon. 2009. The international acoustic survey in the Norwegian Sea in May 2009 R/V DANA Cruise No. 4/2009. DTU 0308 Togtrapport – Norske Havet
- Bolle, L.B, A. Dijkman-Dulkes, K. Groeneveld, G. Rink en M. de Vries 2009. Reisverslagen van de Demersal Fish Survey (DFS) en de Sole Net Survey (SNS) 2008. Intern Rapport 08.023
- Bolle, L.B, A. Dijkman-Dulkes, T. Pasterkamp en M. de Vries 2009. Reisverslagen van de Demersal Fish Survey (DFS) en de Sole Net Survey (SNS) 2009. Intern Rapport 09.020
- Boois, I.J., en R.A. Bol. 2009 Verslag BTS 2009. IMARES Rapport C121/09
- Damme, C.J.G. van, en K. Bakker. 2009. Haringlarvenssurveys seizoen 2008-2009: reisverslagen en resultaten. Intern Rapport 09.008
- Hofstede, R. ter, en H.J.M. Heessen 2009. Reisverslag IBTS 2009 Q1. Tridens week 5-9. WOT Surveys IBTS 439.12110.31 Intern Rapport 09.004
- Gastauer, S., S. Ybema, A.S. Couperus and C.J.G. van Damme. 2009. Use of acoustic survey data to estimate stock abundance of mackerel in the North Sea. IMARES report number 09.016
- O'Donnel, C., E. Mullins, G. Johnston.R. Saunders, S. Beattie, K. McCann, Z. Brkic1, E. O'Leary I. Oganin, V. Ignashkin, Y. Firsor J. Christian Holst, V. Anthonypillai, Ø. Tangen, J. Kristiansen, E. Meland, J.A. Jacobsen, E. Mortensen, L. Smith, M. Mohr Joensen, F. Skúvadal, S. Ybema, T. Pasterkamp, K. Bakker, J. Dalgaard Balle, S. Gastauer, S. Tribuhl, C. van Assendelft, E. Armstrong, F. Thaarup, M. Kloppman and J. O'Brien. 2009, International Blue Whiting Spawning Stock Survey Spring 2009. Working Document to PGNAPES 2009 and WGWIDE 2009
- Ybema, S. K. Bakker, T. Pasterkamp, E. Armstrong, M. Kloppmann, J Dalgaard Balle, J.O'Brien, S. Gastauer, T. Tribuhl, C. van Assendelft, F. Thaarup. 2009. Cruise report hydro acoustic survey for blue whiting (*Micromesistius poutassou*) with 11 March - 03 April 2009. R.V. "Tridens", Report number 09.007.
- Ybema, 2009. Status rapport akoestiek Anno 2008. IMARES intern rapport 09.002

Notas

- Boois, I.J., and L. Bolle. 2009. Report WGBEAM 9-12 June 2009, La Rochelle (FR). Nota CVO 09.IMA0541-lsB-lcs
- Boois, I.J., 2009. Report of the International exchange IBTS, 26-30 January 2009 on Argos. Memorandum CVO/09.IMA0595/lbB/dks

- Brunel, T. 2009. International meeting on mackerel distribution and migration in the Northeast Atlantic. Nota zonder nummer
- Couperus, A.S., 2009. Report on the Planning Group of Northeast Atlantic Pelagic Ecosystem Surveys (PGNAPES), 19-21 August 2009, Thorshavn, Faroer. Nota 09.IMA0697/Cou/mw
- Damme, C.J.G. van, 2009. Verslag van de Planning Group for International Pelagic Surveys (PGIPS) Fisheries research Services, Marine Laboratory, Aberdeen, gehouden van 20-23 januari 2009. Nota CVO/09.IMA0071/CvD/ewh
- Damme, C.J.G. van, 2009. Report on the ICES Working Group for Mackerel and Horse mackerel Egg Surveys (WGMEGS), 20-24 April 2009, at Johann Heinrich von Thünen-Institut, Hamburg, Germany. Nota CVO/09.IMA0347/CvD/lcs
- Damme, C.J.G. van, M.G. Pennock-Vos, S.V. Tribuhl & J.A.M. Weigerinck. 2009. Report on the ICES Workshop for Mackerel and Horse mackerel Egg Staging (WKMHMES), 5 – 9 October 2009, at IMARES, IJmuiden, The Netherlands and 1-4 December 2009, at AZTI, San Sebastian. Nota 09.IMA1046/CvD/mw
- Hofstede, R. ter, en H.J.M. Heessen 2009. Report of the meeting of the IBTS Working Group (Bergen, Norway, 30 March-3 April 2009). Nota CVO/09.0593/RtH/CS
- Pennock, I., S. Tribuhl, A. Dijkman, B. van Os-Koomen. 2009. Report of the international workshop on the identification of Clupeid larvae, 1-2 September 2009, IJmuiden, Netherlands Nota 09.IMA0758-IP-lcs
- Ybema, 2009. Verslag van de ICES evaluatievergadering van de internationale blauwe wijting survey 22-24 April 2009. Nota CVO/09/IMA0345.SY.CS

Reisplannen

- Bolle, L. 2009. Reisprogramma DYFS & SNS najaar 2009. 9 pp.
- Boois, I. de. 2009 Reisprogramma voor de ICES Beam Trawl Survey (BTS) 2009. 16 pp.
- Damme, C. van. 2009 Reisprogramma Haringlarven survey september 2009. 4 pp.
- Damme, C. van. 2009 Reisprogramma Haringlarven survey decmeber/januari 2009/2010. 4 pp.
- Hofstede, R. ter. 2009. Reisplan Tridens IBTS 2009. 8 pp.
- Couperus, B. 2009. Cruise plan Tridens. Hydro acoustic survey – North Sea herring 2009.

Overig

- Anon. 2009. UK 45 vist mee tijdens bestandsopname platvis. Visserijnieuws 29(31)
- Anon. 2009. UK 45 vist mee met onderzoeksvaartuigen: Vangsten vergelijken. Visserijnieuws 29(35)
- Anon. 2009. Zes keer meer schol UK 45. Extra meetplank nodig. Visserijnieuws 29(35)
- Anon. 2009. Vis zat, maar Tridens ziet die niet. Jan de Boer voor het eerst waarnemer Visserijnieuws 29(37)
- Anon. 2009. Met een gerust hart gaan slapen. Henk messemaker (68 als waarnemer: veel dingen wist ik niet Visserijnieuws 29(39)

Verwante publicaties

- Bolle, L.J., M. Dickey-Collas, J.K.L. van Beek, P.L.A. Erftemeijer, J.I.J. Witte, H.W. van der Veer and A.D. Rijnsdorp. 2009. Variability in transport of fish eggs and larvae. III. Effects of hydrodynamics and larval behaviour on recruitment in plaice. *Mar Ecol Prog Ser* 390:195-211
- Damme, C.J.G. van, L.J. Bolle, C.J. Fox, P. Fossum, G. Kraus, P. Munk, N. Rohlf, P.R. Witthames, and M. Dickey-Collas. 2009. A reanalysis of North Sea plaice spawning-stock biomass using the annual egg production method, ICES Journal of Marine Science Advance Access published June 20, 2009

Dickey-Collas, M., L.J. Bolle, J.K.L. van Beek and P.L.A. Erftemeijer. 2009. Variability in transport of fish eggs and larvae. II. Effects of hydrodynamics on the transport of Downs herring larvae. *Mar Ecol Prog Ser Vol. 390*: 183–194, 2009

Erftemeijer, P.L., J.K.L. van Beek, L.J. Bolle, M. Dickey-Collas and H.F.J. Los. 2009. Variability in transport of fish eggs and larvae I: Modelling the effects of coastal reclamation. *Mar. Ecol Prog Ser 184*:273-289

3.4 Vergaderingen en werkgroepen

Internationale coördinatie van surveys in 2009 door ICES			
Groep	Locatie en datum	Survey	Deelname IMARES
ICES Planning Group of International Pelagic Surveys (PGIPS)	Aberdeen, Schotland, UK, 20–23 januari 2009	IHLS, NHAS	Cindy van Damme
ICES International Bottom Trawl Survey Working Group (IBTSWG)	Bergen, Noorwegen, 30 maart - 3 april 2009	IBTS	Henk Heessen, Remment ter Hofstede
ICES Working Group on Beam Trawl Surveys (WGBEAM)	La Rochelle, Frankrijk, 9-12 juni 2009	BTS, DYFS, SNS	Ingeborg de Boois (chair), Loes Bolle
Working Group for Mackerel and Horse mackerel Egg Surveys (WGMEGS) at Johann Heinrich von Thünen-Institut	Hamburg, 20-24 april 2009	MEGS	Cindy van Damme
ICES Planning Group of Northeast Atlantic Pelagic Ecosystem Surveys (PGNAPES)	Torshavn, Far Oer, 18-21 augustus 2009	BWS, ASH	Bram Couperus
ICES Post-meeting blauwe wijtingsurvey	Galway, Ierland, 22-24 april 2009	BWS	Sytse Ybema

Overige meetings	
Vaartuigencommissie IJmuiden 5 augustus 2009	Henk Heessen Ingeborg de Boois Sieto Verver
Workshop on Mackerel and Horse mackerel egg staging and identification (WKMHMES) IJmuiden, 5-9 oktober 2009	Cindy van Damme
Workshop for Mackerel and Horse mackerel Egg Staging (WKMHMES) IJmuiden, 5-9 oktober 2009	Cindy van Damme Ineke Pennock-Vos Hans Wiegerinck Silja Tribuhl
Workshop for Mackerel and Horse mackerel Egg Staging (WKMHMES) San Sebastian, 1-4 december 2009	Cindy van Damme Ineke Pennock-Vos

3.5 English summary

project title: Research vessel monitoring surveys at sea (project number 430 12110)

project: In 2009, the Netherlands carried out a number of research vessel surveys to investigate the development of specific fish stocks. The surveys and the stocks they are targeting are listed in the table below. All surveys are part of the DCR and most of them were carried out in collaboration with other countries. The surveys are coordinated by ICES planning groups. The egg surveys on mackerel and horse mackerel are carried out once every three years. The next egg survey will be in 2010 in the Bay of Biscay and Celtic Sea. The other surveys are carried out on an annual basis.

There were no major difficulties with the project and only two flatfish surveys were extended to be able to complete the program. The acoustic surveys on Atlanto-Scandic herring in the Norwegian Sea and blue whiting in waters west of Ireland are EU surveys. This means that the EU is participating with one or more vessels in this international survey with on board an international crew of EU scientists. The other surveys are all national contributions to an international survey programme.

RESEARCH VESSEL SURVEYS CARRIED OUT BY THE NETHERLANDS IN 2009					
SURVEY NAME	AREA	TARGET SPECIES	SURVEY TYPE	VESSEL NAME	PERIOD
IBTS	North Sea	herring, sprat, cod, haddock, whiting, saithe, Norway pout	GOV trawl MIK (larvae) net	Tridens	Week 5-9
BTS	southern and central North Sea	adult plaice and sole	beam trawl	Isis, Tridens	Week 33-37 (Isis) and week 35-38 (Tridens)
SNS	continental coast NS	recruiting plaice and sole	beam trawl	Isis	Week 38-39
DYFS	continental coast and estuaries	juvenile plaice and sole	shrimp trawl	Schollevaar, Isis and Stern	Week 37-39 (Schollevaar), week 40-45 (Isis), week 36-40 (Stern)
ASH	Norwegian Sea	Atlanto-scandic herring and blue whiting	acoustic	Dana (Denmark)	Week 18-21
IBWS	Atlantic Ocean	blue whiting	acoustic	Tridens	Week 11-14
IHLS	North Sea and Channel	herring larvae	larvae survey	Tridens	Week 4 Week 38-39 Week 51
NHAS	North Sea	herring	acoustic	Tridens	Week 27-30

The results of the surveys are submitted to the relevant ICES assessment working groups dealing with the assessments of the stocks covered by the survey. Summary reports on the results of the survey can be found on the websites www.cvo.wur.nl and www.surveyswageningenimares.wur.nl.

4 Monitoring bijvangsten

Projectverslag 2009

Programmanummer en titel	Cluster WOT-05, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430 12130
Projectleider	ir. A.T.M. van Helmond
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Agroketens en Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. D.J. van der Stelt (LNV-AKV)

4.1 Algemeen

Onder discards wordt de bijvangst in de commerciële visserij verstaan die als ongewenst weer overboord wordt gezet. Deze bijvangst bestaat uit ondermaatse vis, vangst dat buiten het quota wordt gevangen en niet commerciële vissoorten alsmede benthos organismen. De overlevingskans van de overboord gezette vissoorten is over het algemeen zeer klein. Het verzamelen van discardgegevens vormt een onderdeel van een verplichting voor het verzamelen van gegevens vastgelegd in de Europese Verordening (Data Collection Regulation).

Sinds 2005 is tevens een verplichting ingesteld om de bijvangst van zeezoogdieren te monitoren. Het betreft hier een jaarlijkse steekproef van de bijvangsten in de pelagische vloot. De minimum omvang van de steekproef is vastgelegd in de Verordening. Er wordt jaarlijks via LNV aan de EU over de resultaten gerapporteerd.

Discardmonsters in de afslag, bemonsterd door de sector zelf.

4.2 Projectbeschrijving

4.2.1 Beschrijving onderdelen

Onderzoek naar het kwantificeren van de hoeveelheid en de samenstelling van de discards wordt gedaan in de voor Nederland belangrijkste vormen van visserij: de pelagische visserij gericht op haring, blauwe wijting, makreel en horsmakreel, de demersale boomkorvisserijen, de demersale visserij met twinrig op platvis en Noorse kreeft en de garnalenvisserij. De aantallen discards variëren per type visserij, visgrond en periode van het jaar. Ook tussen de jaren kunnen er grote verschillen bestaan. Het beleid is gericht op de hoeveelheid discards in de visserij te verminderen. Het onderzoek geeft een beeld van de hoeveelheden die gediscard worden en de mogelijke factoren die het discarden beïnvloeden. Onderzoek naar ruimtelijke en temporele spreidingpatronen van discards is hierin een belangrijk speerpunt.

Bemonstering van discards vindt plaats d.m.v. twee verschillende bemonsteringsmethode. De eerste, meer conventionele, methode gebeurt door middel van het meesturen van IMARES observers aan boord van bedrijfsschepen. Tijdens een visreis wordt door IMARES de vangst en discards per trek bemonsterd. Bij de tweede methode wordt gebruik gemaakt van zelfbemonstering door een referentievloot. Deze vloot bestaat uit een groep deelnemende schepen, die op gezette tijden discardmonsters aanlanden. Hier wordt de verantwoordelijkheid van bemonstering op zee dus bij de visser zelf gelegd. Deze discardmonsters worden uiteindelijk aan land door medewerkers van IMARES op het laboratorium uitgezocht. Het onderzoek naar discards kan alleen plaats vinden met medewerking van het bedrijfsleven. Indien geen toestemming wordt gegeven aanboord te komen kan niet aan de onderzoeksverplichting worden voldaan. In 2009 zijn geen problemen van betekenis voorgevallen, die belemmering van waarnemers aanboord tot gevolg hadden.

Onderzoek naar het kwantificeren van bijvangst van zeezoogdieren wordt gecombineerd uitgevoerd met het waarnemen van discards aan boord van de trawlers in de pelagische visserij. Medewerking van de bemanning aanboord is ook hier van essentieel belang.

4.2.2 Gebruik van de gegevens

De discardgegevens worden toegeleverd aan ICES werkgroepen die ze in een aantal gevallen gebruiken, in combinatie met soortgelijke gegevens afkomstig van andere landen, in de toestandsbeoordeling van de bestanden.

In het kader van een managementplan voor het verminderen van discards heeft Europese Commissie in juni 2008 twee visserijtypen onderworpen aan een "case-study". Doel van de studie was een onderzoek naar de technische en economische haalbaarheid van het managementplan, zoals opgesteld door de Commissie: een discardreductie van 40% in gewicht en 45% in aantal voor de Noorse kreeft visserij in de Ierse Zee in 5 jaar tijd en een discardreductie van 55% in gewicht en 60% in aantal voor de boomkorvisserij in de Noordzee in 6 jaar tijd. Gebaseerd op een eerder verschenen STECF discardrapport uit 2007 (SGMOS-07-04) zijn de twee visserijen met de hoogste discard aantallen geselecteerd: de Noorse kreeft visserij in de Ierse Zee en de boomkorvisserij in de Noordzee. Daaropvolgend, hebben de lidstaten Ierland, het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, Frankrijk, Spanje, België, Nederland en Duitsland op verzoek van de EU

discardgegevens in gevraagd 'format' aangeleverd (STECF meeting van 16 tot 20 juni in Ispra, Italië). De conclusie van het door de werkgroep geschreven rapport is dat het managementplan, zowel op technisch als economisch vlak, niet haalbaar is.

4.3 Onderdelen

4.3.1 Discards demersale visserij

In 2009 zijn 10 geplande discardreizen uitgevoerd als controle reizen in dienst van het bemonsteringsprogramma in samenwerking met de visserijsector. Er zijn 8 reizen op boomkorschepen uitgevoerd aan boord van boomkorschepen met een motorvermogen >300 PK vissend met 80-89mm maaswijdte (TBB>300PK_80-89mm), 1 reis op een twinrigger met als doelsoort Noorse kreeft (OTB_CRU) en 1 reis op een Eurokotter (Euro), een schip met een motorvermogen < 300 PK. Een overzicht van de uitgevoerde reizen wordt in de tabel hiernaast gepresenteerd. Steekproefsgewijs worden schepen geselecteerd waarop discardreizen zullen worden uitgevoerd. Omdat het niet altijd mogelijk is met een geselecteerd schip mee te gaan, wordt de selectieprocedure omschreven als quasi-random.

Op alle reizen werden discards en aanlandingen gemeten van de belangrijkste commerciële soorten zoals schol, tong, kabeljauw, wijting, schar, tarbot en griet. Verder werden van alle overige vissoorten in de discards de aantallen geteld en lengte gemeten en van benthos de aantallen geteld. Van de soorten schol, tong, schar, kabeljauw en wijting werd tevens - voor zover mogelijk - een snijmonster van de discards verzameld dat op het laboratorium werd verwerkt om de leeftijden te kunnen schatten.

Schip	Datum uit	Datum in	Metier	Opstappers
2009-D1	23-Feb	27-Feb	TBB>300PK_80-89mm	G. Rink
2009-D2	02-Mar	06-Mar	TBB>300PK_80-89mm	A. Dijkman
2009-D3	19-Apr	23-Apr	Euro	G. Rink
2009-D4	11-May	15-May	TBB>300PK_80-89mm	G. Rink
2009-D5	14-Jun	18-Jun	TBB>300PK_80-89mm	H.J. Westerink
2009-D6	12-Jul	17-Jul	OTB_CRU	G. Rink
2009-D7	03-Aug	07-Aug	TBB>300PK_80-89mm	G. Rink
2009-D8	21-Sep	25-Sep	TBB>300PK_80-89mm	H.J. Westerink
2009-D9	01-Nov	06-Nov	TBB>300PK_80-89mm	A. Dijkman
2009-D10	07-Dec	11-Dec	TBB>300PK_80-89mm	H.J. Westerink

Van alle reizen is een standaard reisverslag gemaakt met gegevens van de reis en de bevindingen uit de analyses. Deze reisverslagen zijn na afloop van de reis opgestuurd aan de schippers van de schepen. Alle verzamelde gegevens zijn opgeslagen in een centrale database.

De resultaten van de bemonstering in 2008 worden gepresenteerd in het CVO rapport nr. 10/001 "Discard sampling of the Dutch beam trawl fleet in 2008". Het rapport is aangeboden aan de

Schip	Bemonsterd in week	Metier
2009-R1	24, 28, 32, 33, 36, 42, 48-49	TBB>300PK_80-89mm/100+mm
2009-R2	14, 20, 22, 32, 35, 39, 43, 47, 50	TBB>300PK_80-89mm
2009-R3	14, 20, 22, 27, 31, 35, 39, 49, 50	TBB>300PK_80-89mm
2009-R4	17, 20, 24, 28, 33, 37, 40, 49, 50, 51	TBB>300PK_80-89mm
2009-R5	17, 20, 24, 28, 32, 36, 40, 44, 48, 51	TBB>300PK_80-89mm
2009-R6	24, 26, 30, 33	TBB>300PK_100+mm
2009-R8	14, 22, 30, 38, 46, 50	OTB_CRU
2009-R9	26, 32	OTB_DEF
2009-R10	15, 23	Euro
2009-R11	17, 20, 24, 28, 34-35, 40, 49-50	OTB_CRU/OTB_DEF/Euro
2009-R12	17, 23	Euro

stuurgroep.

In 2009 zijn 78 reizen bemonsterd door de referentievloot. De referentie vloot bestond in 2009 uit 12 commerciële visserij schepen: 5 boomkorschepen met een motorvermogen >300 PK vissend met 80-89mm maaswijdte (TBB>300PK_80-89mm), 1 boomkorschip met een motorvermogen >300 PK vissend met 100+mm maaswijdte (TBB>300PK_100+mm), 1 twinrigger vissend op Noorse kreeft (OTB_CRU), 1 twinrigger vissend op demersale vis (OTB_DEF), 2 Eurokotter (Euro), 1 schip was actief in 2 verschillende vlootsegmenten namelijk: boomkor > 300PK vissend met 80-89mm en 100+mm, 1 schip was actief in 3 verschillende vlootsegmenten, namelijk: twinrig op demersale vis, twinrig op Noorse kreeft en als boomkor < 300 PK (OTB_DEF/OTB_CRU/Euro). Een overzicht wordt in de tabel hiernaast gepresenteerd. Op het laboratorium van IMARES werden discards gesorteerd op soort en gemeten en geteld. Van de soorten schol, tong, schar, kabeljauw en wijting werd tevens - voor zover mogelijk - een snijmonster verzameld en verder verwerkt om de leeftijden te kunnen schatten.

Voorlopige resultaten van de sector-bemonstering in 2009 worden gepresenteerd in een IMARES rapport over het evaluatieoverleg in december 2009 (Helmond & Steenbergen, in prep.).

4.3.2 Discards pelagische visserij

Discardsreizen aan boord van pelagische trawlers zijn moeilijker te plannen dan reizen aan boord van boomkorschepen omdat de trawlers veelal voor langere periodes weggaan en vaak niet bekend is wanneer ze de haven binnen lopen, hoe

Schip	Datum uit	Datum in	Opstapper
2009-P1	2 jan	18 jan	T. Visser
2009-P2	5 feb	5 mrt	T. Pasterkamp
2009-P3	13 mrt	4 apr	H.J. Westerink
2009-P4	18 mrt	9 apr	M. Warmerdam
2009-P5	25 apr	16 mei	H. Wiegerinck
2009-P6	19 mei	19 jun	T. Pasterkamp
2009-P7	6 jul	26 jul	M. Warmerdam
2009-P8	31 jul	27 aug	M. Warmerdam
2009-P9	19 aug	6 sep	T. Pasterkamp
2009-P10	26 okt	4 nov	M. Warmerdam
2009-P11	27 nov	23 dec	T. Pasterkamp
2009-P12	2 dec	24 dec	D. Timmer

lang hun volgende reis zal zijn en waarheen ze gaan. Tijdens deze reizen worden naast discards tevens bijvangst van zeezoogdieren bemonsterd. In 2009 zijn alle 12 geplande reizen uitgevoerd, waarvan 6 reizen vallen onder het project "discards pelagische visserij" en 6 onder "bijvangst zeezoogdieren".

Tijdens de discardsreizen werden van de vangsten en discards de aantallen geteld en gemeten. Van de

commerciële soorten als haring, makreel, horsmakreel en blauwe wijting werden tevens snijmonsters genomen die, ofwel aan boord werden verwerkt, ofwel werden meegenomen naar het laboratorium voor verdere leeftijdsanalyse.

Van alle reizen is een standaard reisverslag gemaakt met gegevens van de reis en de bevindingen uit de analyses. Deze reisverslagen zijn na afloop van de reis opgestuurd aan de schippers van de schepen.

Resultaten van de bemonstering van de pelagische visserij over de periode 2003 – 2007 worden gepresenteerd in het CVO rapport "Discard sampling of the Dutch pelagic freezer fishery during the period 2003 - 2007". Alle resultaten van de bemonstering sinds 2003 van pelagische discardprogramma worden gepresenteerd in dit uitgebreide rapport. Resultaten van de bemonstering van de pelagische visserij

in 2008 worden gepresenteerd in het CVO rapport “Discard sampling of the Dutch pelagic freezer fishery in 2008”.

4.3.3 Bijvangst zeezoogdieren in de pelagische visserij

Het veldwerk voor het project “bijvangst zeezoogdieren” valt samen met het project “discards pelagische visserij” waarbij in 2009 alle 12 de geplande reizen zijn uitgevoerd. Voor het project “bijvangst zeezoogdieren” dient door de waarnemer toezicht worden gehouden op de bijvangst van zeezoogdieren, waarbij de verordening zich toelegt op de bijvangst van walvisachtigen. Het aantal gerapporteerde bijvangst incidenten is te laag om een betrouwbare schatting te maken van de jaarlijkse mortaliteit. De waargenomen bijvangst van 0.00 dolfijn per dag, is van dezelfde orde van grote als in 2008, 0.01 per dag. In 2009 is CVO rapport nr. 09.006 opgeleverd over de bemonstering in 2008 “Annual Report of the Netherlands to the European Commission on the implementation of Council Regulation 812/2004 on cetacean bycatch”.

4.3.4 Discards garnalenvisserij

Sinds 2009 valt ook de garnalenvisserij onder de monitoring van bijvangsten. Net als de samenwerking met de visserijsector was ook de bemonstering van garnalenkotters een nieuw onderdeel in het programma van 2009. De bemonsteringprocedures

toegepast door waarnemers aan boord van de grotere schepen op de platvisvisserij voldeden niet direct voor gebruik aan boord van de kleinere garnalenschepen. Een aangepast protocol is ontwikkeld

op basis van ervaringen opgedaan tijdens een pilotreis en de ervaringen van collega's van Bundesforschungsanstalt fur Fischerei in Duitsland.

Schip	Datum uit	Datum in	Opstapper 1	Opstapper 2
2009-D1	1 jul	2 jul	T. Leijzer	S. Verver
2009-D2	28 sep	2 okt	T. Leijzer	S. Kroupis
2009-D3	7 okt	7 okt	T. Leijzer	J. Steenberg
2009-D4	12 okt	13 okt	T. Leijzer	E. van Helmond
2009-D5	11 nov	11 nov	T. Leijzer	L. Wolfs

Van de oorspronkelijk geplande 20 reizen zijn er uiteindelijk 5 uitgevoerd. Door de combinatie van een moeizame samenwerking met de sector en lage garnalen prijzen, waardoor veel schepen aan de kant bleven, zijn de in het begin van het jaar geplande reizen niet uitgevoerd. Door lobby van productieorganisaties en gesprekken tussen onderzoekers en vissers is de situatie in de tweede helft van het jaar strek verbeterd. Toch lijkt het er op dat 20 reizen per jaar niet realistisch is. In 2010 is het aantal geplande reizen bij gesteld naar 8 per jaar.

4.4 Coördinatie en communicatie

Coördinatie tussen verschillende bemonsteringsprogramma's en terugkoppeling naar de visserij sector toe zijn twee belangrijke componenten in het programma Monitoren van Bijvangsten.

Coördinatie

Goede coördinatie tussen discard monitoringsprogramma van de verschillende Lidstaten in dezelfde gebieden biedt op de lange termijn vele voordelen. Uitwissing van data, afstemmen van bemonsteringsmethode en bemonsteringsschema's moet uiteindelijk leiden tot een meer efficiënte bemonstering, en daardoor spreiding van gegevens in tijd en ruimte. Door dezelfde data formats door te voeren wordt

uitwisseling van gegevens en het samenstellen van een internationale database gemakkelijker. In 2009 werden in een bilaterale meeting met Duitsland afspraken gemaakt met betrekking tot samenwerking in de bemonstering van de discards op Duitse en Nederlandse garnalenkotters en uitwisseling van discardgegevens over de boomkorvisserij.

Terugkoppeling

Terugkoppeling van resultaten van het discardonderzoek naar de visserijsector vergroot de betrokkenheid met de discard bemonsteringsprogramma's. Met name in het bemonsteringsprogramma voor de demersale visserij, waarvan de bemonstering van de referentievloot een belangrijk onderdeel is, worden resultaten regelmatig teruggekoppeld d.m.v. overleg met de gehele vloot of met deelnemende vissers persoonlijk. Naast meer betrokkenheid van de sector, levert dit naast data ook gedetailleerde 'visserij' informatie op over o.a. beweegredenen achter het discarden, beter inzicht in discardpatronen en hoeveelheden, verschillen tussen seizoenen en gebieden, etc. Goed overzicht van deze 'tweede informatiestroom' is belangrijk voor het discardonderzoek en uiteindelijk van belang voor het visserijbeleid. Aanpassingen van visserijpatronen in tijd en ruimte, gebaseerd op deze informatie, mogelijk in combinatie met ander onderzoek (bijvoorbeeld: ruimtelijke modelstudies, technische netaanpassingen, e.d.), kan een belangrijke bijdrage leveren aan discardvermindering en de ontwikkeling van duurzamer visserijbeleid. Eind december werd een afsluitende overeenkomst bij IMARES gehouden.

4.5 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Anon. 2009. Minutes of the Bilateral Coordination Meeting between the Netherlands and Germany on the cooperation of sampling of data in the DCF. Annex in Anon, 2009. National Programme 2009-2010. THE NETHERLANDS. (the drawing-up of the programme of the Data Collection Regulation) update for 2010
- Couperus, A.S., 2009. Annual Report of the Netherlands to the European Commission on the implementation of Council Regulation 812/2004 on cetacean bycatch. CVO report Number CVO 09.006
- Helmond, A.T.M. van, and H.M.J. van Overzee. 2009. Discard sampling of the Dutch pelagic freezer fishery in 2003-2007. CVO report 09.001
- Helmond, A.T.M. van, and H.M.J. van Overzee. 2009. Discard sampling of the Dutch Nephrops fishery in 2007-2008. CVO report 09.007
- Helmond, A.T.M. van, and H.M.J. van Overzee. 2010. Discard sampling of the Dutch beam trawl fishery in 2008. CVO report 10.001
- Helmond, A.T.M. van, and H.M.J. van Overzee. 2010. Discard sampling of the Dutch pelagic freezer fishery in 2008. In prep.
- Helmond, A.T.M. van, and J. Steenbergen. 2010. Evaluatie rapport: Sectorbemonstering, december 2009. In prep.
- ICES-ACOM 2009. Report of the Study Group for Bycatch of Protected Species (SGBYC) 19–22 January 2009 Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2009/ACOM:22](#)

4.6 Notas

- Beare, D.A., Aarts, G. and Poos, J.J. 2009. Report of the meeting of the ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak, 6 – 12 May, Copenhagen. Nota CVO/09.IMA0425/JJP/mw

4.7 Reisverslagen

Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-01, 23-27 feb.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-02, 2-6 mar.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-03, 19-23 apr.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-04, 11-15 mei.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-05, 14-18 jun.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-06, 12-17 jul.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-07, 3-7 aug.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-08, 21-25 sep.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-09, 1-6 nov.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-10, 7-11 dec.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-11, 2-18 jan.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-12, 5 feb – 5 mar.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-13, 13 mar – 4 apr.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-14, 18 mar – 9apr.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-15, 25 apr – 16 mei.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-16, 19 mei – 19 jun.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-17, 6-26 jul.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-18, 31 jul. – 27 aug.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-19, 19 aug. – 6 sep.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-20, 26 okt. – 4 nov.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-21, 27 nov. – 23 dec.
Helmond, A.T.M. van 2009 Reisverslag discardsreis 2009-22, 2-24 dec.

4.8 Verwante publicaties

Anon. 2009. Intensivering bemonstering discards. IMARES vraagt extra deelnemers. Visserijnieuws 29(49)

Aarts, G., and J.J. Poos. 2009. Comprehensive discard reconstruction and abundance estimation using flexible selectivity functions. ICES Journal of Marine Science. 66: 763 – 771.

Aarts, G.M. and A.T.M. van Helmond. 2009. Discard sampling of Plaice (*Pleuronectes platessa*) and Cod (*Gadus morhua*) in the North Sea by the Dutch demersal fleet from 2004 to 2008. IMARES Report C094/09

Beare, D.J. and A.T.M. van Helmond. 2009. Gadoids per hour caught by demersal trawl in the North Sea. Report number C59/09

Couperus, A.S., G. Aarts, J. van Giels, D. de Haan en O. van Keeken. 2009. Onderzoek naar bijvangst bruinvissen in de Nederlandse visserij. IMARES Rapport C039/09

Helmond, A. T. M. van. 2009. Joint effort lead to better discard estimates. 6th International Fisheries Observer & Monitoring Conference. Portland, maine, U.S.A.

Steenbergen, J. en B. van Marlen. 2009. Landings and discards on the pulse trawler MFV "Vertrouwen"TX68 in 2009. IMARES Report C111/09

Tulp, I., Leijzer, T. and Helmond, A.T.M. van. 2009. Overzicht Wadvisserij Deelproject A bijvangst garnalenvisserij, voortgangsrapportage. IMARES Report C127/09

4.9 Vergaderingen en werkgroepen

Study Group for Bycatch of protected species (SGBYC). Kopenhagen, 19-22 januari 2009	Bram Couperus
OSW overleg met de sector en LNV bij Productschap Vis over selfsampling discards Rijswijk. 26 maart 2009	Edwin van Helmond
6th International Fisheries Observer & Monitoring Conference Maine Portland, Verenigde Staten, 20-24 juli 2009	Edwin van Helmond Floor Quirijns
Bycatch And Discards: Management Indicators, Trends and locatiON (BADMINTON). Parijs, 12-13 november 2009	Edwin van Helmond
Evaluatie zelfbemonstering discards met de sector IJmuiden, 12 december 2009.	Edwin van Helmond Josien Steenbergen

4.10 English summary

project title: Monitoring by-catches (project number 430 12130)

project: In 2009 the bycatch monitoring programme was expanded. In total 7 métiers are monitored for bycatches and discards. The monitoring programme is part of the Data Collection Framework (DCF) implemented by the European Commission. All planned discard monitoring trips for the demersal trawl fleet (10 trips) and the pelagic freeze trawler fleet (12 trips) were carried out in 2009. Within the DCF a new self-sampling project started in 2009. In total fishermen sampled discards for 72 trips. In 2009, 12 skippers of beam trawlers and twin riggers for demersal fish and Nephrops participated. Only 5 of the planned 20 trips on shrimp trawlers were carried out in 2009. It was concluded that an observer programme sampling 20 shrimp trips per year is not achievable within the set up of the current programme. The planning for 2010 is adjusted to 8 trips per year.

5 Visserijstatistiek

Projectverslag 2009

Programmanummer en titel	Cluster WOT-05, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430 12131
Projectleider	ing. S.W. Verver
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Agroketens en Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. D.J. van der Stelt (LNV-AKV)

5.1 Algemeen

De DCF legt Lidstaten verplichtingen op ten aanzien van het verzamelen van vangst- en inspanningsstatistieken. Daarnaast moeten de Lidstaten precisieniveaus van hun bemonsteringen kunnen aangeven. Het verzamelen van deze statistieken, berekenen van precisieniveaus en de ontwikkeling van tools om aan de verplichtingen te kunnen voldoen vallen onder deze verplichtingen. Deze gegevens vormen een deel van de basis van toestandsbeoordelingen en bijvoorbeeld van een evaluatie van beleidsmaatregelen.

5.2 Projectbeschrijving

Tijdreeksen met aanvoerstatistieken geven inzicht in de omvang, verspreiding en samenstelling van de vangsten en de activiteiten van de vloot. Deze tijdreeksen zijn een belangrijke bron van informatie voor het opstellen van een toestandsbeoordeling voor beviste bestanden, alsook voor een analyse van de effecten van de visserij op het mariene ecosysteem. Gegevens over de omvang en de verspreiding in ruimte en tijd van de aanvoer en visserijinspanning van de Nederlandse vloot zijn beschikbaar uit logboekgegevens (VIRIS). Deze gegevens worden aangevuld met grootteklasse statistieken die inzicht geven in de aanvoer en verkoop per marktcategory per vissoort.

Naast het beschikbaar maken van deze gegevens voor visserijkundig onderzoek, schrijft de DCF voor dat de gegevens van de Nederlandse vloot, die door de Lidstaten moeten worden verzameld, beschikbaar moeten worden gesteld aan belanghebbende eindgebruikers. Dit betreft gegevens over de activiteiten van de vloot afkomstig via satellietmonitoring (VMS) en gegevens verzameld over de samenstelling en uitrusting van de vloot (capaciteit, vistuigen, navigatie, etc.).

Deze gegevens moeten middels een database toegankelijk zijn, bij IMARES is daarvoor de VISSTAT database beschikbaar. Bestaande gegevens worden toegevoegd aan deze database en de gegevens die vanaf 2009 beschikbaar gemaakt moeten worden, worden toegevoegd aan de database. De database zelf is al in gebruik, maar de functionaliteit wordt uitgebreid. Deze uitbreidingen richten zich op het automatiseren van het beschikbaar stellen van data voor derden, up to date houden van de database en het faciliteren van analysewerkzaamheden.

Een analyse van de betrouwbaarheid van de gegevens betreffende inspanning en aanlanding zal aan kracht winnen indien gegevens uit onafhankelijk bronnen (bijv. VMS en afslag/logboek) vergeleken kunnen worden. Inzicht in de controlewerkzaamheden van de AID, en van de administratieve marges die worden gehanteerd, zijn kritisch voor het beoordelen van de betrouwbaarheid van aanvoercijfers. Onzekerheid in gegevens dient verdisconteerd te worden in toestandsbeoordelingen, zoals de ICES werkgroepen propageren, en het is belangrijk dat er een sterkere link komt tussen toestandsbeoordeling en te documenteren veranderingen in de visserij. Alle onderdelen in dit project dienen (direct of indirect) dit doel en behoren tot de categorie strikte WOT.

5.3 Onderdelen

5.3.1 Opzet database

Binnen dit onderdeel worden de logboekgegevens (VIRIS) en categoriesamenstellingen verzameld en geïmporteerd in een door een IMARES ontworpen database (VISSTAT) voor de opslag van logboek-, satelliet- en marktgegevens.

In 2007 is het skelet van de VISSTAT database ontwikkeld in de programmeeromgeving ORACLE. Met behulp van support van ORACLE is een importprocedure voor externe gegevens ontwikkeld. In 2008 is begonnen met het vullen van de database met door LNV aangeleverde gegevens en dit proces herhaalt zich per maand om de database aan te vullen met de nieuwste gegevens.

In 2007 is met LNV een overeenkomst gesloten met betrekking tot het toezenden van gegevens voor deze database (nog niet voor VMS). Naast de primaire vangstgegevens worden ook gegevens over de samenstelling van de vangst (marktcategorieën) en prijzen verstrekt. Met LNV is een overeenkomst gesloten waarbij de vertrouwelijkheid van de gegevens wordt gewaarborgd. Naar aanleiding van deze overeenkomst wordt door het CVO een protocol ontwikkeld die toegang tot de gegevens voor verschillende gebruikersgroepen regelt en bescherming van de gegevens waarborgt. Het protocol is ook van toepassing op de database met biologische gegevens: FRISBE. Het protocol is sinds 2008 geïmplementeerd en zou per eind 2009 aflopen. Het protocol is echter direct gekoppeld aan de uitvoeringsovereenkomst WOT Visserij. Deze overeenkomst is met een jaar verlengd naar 2010. Het geldigheidsduur van het protocol is hiermee ook verlengd.

Ondanks dat er geen duidelijke verwachtingen of eisen zijn opgesteld door de EC, is de verwachting is dat met de VISSTAT database aan de Europese verplichting kan worden voldaan met betrekking tot het verstrekken van informatie op een niveau van aggregatie als in vastgelegd in de DCF.

5.3.2 VIRIS gegevens

Het databestand met vangst- en inspanningsgegevens is aangevuld met de gegevens van 2008 en lopende het jaar met data van 2009. De gegevens zijn afkomstig van de AID.

Naast de recente data, bevat de database ook historische data. Uit een analyse van een vergelijking deze data met de data die eerder al beschikbaar was op IMARES, blijken er verschillen op te treden tussen beide databronnen. Deze verschillen zijn te wijten aan updates in de officiële VIRIS data, zoals die bij de AID worden bewaard, die niet doorgevoerd zijn in de IMARES datasets. Eind 2009 is besloten een compleet nieuwe historische set te importeren in VISSTAT, zodat de AID database en de

IMARES database exact dezelfde gegevens bevatten. Deze datatransfer zal in 2010 gebeuren.

5.3.3 VMS gegevens

Binnen dit project zijn op beperkte schaal VMS gegevens verzameld. Deze gegevens zijn wettelijk beschermd en zijn momenteel nog niet standaard voor onderzoek beschikbaar. Met ingang van 2010 komen de gegevens naar verwachting wel beschikbaar voor onderzoek, conform het vereiste door de DCF. De VISSTAT database is geschikt gemaakt om VMS gegevens te kunnen opslaan en er zijn standaardprocedures ontwikkeld voor import en foutcontroles. De uitwisseling van de grote hoeveelheden data levert nog wat technische problemen op, maar naar verwachting is dit vroeg in 2010 opgelost.

5.3.4 Verzoeken database FIDAREQ

De Commissie heeft vastgelegd dat Lidstaten een database bij moeten houden waarin dataverzoeken worden opgeslagen en ook wordt bijgehouden hoe er op het verzoek gereageerd is. De informatie die moet worden opgeslagen bevat onder meer het type verzoek, datum van verzoek, de aanvrager en de datum wanneer het verzoek is afgehandeld. Dat laatste is van belang omdat er binnen 20 dagen gereageerd moet zijn.

Om aan de eis van de Commissie te voldoen, is in 2009 een database ingericht genaamd FIDAREQ (Fisheries Data Requests). Het aanvankelijke plan om een Oracle database hiervoor in te richten is gewijzigd. In plaats van het wiel opnieuw uitvinden is een kant-en-klaar systeem gekocht dat aangepast kan worden aan de wensen van IMARES. Dit systeem biedt een aanpasbare webinterface met een onderliggende MySQL database. Het systeem is eind 2009 getest en goedgekeurd. In 2010 wordt het definitief in gebruik genomen en worden de dataverzoeken van 2009 met terugwerkende kracht ingevoerd.

5.3.5 Kwadrantenstatistiek

Met het tot stand komen van de VISSTAT database is de informatie over vangsten en visserijinspanning per ICES vak benaderbaar. Het is daarom niet meer noodzakelijk om een afzonderlijke kwadrantenstatistiek te handhaven. Het blijft altijd mogelijk, als daar in de toekomst behoefte aan is, een aggregatie van deze gegevens op kwadrantbasis beschikbaar te maken.

5.3.6 Categoriestatistiek

De statistieken van de aanvoersorteringen zoals verhandeld op de Nederlandse afslagen voor 2009 zijn verzameld per visafslag en beschikbaar gemaakt in VISSTAT. Deze gegevens worden gebruikt bij de bestandsschattingen die uitgevoerd worden door ICES werkgroepen. Daarnaast worden deze gegevens in combinatie met prijsgegevens gebruikt om de waarde van de aanlandingen te kunnen berekenen.

In het verleden zijn de aanvoersorteringen van kabeljauw, schol, tong, tarbot en griet overgenomen uit de wekelijkse overzichten in Visserijnieuws. Ondanks dat de gegevens nu in VISSTAT beschikbaar zijn, is de invoer van deze gegevens doorgegaan om de opgebouwde tijdserie voort te zetten en in de toekomst een vergelijking te kunnen maken tussen beide methodieken. Ook in 2010 zullen de statistieken zoals in Visserijnieuws opgenomen nog worden ingevoerd met als doel het in stand houden van de tijdserie en het verzamelen van vergelijkingsmateriaal.

5.3.7 Kwaliteitscontrole

Dit onderdeel betreft de voorgenomen vergelijking van VMS en logboekgegevens. Er zijn testen uitgevoerd om de validiteit van de VMS gegevens te controleren en inzicht te krijgen in het aantal "miswaarnemingen" die in de dataset zitten. Deze miswaarnemingen uiten zich met name in dubbele records, vaak met verschillende koersen, posities op het land gelegen en VMS waarnemingen van schepen die niet meer als vissersschip actief zijn. De resultaten van deze analyse zijn besproken met LNV databeheerders en de AID. De uitkomsten van deze overleggen worden meegenomen in de procedures rondom import en controle van VMS gegevens. Deze procedures worden in 2010 verder ontwikkeld.

Met betrekking tot de logboek gegevens zijn er in 2008 statistische checks ontwikkeld om de integriteit van de VISSTAT database te testen. Hiermee is inzichtelijk geworden dat de importprocedures en de verwerking van de data in de database goed werken. Deze testen zijn opnieuw gebruikt ter controle van de import van oudere data. De resultaten van de checks tonen verschillen aan tussen de oudere data zoals die al op IMARES beschikbaar was versus de nieuw verkregen data van oudere jaren (zie 5.3.2)

5.3.8 Precisieniveaus

De DCF vereist van de Lidstaten dat de bemonstering van commerciële vissoorten en biologische parameters moet voldoen aan nauwkeurigheidscriteria vastgelegd in de verordening. Om de Lidstaten te assisteren bij de ontwikkeling van de berekeningsmethodieken om precisieniveaus te bepalen heeft de Commissie een project gefinancierd dat een standaardmethodiek en tool moest opleveren. Dit zo genaamde COST project is in 2009 afgerond. De bruikbaarheid hiervan is voor Nederland echter nog niet aangetoond. Om toch de vereiste precisieniveaus te kunnen verantwoorden naar de EU is, gebruikmakend van eerder bij IMARES ontwikkelde methodieken, eigen software ontwikkeld voor het berekenen van de precisieniveaus. Voor het gebruik van de COST-tools wordt in 2010 een workshop gehouden.

De berekening van precisieniveaus hangt samen met de opwerkingsmethodiek om de Nederlands data voor stock assessment werkgroepen klaar te maken. De gebruikte methodieken en software zijn up-to-date gebracht en voorzien in de eisen die er aan het huidig datagebruik en –voorziening worden gesteld. De software voor het opwerken van de data van demersale visbestanden is klaar. In 2010 wordt de software voor de pelagische bestanden ook up-to-date gebracht.

In 2009 werd tevens deelgenomen aan WKPRECISE, een ICES workshop die studie heeft gedaan naar de bronnen van varianties binnen de analyse van marktgegevens (zowel qua aanlandingen als biologische data) en daarnaast een opzet voor procedures rondom het berekenen van precisie heeft gemaakt. Daarnaast heeft de werkgroep gewerkt aan de ontwikkeling van kwaliteitsindicatoren, die aan kunnen geven hoe betrouwbaar de gegevens zijn, wederom zowel aanlandingen als biologische data, die in de toestandsbeoordelingen gebruikt worden. De uitkomsten van de workshop zijn gebruikt in de ontwikkeling van de methodiek voor precisieberekeningen op IMARES en worden tevens in internationaal verband geëvalueerd in relatie tot de functionaliteit van COST. Onderzocht wordt nog of COST in staat is om aan de gestelde procedures en methodieken van WKPRECISE voldoet.

5.4 **Rapporten, werkdocumenten en publicaties**

ICES-ACOM 2009. Report of the Workshop on Sampling Methods for Recreational Fisheries (WKSMRF) 14–17 April 2009 Nantes, France. [ICES CM 2009/ACOM:41](#) REF.PGCCDBS

ICES-ACOM 2009. Report of the Workshop on methods to evaluate and estimate the precision of fisheries data used for assessment (WKPRECISE) 8-11 September 2009. Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2009/ACOM:40](#) Ref PGCCDBS

Keeken, O. van. 2009. Overview of the Dutch recreational fisheries for ICES WKSMRF. Internal Report 09.010

Bierman, S., 2010. Report of the meeting of the Workshop on Methods to evaluate and estimate the precision of fisheries data used for assessment [WKPRECISE]Nota CVO/10.IMA018/SB/mb

5.5 **Vergaderingen en werkgroepen**

Workshop on Sampling Methods for Recreational Fisheries (WKSMRF) Nantes, Frankrijk 14–17 april 2009	Olvin van Keeken
Workshop on Methods to evaluate and estimate the precision of fisheries data for assessment (WKPRECISE) Kopenhagen, 8-11 september 2009	Stijn Bierman

5.6 English summary

project title: Fishery Statistics (project number 430 12131)

project: National log-book statistics and auction data have been imported in the dedicated VISSTAT database. The database has been adapted to enable the import of VMS data in 2009. Biological data (surveys and market sampling) are stored in a different database: FRISBE. For both database a protocol on data access is implemented in 2008 and this protocol will remain unchanged into 2010.

Progress has been made in the international development of methodology for the calculation of precision, required by the DCR for the collection of data. An analytical method for the calculation of precision of Dutch sampling procedures of the catches has been developed in the Netherlands and was applied to the market sampling of a number of species in 2009. The results have been reported to the EC. The EU COST project should provide Member States with more generic tools for precision estimates. This project finished in 2009. However, it is uncertain that the methodology can be applied directly to the Dutch sampling strategies.

6 Vis- en visserijonderzoek binnenwateren

Projectverslag 2009

Programmanummer en titel	Cluster WOT-05, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430 12120
Projectleider	dr. H.J.L. Heessen
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Agroketens en Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. F.G.E. van den Berg (LNV-AKV)

6.1 Algemeen

Het onderzoek in dit project wordt uitgevoerd voor LNV ter ondersteuning van het beheer van de zoete rijkswateren. De waarnemingenreeksen (bestandsopnamen, marktmonstering en zeldzame vissoorten) die worden uitgevoerd in het kader van de routinematige bemonsteringen van de visstand en visserij in de binnenwateren zijn in 2009 voortgezet. Het onderzoek voor LNV in de zoete rijkswateren beperkt zich tot het IJsselmeer.

Het aanvullend bemonsteringsprogramma van vissen langs de oevers van het IJsselmeer dat in 2007 en 2008 als pilot is uitgevoerd, is vanaf 2009 opgenomen in het WOT onderzoek.

Daarnaast werd in 2009 voor V&W een (passieve) bemonstering uitgevoerd van de visstand in de grote rivieren. Dit onderdeel werd voorheen in dit programma uitgevoerd en gezamenlijk gefinancierd door LNV en V&W. Gezien het belang dat LNV ook deze bemonstering hecht worden van de activiteiten hier gerapporteerd. Dit onderdeel wordt echter geheel door V&W gefinancierd en valt buiten de financiële- en capaciteitsrapportage. De actieve monitoring, die ook onderdeel van dit programma was, wordt sinds 2007 niet meer door IMARES uitgevoerd.

Diverse onderdelen van het onderzoeksprogramma in de binnenwateren zijn beïnvloed door de sluiting van de aalvisserij gedurende de maanden oktober en november. Voor de bemonstering van de diadrome vis werd door LNV ontheffing verleend. Voor de zeldzame vis werden geen data verwacht in de gesloten periode. De grootste visser die meedoet aan het project heeft doorgevist (op krabben) zodat er toch data beschikbaar zijn. Voor de marktmonstering aal en de DCF aal pilot zijn gedurende 2 maanden geen gegevens verzameld.

6.2 Onderdelen

6.2.1 Surveys IJsselmeer en Markermeer

De bestandsopnames op het IJsselmeer en Markermeer zijn ook in 2009 weer uitgevoerd met het onderzoeksvaartuig "Stern" in het najaar (6 weken in oktober - november). Het onderzoek bestaat uit een bestandsopname met de grote kuil (42 trekken), gericht op schubvissoorten, en een bestandsopname met de elektro-

stramienkor (60 trekken), gericht op aal, bot en andere schubvissoorten. In 7 kerngebieden in het IJsselmeer en Markermeer werden snijmonsters verzameld voor analyse van lengte, gewicht, geslacht, rijpheid en leeftijd.

De gegevens van de bemonsteringen van het IJsselmeer vanaf 1966 zijn ingevoerd in de IMARES database FRISBE en kunnen op een gestandaardiseerde methode worden opgewerkt.

De resultaten van het onderzoek zijn zoals elk jaar gebruikt bij de beoordeling en advisering van de visserij op in het bijzonder aal (Europees aalplan) en spiering (effecten van klimaatverandering, mede in opdracht van Rijkswaterstaat, en formalisering van criteria voor openstelling spieringvisserij). en voor het signaleren van trends in de omvang van de visstand. Daarnaast worden de gegevens ook toegepast in analytische studies van visserij-ecosysteemeffecten (interacties tussen waterbeheer, visstand, vogels en visserij).

6.2.2 Oeverbemonstering IJsselmeer

In 2007 en 2008 is een pilot-studie oeverbemonstering IJsselmeer en Markermeer uitgevoerd (Keeken et al., 2009). Binnen de IJsselmeerbemonstering werd dit deel van het ecosysteem niet eerder bemonsterd, hoewel het wel belangrijk is in het kader van de Kader Richtlijn Water. Op basis van deze pilot-studie is besloten om de bemonstering van de oeverzones van het IJsselmeer en Markermeer op te nemen in het jaarlijkse WOT onderzoeksprogramma voor de binnenwateren.

In augustus en september 2009 werden in totaal 14 locaties bevestigd met een elektroschepnet vanuit een boot en met een zegen. Alle locaties liggen rond een plaats waar een trailerhelling aanwezig is. Bij elke locatie werd de visgemeenschap waar mogelijk bemonsterd in een aantal verschillende habitats die rond het IJsselmeer en Markermeer aanwezig zijn: stenen, riet, zandoevers en vooroevers.

Alle gegevens van de bemonsteringen tot nu toe (2007-2009) zitten in de IMARES database FRISBE. De rapportage worden opgenomen in het jaarlijkse IJsselmeerrapport, hetgeen begin 2010 zal verschijnen. In augustus-september 2010 zal de oeverbemonstering wederom uitgevoerd worden.

6.2.3 Marktbemonstering IJsselmeer, Markermeer en Lauwersmeer en aanlandingsgegevens IJsselmeervisserij.

De marktbemonstering van baars en snoekbaars vindt plaats gedurende de periode dat deze vissoorten aangevoerd worden. Dit is voornamelijk in het 1e en 4e kwartaal. Van beide vissoorten, afkomstig van het IJsselmeer en Markermeer, worden monsters van aanlandingen in de afslagen doorgemeten. Alleen de afslag van Urk speelt nog een rol in deze aanlandingen aangezien er geen, of nauwelijks schubvis meer wordt aangeland in de afslagen van Enkhuizen en Stavoren. Deze worden dan ook niet meer bemonsterd. Wegens lage prijzen en slechte aanvoer wordt het verzamelen van het benodigde aantal monsters steeds moeilijker.

De aanvoer van rode aal uit het IJsselmeer en Markermeer vindt normaliter plaats in de periode april-november, de aanvoer van schieraal in de periode september-november. In de maanden oktober en november was de visserij op aal echter gesloten. In augustus en september werd de bemonsteringsintensiteit opgevoerd waardoor toch het vereiste aantal monsters kon worden verkregen.

Aanlandingsgegevens worden verzameld door Productschap Vis en aan IMARES beschikbaar gesteld voor rapportage.

6.2.4 DCR Pilot Aalbemonstering buiten het IJsselmeer en Markermeer

In het kader van het herstelplan van de EU voor aal, is Nederland verplicht maatregelen te nemen om de in het plan aangegeven doelstellingen ten aanzien van het herstel van de aalstand te realiseren. De maatregelen zijn vastgelegd in een nationale aalherstelplan. Om aan te geven in welke mate de doelstellingen zijn gerealiseerd is het noodzakelijk de ontwikkeling van de aalstand in Nederlandse wateren te volgen.

Om na te gaan hoe de hiervoor noodzakelijke bemonstering moet worden opgezet en hoe intensief de bemonstering moet zijn, is in 2009 een pilot project uitgevoerd bij een aantal visserijbedrijven in de provincie Friesland en in de Zeeuwse Delta. De bemonstering in 2009 is echter gehinderd door de sluiting van de aalvisserij in de laatste maanden van het jaar. De pilot wordt daarom in 2010 afgerond. Naar aanleiding van de resultaten van de pilot zal in 2010 een plan en begroting worden gemaakt voor een representatieve bemonstering van aal in Nederlandse wateren die vanaf 2011 wordt uitgevoerd. De verwachting is dat de kosten verbonden aan de biologische activiteiten in het aalherstelplan in de komende jaren zullen toenemen tot ongeveer 400 duizend Euro.

6.2.5 Registratie migrerende en diadrome vis IJsselmeer

Dit projectonderdeel is een samenvoeging van de eerdere activiteiten: Zeldzame Vis IJsselmeer en Diadrome Vis Waddenzee (Kornwerderzand). Het Zeldzame Vis programma bestaat uit de opkoop en analyse van bijvangsten van zalmachtigen, houting, zeeprink, fint en elft van beroepsvissers en een gedetailleerde registratie van de bijbehorende vangstinspanning. Door bedrijfsbeëindiging is het aantal meewerkende vissers afgenomen tot 4. In het kader van het Diadrome Visprogramma worden aan de Waddenzee-zijde van de Afsluitdijk in de spuikom bij Kornwerderzand door een beroepsvisser de vangsten geregistreerd in een vijftal fuiken in voor- en najaar. De rapportage over diadrome vissen in de Waddenzee is verschenen in december 2009 (Tulp et al., 2009), die over zeldzame vissen in het IJsselmeergebied verscheen in juli 2009 (Leijzer et al., 2009). Omdat alle gegevens van deze bemonsteringen beschikbaar zijn in de centrale IMARES database FRISBE, kunnen de gegevens volgens standaardmethodes worden opgewerkt.

De monitoring is door de relatief grote vangstinspanning en voldoende aantallen vangsten erg geschikt om trends in een aantal zeldzame vissoorten vast te stellen. Dit levert materiaal op voor vergelijking met andere monitoringprogramma's op het Haringvliet, in de Waddenzee, Benedenrivieren en overige zoete rijkswateren, waardoor een betere interpretatie van resultaten mogelijk wordt.

glasaal

In 2009 was de visserij op aal gesloten in oktober en november. Voor de bemonstering bij Kornwerderzand werd een ontheffing verleend waardoor de waarnemingen aan diadrome vis normaal konden plaatsvinden. De bemonstering van zeldzame vis, een monitoringsprogramma met medewerking van aalvissers, zal echter vanaf 2009 een hiaat gaan opleveren, vooral voor die soorten die met name in het najaar worden gevangen.

6.2.6 Monitoring glasaal

Ook in 2009 is de lopende bemonstering van glasaal op 12 plaatsen langs de Nederlandse kust gecontinueerd. De waarnemingen vonden plaats met een kruisnet gedurende het intrekseizoen van glasaal in de periode maart t/m mei. Alleen de locatie IJmuiden wordt door het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek zelf bemonsterd. De overige locaties worden bemonsterd door externe waarnemers (vissers of sluispersoneel van Rijkswaterstaat en Waterschappen) welke door het IMARES worden geïnstrueerd en begeleid.

Bij den Oever werd de bemonstering voorheen door sluismedewerkers van RWS-RDIJ uitgevoerd, maar deze Dienst is hiermee gestaakt. De bemonstering bij Den Oever is in 2005 uitgevoerd door uitzendkrachten die door IMARES zijn ingehuurd. De resultaten van de bemonstering laten een historisch minimum zien in 2006. De vangsten in 2009 waren iets groter dan die in 2008 maar nog altijd was er in 2009 sprake van de op twee na laagste intrek ooit. De gegevens zijn gerapporteerd aan de EIFAC/ICES aalwerkgroep, en gebruikt in diverse publicaties.

In april 2009 zijn bij Den Oever waarnemingen gedaan om te proberen de bemonstering van glasaal te verbeteren. Er zijn enkele alternatieve manieren om glasaal te vangen getest, waarbij een val die met een lichtbron werkt de beste resultaten gaf. In 2010 zal dit type val verder worden uitgetest. Dit onderzoek is gefinancierd vanuit de Kennisbasisgelden (KBWOT).

6.2.7 Surveys grote rivieren

Het MWTL (Monitoring Waterstaatkundige Toestand des Lands) onderzoek naar vis in de grote rivieren omvat een tweetal programma's: (1) een passieve monitoring waarin de vangsten in fuiken, ankerkuil of zalmsteken van een aantal beroepsvissers wordt geregistreerd en (2) een actieve monitoring in het voor- en najaar, waarin afhankelijk van het habitatype met een drie meter brede boomkor of een elektrisch schepnet wordt gevist. Deze monitoringen hebben tot doel om basisgegevens van de visstand in de zoete rijkswateren te verzamelen die vervolgens kunnen worden ingezet ten behoeve van beheers- en beleidsvragen op het gebied van bijvoorbeeld visserij, natuurbeheer en waterbeheer, meestal in het kader van afgebakende projecten. De MWTL monitoring wordt in zijn geheel gefinancierd door RWS Waterdienst.

6.2.7.1 Passieve monitoring

De jaarrapportage over 2008 van de Passieve Monitoring Zoete Rijkswateren is verschenen in maart 2009 (Wiegerinck *et al.* 2009). Alle basisdata zijn ingevoerd, gecontroleerd en beschikbaar in de centrale IMARES-database FRISBE en kunnen daarmee worden ingezet voor andere projecten en evaluaties die buiten het kader van deze jaarlijkse datarapportage vallen.

6.2.7.2 Actieve monitoring

IMARES heeft in 2006 voor het laatst de actieve monitoring van de Grote Rivieren uitgevoerd. Een nieuw contract is daarna door het RIZA afgesloten met een andere partij.

6.3 Inzet Stern

Een aantal jaren geleden is aangekondigd dat het onderzoekvaartuig Stern uit de vaart zal worden genomen. De Stern heeft in de afgelopen jaren de surveys op het

IJsselmeer en Markermeer uitgevoerd. Bij vervanging van de Stern is het noodzakelijk dat er vergelijkende visserij wordt uitgevoerd tussen de Stern het vaartuig dat de survey in de toekomst zal overnemen. In 2009 is er nog geen vergelijkende visserij geweest. In 2010 zal worden nagegaan welk schip deze taak zal kunnen overnemen. Er is echter geen vergelijkende visserij voor 2010 gepland.

6.4 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Dekker, W. 2009. Eel catches in bottom trawl surveys in the southern North Sea. Working Document to the Study Group on Anguillid Eels in Saline Waters, Göteborg Sweden, 3-5 September 2009. Working Document
- Dekker, W. 2009. Report on the eel stock and fishery in the Netherlands 2009. Working Document to WGEEL 2009
- Dekker, W. 2009. De toestand van de Nederlandse aalstand en aalvisserij in 2009. IMARES rapport C098/09
- ICES-ACOM, 2009. Report of the 2009 Session of the Joint EIFAC/ICES Working Group on Eels (WGEEL) 7–12 September 2009 Göteborg, Sweden. [ICES CM 2009/ACOM:15](#) REF. ACOM, DFC
- ICES-DFC, 2009. Report of the Study Group on Anguillid Eels in Saline Waters (SGAESAW) 16–18 March 2009 Sackville, Canada. 3–5 September 2009 Gothenburg, Sweden. [ICES CM 2009/DFC:06](#) REF. WGEEL, WGREGARDS SSGEF, SCICOM, ACOM
- Keeken, O. van, I.J. de Boois, H. Wiegerick, E. van Barneveld en T. Leijzer. 2009. Oeverbemonstering IJsselmeer – Markermeer: Resultaten 2009 & Evaluatie Pilot 2007-2008. Rapport C062/09
- Leijzer, T.B., I.J. de Boois, H.J. Westerink. 2009 Zeldzame vissen in het IJsselmeergebied Jaarrapport 2008 Rapport C068/09
- Overzee, H.M.J. van, I.J. de Boois, O.A. van Keeken, B. van Os-Koomen en J. van Willigen. 2009. Vismonitoring in het IJsselmeer en Markermeer in 2008. IMARES Rapport C029/09
- Tulp, I., I. de Boois, J. van Willigen & H.J. Westerink. 2009. Diadrome vissen in de Waddenzee: Monitoring bij Kornwerderzand 2000-2008. IMARES rapport C128/09
- Wiegerinck, J.A.M., I.J. de Boois, O.A. van Keeken & H.J. Westerink, 2009. Jaarrapportage Passieve Vismonitoring Zoete Rijkswateren: fuik- en zalmsteekregistraties in 2008. IMARES Rapport C028/09. 54 pp.

6.5 Nota's

- Dekker, W. 2009. Discussion of the Draft Eel Management Plan for Lithuania. Findings of a consultancy meeting at the Institute of Ecology of Vilnius University, Vilnius, 16-18 December 2008. Nota CVO/09/IMA007/WD/lds
- Dekker, W. 2009. Verslag van de bijeenkomsten van de ICES/EIFAC aalwerkgroep en de Workshop over aal in mariene wateren in Gotenborg Zweden in 2009. Nota CVO/09/IMA0903/WD/mb

6.6 Verwante publicaties

- Borcherding, J., Heynen, M., Jäger-Kleinicke, T., Winter, H.V., Eckman, R., 2010. Re-establishment of the North Sea houting in the River Rhine. Fisheries Management and Ecology DOI: 10.1111/j.1365-2400.2009.00710.x
- Deerenberg, C. & W. Dekker. 2009. Kennisvraag protocol voor spieringvisserij 2009. IMARES Rapport C081/09
- ICES-ACOM 2009. Workshop on Age Reading of European and American Eel (WKAREA). 20-24 April 2009. Bordeaux, France. ICES CM 2009/ACOM:48

- ICES-ACOM 2009. Manual for the Ageing of Atlantic Eel. Annex 4 to ICES-ACOM 2009. Workshop on Age Reading of European and American Eel (WKAREA). 20-24 April 2009. Bordeaux, France. ICES CM 2009\ACOM:48
- Keeken, O.A. van, J.A.M. Wiegerinck, J.A. van Willigen, H.J. Westerink, H.V. Winter & H.J.L. Heessen, 2009. Passieve vismonitoring zoete Rijkswateren: voortgangsrapportage april- november 2009. IMARES rapport C140/09. 9 pp.
- Leijzer, T.B., H.J.A. Dijkman Dulkes, J.W. van der Heul en J.A. van Willigen. 2009. Het ontwikkelen van een glasaalval ten behoeve van monitoring. IMARES Rapport C069/09
- Wiegerinck, J.A.M. I.J. de Boois, O.A. van Keeken & H.J. Westerink. 2009. Jaarrapportage Passieve Vismonitoring Zoete Rijkswateren: fuik- en zalmsteekregistraties in 2008 Rapport C028/09
- Winter, H.V. 2009. Voorkomen en gedrag van trekvissen nabij kunstwerken en consequenties voor de vangkans met vistuigen. IMARES Rapport C076/09

6.7 Vergaderingen en werkgroepen

Overleg aalherstelplan met LNV Den Haag, 4 februari 2009	Willem Dekker Tammo Bult Frans van Beek
Bespreking onderzoeksvoorstel en bezichtiging veld, Ripple Fish, Madagascar Madagascar, 16-25 januari 2009	Willem Dekker Reinier Hille Ris Lambers
Eerste bijeenkomst met de Commissie Eijsackers Utrecht, 26 januari 2009	Willem Dekker Tammo Bult Charlotte Deerenberg
Bilateraal overleg met de Commissie Eijsackers Zeist, 3 februari 2009	Willem Dekker
Tweede bijeenkomst Cie Eijsackers Utrecht, 11 februari 2009	Willem Dekker Tammo Charlotte Deerenberg
Friese Bond, pilot project vangstbemonstering Heerenveen, 20 februari 2009	Willem Dekker Olvin van Keeken Jan van Willigen
Pilot project vangstbemonstering, LNV en CvB Den Haag, 26 februari 2009	Willem Dekker Tammo bult
Tweede Kamer, Cie Landbouw, hoorzitting over aalbeheer Den haag, 11 maart 2009	Willem Dekker Tammo Bult
Riviervissers, pilot project vangstbemonstering Tiel, 23 maart 2009	Willem Dekker Olvin van Keeken Jan van Willigen
Workshop Toekomst EIFAC Den Haag, 30-31 maart 2009	Willem Dekker
Workshop Vangstregistraties, presentatie resultaten aan LNV en doelgroep Bunnik, 13 mei 2009	Willem Dekker Olvin van Keeken Tammo Bult
IDO, presentatie over decentraal beheer (door onderaannemer Vivion) Den Haag, 14 mei 2009	Willem Dekker

RWS, Rendement vistrappen en WKC's Utrecht, 26 mei 2009	Willem Dekker Erwin Winter
Pootaal uitzetten, Foppen-project, interview voor Radio 1 – filiaal Harderwijk, 12 juni 2009	Willem Dekker
RWS, Rendement vistrappen en WKC's Maastricht, 30 juni	Willem Dekker Erwin Winter
RWS, aal in benedenrivieren, ivm PCB vervuiling, algemene inleiding Rotterdam 2-juli 2009	Willem Dekker Michiel Kotterman
ICES Study Group on Anguillid Eels in Saline Waters Goteborg Zweden, 3-5 september 2009	Willem Dekker
EIFAC/ICES Working Group on Eels (WGEEL) Göteborg. Zweden, 7–12 september 2009	Willem Dekker
1st meeting EU project Pose Londen, 8-11 december 2009	Willem Dekker

6.8 English summary

project title: Monitoring fresh water stocks (project number 430 12120)

project: This project includes several sub projects, dealing with different aspects of Dutch freshwater fish stocks. IMARES monitors the large freshwater lakes: IJsselmeer and Markermeer, glass eel recruitment, and monitors diadromous, salmonid and other rare species.

The monitoring of the IJsselmeer fresh water ecosystem by a research vessel survey and a sampling programme of commercial landed fish has been continued in 2009. Landings from the IJsselmeer and Markermeer have been considerably reduced in recent years and obtaining samples from the commercial fisheries is becoming more and more difficult.

The long term glass eel recruitment has been continued in 2009.

The survey of the large rivers of the Netherlands has ended in 2007, but a sampling programme of species of river fishes covering those species not obtained by the surveys, continues till 2010.

Finally, the monitoring of the occurrence of salmonid and diadromous species in the IJsselmeer and coastal waters has been continued.

7 Monitoring schelpdierbestanden

projectverslag 2009

Programmanummer en titel	Cluster WOT-05 Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430 12080
Projectleider	Dr. J.M. Jansen
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Agroketens en Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. S. de Mol van Otterloo (LNV-AKV)

7.1 Algemeen

Het monitoren van schelpdierbestanden vormt de permanente basis voor het uitvoeren van het Nederlands beleid ten aanzien van de exploitatie van schelpdieren en de bescherming van het mariene milieu. De bestandsopnames worden gebruikt om de beperkende maatregelen voor de visserij zoveel mogelijk toe te snijden op de natuurdoelstellingen en om het resultaat van dergelijke beheersmaatregelen in de daaropvolgende jaren te onderzoeken. Deze monitoringsgegevens dienen dus met name als basis voor het inschatten van de effecten van schelpdiervisserij op het ecosysteem, waarbij de voedselreservering voor vogels één van de voornaamste overwegingen is.

In 2009 zijn de volgende bestanden geïnteriseerd:

- Amerikaanse zwaardschedes, mossels, kokkels en strandschelpen in de Voordelta en Noordzee kustzone.
- Mosselbanken in het litoraal van de Waddenzee.
- Kokkels in het litoraal van de Waddenzee, Oosterschelde, Westerschelde en Voordelta.

Tijdens de bovengenoemde inventarisaties wordt ook de bijvangst geregistreerd. Het gaat hierbij om de overige schelpdiersoorten en andere ongewervelde dieren. Aan de hand van de bijvangsten was het mogelijk om, in beperkte mate, iets te zeggen over de ontwikkeling van de Japanse oester in de Waddenzee. Het gaat hierbij grotendeels om het de oesters die geassocieerd voorkomen met het litorale en het sublitorale mosselbestand.

7.2 Bestandsopname litorale mosselbanken

Het bepalen van het areaal mosselbanken op de droogvallende platen vindt plaats in het voor- en najaar. Mosselbanken zijn eerst visueel in kaart gebracht vanuit de lucht. Vervolgens worden zoveel mogelijk banken te voet bezocht en ingemeten. Afgelopen jaar zijn bijna alle mosselbanken bezocht. Tijdens het veldbezoek loopt de onderzoeker om de mosselbank heen en meet de bank in met behulp van GPS. Aan de hand van de GPS data wordt met GIS de oppervlakte van een bank bepaald. Van het resterende areaal aan banken is een schatting gemaakt op basis van de

verkenningen vanuit de lucht en historische gegevens van voorgaande jaren. Daarnaast wordt er in het veld ook een beschrijving gemaakt van de staat waarin de bank verkeert, i.e. de mate waarin de bank versnipperd is, de dichtheid mossels op de bank en de aanwezigheid van andere organismen zoals wieren of oesters. Het veldwerk in de Waddenzee is uitgevoerd in samenwerking met adviesbureau MarinX, een aantal mosselvisserij en medewerkers van LNV.

Dit jaar zijn er verschillende nieuwe mosselzaadbanken gevonden. De bestandsopname litorale mosselbanken 2009 is gerapporteerd in Goudswaard et al. (2009). Recente waarnemingen hebben bevestigd dat een groot deel van deze nieuwe banken de najaarsstormen goed hebben doorstaan. Nu is het afwachten in hoeverre de aanhoudende vorst tot schade aan de litorale mossel(zaad)banken zal leiden. Tevens wordt verwacht dat de aanhoudende koude zal leiden tot nieuwe rekrutering, i.e. een vergroting van het areaal litorale mosselbanken in 2010.

Foto 1 Nieuwe litorale mosselbank ten zuidoosten van Texel; broedval van 2009

Ook in de Oosterschelde wordt nagegaan of er litorale mosselbanken zijn. Dit is al een aantal jaar niet het geval. Wel is er in 2009 een kleine mosselzaadbank op de droogvallende platen van de Westerschelde aangetroffen. Deze is door de opvarenden van het LNV schip de Schollevaar ingelopen en aan de database van IMARES toegevoegd.

7.3 Bestandsopname kokkels

Het doel van de jaarlijkse kokkelinventarisaties is het verkrijgen van betrouwbare bestandsschattingen op de droogvallende platen in de gehele Waddenzee, Oosterschelde en Westerschelde, en Voordelta. Hieruit wordt een schatting gemaakt van de voor vogels beschikbare hoeveelheden en tevens van het deel dat door de visserij geogst zou kunnen worden. De bemonstering wordt uitgevoerd in het

voorjaar (april-juni), aan de hand van een gestratificeerd grit. In de Waddenzee, Oosterschelde en Westerschelde worden hiervoor respectievelijk 1379, 450 en 250 monsterpunten bezocht. Het veldwerk in de Waddenzee is uitgevoerd door IMARES, geïntegreerd met bestandsopnames van litorale mosselbanken. Het veldwerk in de Westerschelde is gedaan door medewerkers van IMARES en de bemanning van de RV Schollebaar. Het veldwerk in de Oosterschelde is uitgevoerd door ambtenaren van LNV (Directie Visserij). De monsters werden in Yerseke bij IMARES afgeleverd voor bepaling van lengte en leeftijd. Het veldwerk in de Voordelta is geïntegreerd met de bestandsopnames van Amerikaanse zwaardschedes in de Nederlandse kustzone (zie verder).

De bestandsopnames van de kokkels zijn gerapporteerd in Kesteloo et al. (2009). In de lijn der verwachting is het kokkelbestand sterk gekrompen in vergelijking met 2008. Ook zijn er weinig 1-jaringen aangetroffen. De aanhoudende koude en de huidige leeftijdsopbouw van het kokkelbestand doen voorspellen wederom een sterke inkrimping van het kokkelbestand komend jaar. Hieruit volgt dat het kokkelbestand mogelijk onder een kritische grens als voedselvoorziening voor de scholeksterpopulatie. Mogelijkerwijs volgt er op de aanhoudende koude een aanzienlijke broedval in 2010.

7.4 Bestandsopnames Amerikaanse zwaardschedes

De Amerikaanse zwaardschede is een geïntroduceerde soort waarvan de populatie de laatste jaren sterk gegroeid is. Er is toenemende belangstelling voor visserij op de zwaardschede, daarnaast zijn er aanwijzingen dat eidereenden fourageren op deze

soort. In 2009 is het onderzoek in de ondiepere delen van de Voordelta (235 locaties) uitgevoerd met een gecharterd bedrijfsvaartuig, de YE42. De resterende gebieden (684 locaties) zijn geïnterpreteerd met de RV ISIS. In totaal zijn 8 vaarweken gemaakt en zijn er 887 locaties bemonsterd. De bestandsopname van de Amerikaanse zwaardschede is gerapporteerd in Goudswaard et al. (2009).

In 2009 is er een zeer sterke rekrutering van Amerikaanse zwaardschedes waargenomen. Niet alleen in de Nederlandse kustzone, maar ook langs de Belgische kust, in de Westerschelde en in de Nederlandse Waddenzee. Met name de jonge aanwas in het litoraal van de Waddenzee was opmerkelijk. Lokaal is mesheftenbroed

in dichtheden >10 000 / m² aangetroffen. Komend voorjaar zal blijken in hoeverre deze schelpdierbanken overleven.

7.5 Veiligheid

In 2009 zijn alle IMARES medewerkers die deelnemen aan de schelpdierinventarisaties op cursus geweest om te leren overleven bij calamiteiten op zee. Volgend jaar zal er geëxperimenteerd worden met een track-and-trace systeem voor medewerkers die lopend monsters nemen op de droogvallende platen.

7.6 TMAP

Geactualiseerde gegevens over de ligging en omvang van de litorale mosselbestanden zijn in de vorm van GIS-bestanden aan het Deens/Duits/Nederlands Waddenzeesecretariaat aangeleverd. Tevens is gezamenlijk met Duitse en Deense partners gewerkt aan verschillende hoofdstukken van het "Quality Status Report of the Wadden Sea".

7.7 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

Goudswaard, P.C., K.J. Perdon, J.J. Kesterloo, J.Jol, C. van Zweeden en J.M. Jansen. 2009. Mesheften (*Ensis directus*), Strandschelpen (*Spisula subtruncata*), Kokkels (*Mytilus edulis*) en Otterschelpen (*Lutraria lutraria*) in de Nederlandse kustwateren in 2009. IMARES rapport C086/09

Goudswaard, P.C., J.M. Jansen, C. van Zweeden, J.J. Kesterloo en M.R. van Stralen. 2009. Het mosselbestand en het areaal aan mosselbanken op de droogvallende platen in de Waddenzee in het voorjaar van 2009. IMARES rapport C092/09

Kesterloo, J.J., C. van Zweeden, M. Poelman en J.M. Jansen. 2009. Het kokkelbestand in de Nederlandse kustwateren in 2009. IMARES Rapport C087/09

7.8 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties

Fey, F., J. Cremer, E. Dijkman, J. Jansen, L. Roupioz (Alterra), A. Schmidt (Alterra) en N. Dankers. 2009. Development of analysis techniques for the use of aerial photograph in the monitoring of intertidal mussel beds and oyster beds. IMARES report C004/09

Mesel, I. de, C. Smit, J. Craeymeersch, J. Wijsman. 2009. Evaluatie effectiviteit gesloten gebieden in de Oosterschelde, Westerschelde en Voordelta. IMARES Rapport C015/09

Mesel, I. de, J. Wijsman, A. van Gool. 2009. Onderzoeksproject Duurzame Schelpdiervisserij (PRODUS). Deelproject 1A: Groeimetingen op percelen in de westelijke Waddenzee. Metingen jaargang 2 IMARES Rapport C024/09

Fey-Hofstede, F. en J. Jansen 2009. Pilot bruikbaarheid onderwatervideocamera voor de signalering van randeffecten op de onderzoeksvakken van PRODUS dp 3. IMARES Rapport C030/09

Fey, F., N. Dankers, A. Meijboom, P.W. van Leeuwen, H. Verdaat, M. de Jong, J. Heusinkveld, E. Dijkman en J. Cremer. 2009. Ontwikkeling van enkele mosselbanken in de Nederlandse Waddenzee; situatie 2008. IMARES Rapport C047/09

Fey, F., N. Dankers, A. Meijboom, P.W. van Leeuwen, H. Verdaat, M. de Jong, J. Heusinkveld, E. Dijkman, en J. Cremer. 2009. Ecologische ontwikkeling in een voor menselijke activiteiten gesloten gebied in de Nederlandse Waddenzee: Tussenrapportage drie jaar na sluiting (najaar 2008). Rapport C073/09

Jansen, J., M. van Stralen en C. van Zweeden. 2009. Inventarisatie van het sublitorale wilde mosselbestand in de westelijke Waddenzee in het voorjaar van 2009. IMARES Rapport C050/09

Jansen, J.M., C. van Zweeden en J. Kesteloo Hendrikse. 2009. Inventarisatie van het wilde kokkelbestand op de "Oude Wal" bij Schiermonnikoog op 26 augustus 2009. IMARES Rapport C090/09

Wijsman, J.W.M., E.B.M. Brummelhuis and A.C. Smaal. 2009. DEB model for cockles (*Cerastoderma edule*) in the Oosterschelde. IMARES Report C048/09

Jansen, J. M., F. Fey, K. J. Perdon & J. J. Kesteloo. In voorbereiding. The importance of deep burying bivalve species in the Dutch Wadden Sea.

7.9 Vergaderingen en werkgroepen

13 januari	Trilaterale bijeenkomst over mosselzaadvisserij in de internationale Waddenzee. Het doel van deze participatie was het ondersteunen van directie VIS aan de hand van de informatie uit het WOT onderzoek en het geven van advies	Jeroen Jansen
14 en 15 januari	Trilaterale bijeenkomst ten bate van het Quality Status Report of the Wadden Sea. Hierbij is bijgedragen aan de hoofdstukken over mosselzaadvisserij en sublitorale natuurwaarden	Jeroen Jansen
22 januari	Afstemmingsoverleg bij de provincie Fryslan met de vergunning verleners, handkokkelvisserij en NGO's over de bemonsteringsstrategie. Onze bijdrage bestond uit het inzicht geven in de huidige bemonsteringsstrategie in de Waddenzee en het ondersteunen van directie VIS	Jeroen Jansen

7.10 English summary

project title: Monitoring shellfish stocks (project number 430 12080)

General: The development of exploited shellfish stocks is monitored through surveys in coastal waters of the Netherlands in 2009. Two aerial surveys have been carried out prior to ground surveys. The results are used to collect information which can be used to manage shellfish fisheries and to estimate ecosystem effects of shellfish exploitation. The data, including information of non commercial species collected during the surveys, are stored in a central database at IMARES. The results have been reported and communicated. Updated information on mussel banks has been submitted to the Wadden Sea Secretariat.

Project: A quantitative inventory of littoral mussel beds (*Mytilus edulis*) in the Wadden Sea and Easter Scheldt has been carried out. This inventory is part of an integrated sampling programme also directed to cockles (*Cardium edule*). In the coastal zone a survey has been carried out to estimate the distribution and density of the Razorshell clam (*Ensis directus*, syn. *E. americanus*), a fast expanding bivalve species introduced in the North Sea in the late 1970s. Additionally, stocks of other commercial and non-commercial invertebrate species are assessed through by-catch analysis. For this survey a LNV vessel and chartered research vessel was used. Catch statistics and effort data of the shellfish industry have been updated.

8 Vrije ruimte

projectverslag 2009

Programmanummer en titel	Cluster WOT-05 Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430 12170
Projectleider	drs. F.A. van Beek
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Agroketens en Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. D.J. van der Stelt (LNV-AKV)

8.1 Algemeen

De vrije ruimte van het programma is gereserveerd voor het oplossen van knelpunten die bij de aanvang van het jaar niet waren voorzien. Ze is met name bedoeld om LNV gedurende het jaar in onvoorziene omstandigheden te kunnen blijven ondersteunen. Het aanwenden van de middelen in de vrije ruimte heeft plaats gevonden in overleg met de BC en CvT van dit programma vertegenwoordigd door de contactpersoon van LNV.

In 2009 was een bedrag van 134 k€ beschikbaar welke geheel is ingezet voor een aantal deelprojecten of activiteiten welke gedurende het jaar actueel werden.

8.2 Onderdelen

8.2.1 Evaluatie platvis managementplan

Op verzoek van LNV is in 2009 een aanvang gemaakt met het evalueren van het management plan voor schol en tong in de Noordzee. Bij deze evaluatie is ook het LEI betrokken. Voorlopige resultaten van deze evaluatie zijn besproken tijdens een EU workshop gericht op het onderwerp "Evaluaties of Management Plans". De evaluatie zal in 2010 worden afgerond en de resultaten worden opgeleverd in een aantal deelrapporten.

8.2.2 Pilot FishFrame

De DCF vereist dat er op regionaal niveau databases worden ontwikkeld om de Lidstaten te faciliteren bij het uitwisselen van gegevens en analyse van gezamenlijke gegevens. Tijdens de SGRN-09-02 meeting in Galway heeft de Cie aan de RCMs gevraagd nog in 2009 actie te ondernemen voor het opzetten en inrichten van regionale databases naar het voorbeeld van FishFrame. FishFrame is een door Deense onderzoekers ontwikkelde regionale database voor de Oostzee regio.

Naar aanleiding van het verzoek van de Cie hebben NL, BEL en Den besloten om in het 4^e kwartaal van 2010 de geschiktheid van FishFrame te testen als regionale database voor de Noordzee regio. In deze pilot studie is de gebruikersvriendelijkheid getest om gegevens (lengte-leeftijd gegevens van tong in 2008 van de

markt bemonstering) in FishFrame te laden en uit te wisselen. Tevens was voorzien in het testen van een paar eenvoudige bewerkingen van de ingeladen gegevens.

Na een fysieke kick off meeting in IJmuiden hebben de deelnemers met regelmaat onderling overleg gevoerd via SKYPE. Tijdens de werkzaamheden zijn aanzienlijke problemen geconstateerd bij het inladen van Nederlandse bemonsteringsgegevens. Ook in België liep men tegen deze problemen op. Aan een analyse van de gegevens is niet toegekomen. Hieruit kan worden geconcludeerd dat de huidige implementatie van FishFrame niet gebruiksvriendelijk genoeg voor de Lidstaten rond de Noordzee om direct te worden geïmplementeerd. De activiteiten zijn eind december afgesloten. In januari 2010 is een afsluitende vergadering gepland in Kopenhagen. Naast een evaluatie van de problemen die zijn opgetreden wordt een gezamenlijk eindrapportage gemaakt. Tevens zullen aanbevelingen worden gedaan m.b.t. het operationeel maken van regionale databases ten behoeve van de DCF. Deze zullen worden gepresenteerd tijdens een door de EC georganiseerde meeting in februari 2010.

8.2.3 Good Environmental Status (GES)

De doelstelling van de Marine Strategy Framework Directive (MSFD) is om "Good Environmental Status" (GES) te bereiken in 2020. Naar aanleiding hiervan heeft de EC (DG Environment) aan ICES gevraagd om samen met het Joint Research Centre (JCR), richtlijnen te ontwikkelen voor een GES.

Hiervoor is het volgende tijdspad gekozen: In de eerste 4 jaar moet de toestand van het marine systeem vastgesteld worden in relatie tot GES. Hiervoor is eerst een definitie van GES nodig voor een aantal descriptors, inclusief indicatoren en referentie waarden. Deze fase wordt afgesloten met de beschrijving van een gecoördineerd monitoring programma. Op grond hiervan zal dan een programma van maatregelen vastgesteld worden zodat uiteindelijk GES in 2020 behaald wordt.

De MSFD beschrijft 11 descriptors voor GES welke door een aantal Task Groups zal worden uitgewerkt. NL is gevraagd om een voorzitter (GerJan Piet, IMARES) te leveren voor de Task Group "Commercial fish and shellfish" (descriptor 3). Voor deze descriptor gelden twee criteria:

- (1) "Populations of all commercially exploited fish and shellfish are within safe biological limits" en
- (2) "exhibiting a population age and size distribution that is indicative of a healthy stock".

Voor de uitwerking zullen dus indicatoren en referentie waarden gebruikt worden die iets over deze aspecten zeggen en zo gecombineerd worden dat er een maatlat voor GES ontstaat. De evaluatie van de toestand moet dan een positie op de maatlat opleveren in relatie tot GES.

De activiteiten zijn voor het grootste deel in 2009 uitgevoerd in vrije ruimte van WOT-05.

8.2.4 Recreatieve visserij op zee

In het Nationale Programma voor de jaren 2009 en 2010, dat NL bij de EC heeft ingediend in het kader van de DCF, is om een derogatie gevraagd voor de bemonstering van de recreatieve visserij op zee. De EC heeft echter deze derogatie geweigerd en NL gesommeerd reeds in 2009 een

bemonsteringsprogramma voor het schatten van recreatieve kabeljauwvangsten op te zetten

In 2009 is een plan ontwikkeld om deze vangsten bemonsterd. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een telefonische enquête waar de activiteiten van de Nederlandse bevolking m.b.t. tot de recreatieve visserij op zee zal worden gepeild. Een gedetailleerde projectbeschrijving is gepresenteerd in het werkplan van WOT-05 Visserij, waar de activiteit als een afzonderlijk project is opgenomen.

8.2.5 Mauritanië

In de visserijovereenkomst tussen de EU en Mauritanië is opgenomen dat een gezamenlijk wetenschappelijk comité wetenschappelijk advies zal uitbrengen en aanbevelingen zal doen voor het beheer van visbestanden in de economische zone van Mauritanië. In het gebied wordt op sardinella en horsmakreel gevist door Nederlandse diepvriestrawlers. Het wetenschappelijk comité bestaat uit onderzoekers uit de EU en Mauritanië. LNV heeft IMARES gevraagd aan de jaarlijkse vergadering van het comité in Nouadhibou in Mauritanië in oktober 2009 deel te nemen.

De meeting werd bijgewoond door Thomas Brunel (IMARES). Tijdens deze meeting zijn adviezen gegeven, gebaseerd op de meest recente toestandsbeoordelingen van de bestanden. Verdere onderwerpen die aan de orde kwamen waren: de effecten van de garnalenvisserij, protocollen voor akoestische surveys, data collectie en biologische parameters. Over de resultaten van de vergadering in verslag uitgebracht aan LNV.

Tevens wordt verwacht dat in het kader van de DCF aan NL in 2010 door de EC gevraagd zal worden een bijdrage te leveren aan het verzamelen van gegevens over de visserij in dit gebied.

8.2.6 SPRFMO

Sinds een aantal jaren wordt door Nederlandse diepvriestrawlers op gevist op horsmakreel (jack mackerel) buiten de territoriale wateren van Chili en Peru. Tot 2009 was de visserij op de bestanden in dit gebied ongereguleerd. In 2009 heeft echter de South Pacific Regional Fisheries Management Organisation (SPRFMO) mandaat gekregen om de bestanden te beheren.

De maatregelen voor het beheer van de visbestanden in het gebied zullen worden gebaseerd op wetenschappelijk adviezen van een adviescomité en werkgroepen van de SPRFMO. LNV heeft IMARES gevraagd een bijdrage te leveren aan het tot stand komen van toestandsbeoordelingen van de bestanden waar de Nederlandse visserij bij is betrokken. Er moet nog veel gebeuren voordat dit mogelijk is. De gegevens waarop een dergelijke toestandsbeoordeling wordt gemaakt zijn nog niet op orde. Bovendien moet worden uitgezocht welke wetenschappelijke modellen het meest geschikt zijn voor een toestandsbeoordeling.

In november 2009 heeft Niels Hintzen (IMARES) in een van de werkgroepen in Auckland (Nieuw Zeeland) een bijdrage geleverd aan het evalueren van de modellen die kandidaat zijn om in de toekomst te worden gebruikt. Hij heeft het ICA model getest met gesimuleerde gegevens. Dit model wordt in Europa gebruikt ondermeer voor de toestandsbeoordeling van haring en makreel. In 2010 zal het worden getest op werkelijk vangstgegevens zodra deze beschikbaar zijn. Over de resultaten van de vergadering in verslag uitgebracht aan LNV.

Tevens wordt verwacht dat in het kader van de DCF aan NL in 2010 door de EC gevraagd zal worden een bijdrage te leveren aan het verzamelen van gegevens over de visserij in dit gebied.

8.3 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Brunel, T. 2009. Meeting of the Joint Scientific Comity on the Fishing Agreements between the European Union and Mauritania. October 11-13 Nouadhibou/Mauretania Nota CVO/09.IMA0855/TBr.ehw
- EU 2009. Report of the STECF Study Group on the Evaluation of Fishery Multi-annual Plans (SGMOS 09-02). 23-27 NOVEMBER, LISBON. EUR xxxxx EN
- Hintzen, N., 2009. Jack-Mackerel stock assessment simulation. Nota CVO/09.IMA1017/NH/ls
- Hintzen, H., 2009. Jack-Mackerel stock assessment simulation. Report number C123/09
- Beare, D.J. and A.T.M. van Helmond. 2009. Gadoids per hour caught by demersal trawl in the North Sea. Report number C59/09
- Poos, J.J. 2009. *Ex post* and *ex ante* evaluation of the long term management plan for sole and plaice in the North Sea (part 1) Report C114/09
- Poos, J.J. 2010. Verslag van de STECF Study Group on the Evaluation of Fishery Multi-annual Plans (SGMOS 09-02) vergadering te Lissabon, gehouden van 22-27 november 2009 Nota CVO/09.IMA0047.FvB.Ics

8.4 Vergaderingen en werkgroepen

International meeting on mackerel distribution and migration in the Northeast Atlantic Bergen, Noorwegen, 31 maart – 2 april 2009	Thomas Brunel
Kick off meeting FishFrame IJmuiden, 3 september 2009	Peter van de Kamp Jan-Jaap Poos Doug Beare
Meeting of the Joint Scientific Comity on the Fishing Agreements between the European Union and Mauritania Nouadhibou, Mauritanië, 11-13 oktober 2009	Thomas Brunel
Meeting of the Science Group of the South Pacific Regional Fisheries Management Organisation (SPRFMO) Auckland, Nieuw Zeeland, 1-4 november 2009	Niels Hintzen
Overleg Sportvisserij Nederland (Toine Aarts) Bilthoven, 3 september 2009	Martin de Graaf
Overleg TNS-NIPO (Lisanne van Thiel en Maarthe van Diepen) over opzetten enquête sportvisserij IJmuiden, 2 oktober 2009	Martin de Graaf
STECF Subgroup on the Evaluation of Management Plans (SG-MOS 09-02) Lissabon, Portugal, 23-27 november 2009	Jan-Jaap Poos David Miller Heleen Bartelings

8.5 English summary

project title: *Ad hoc* service and research (project number 430 12170)

general: This project contains a number of specific items decided to be carried out during the project year on request of the Ministry of LNV. For these unforeseen activities a small budget is allocated.

projects: The project financed a re-evaluation of the management plan for flatfish fisheries in the North Sea as adopted by the EC in 2007. Further, resources were used for starting a project on monitoring recreational fisheries by the Netherlands directed on cod in the North Sea. Also a contribution was given to international Task Groups developing of descriptors of Good Environmental Status as required by the Marine Strategy Framework Directive. Further contributions were given to stock assessment and advice for stock in Mauritanian and Pacific waters. In these waters Dutch pelagics fisheries are operational.

9 Programma management Cluster WOT-05

projectverslag 2009

Programmanummer en titel	Cluster WOT-05 Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	430 12150
Projectleider	drs. F.A. van Beek
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek IMARES
gebruiker van de resultaten	Directie Agroketens en Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. D.J. van der Stelt (LNV-AKV)

9.1 Algemeen

Het wettelijk visserijonderzoek is ondergebracht in LNV-programma WOT-05. De uitvoering van dit programma is opgedragen aan het CVO, de WOT unit van DLO voor het visserijonderzoek. De activiteiten van de WOT-unit omvatten de planning, verantwoording, aansturing en bewaking van het programma. Tevens wordt er op toegezien dat er bij de uitvoering van het programma geen belangenverstremeling kan optreden.

De door EC wettelijk verplichte dataverzameling (DCF) voor de visserij is een onderdeel van dit programma. De uitvoering van deze dataverzameling en voortgangsrapportage wordt jaarlijks vastgelegd in een door LNV in te dienen Nationaal Plan respectievelijk Technisch Rapport. Deze rapporten komen tot stand in samenwerking tussen LNV-AKV, CVO en het LEI. In 2008 is de wetgeving vernieuwd en heet nu DCF (Data Collection Framework).

Deze activiteiten zijn ondergebracht in dit project. Daarnaast zijn in dit project een aantal algemene activiteiten zoals contacten en overleg met de opdrachtgever ondergebracht.

9.2 Onderdelen

9.2.1 Management van programma WOT programma-05 Visserijonderzoek

De activiteiten in 2009 omvatten het maken van een rapportage van de voortgang van het programma in 2008 en het maken van een werkplan voor 2010. Beide rapportages kwamen tot stand in samenwerking met de projectleiders. De voortgangsrapportage kwam in februari gereed. Het werkplan voor 2010 kwam pas in november gereed. Dit is later dan normaal in verband met de deadline voor een update van het Nationaal Programma 2009-2010 voor de DCF (31 oktober 2010). De inhoud van dit Nationaal Programma wordt grotendeels in dit WOT programma uitgevoerd.

Tevens werd een begroting gemaakt voor 2010 en een financiële verantwoording van de activiteiten in 2008. De gemaakte kosten in 2008 bleven binnen de begroting. Ook de begroting voor 2010 bleef binnen het beschikbare budget.

De concept voortgangsrapportage en werkplan werden gepresenteerd aan de BC en CvT van het programma. Zowel de voortgangsrapportage als het werkplan kregen een goede beoordeling van de BC en CvT.

Verder wordt leiding gegeven aan de uitvoering van het werkplan door middel van het bewaken van de voortgang en kwaliteit van de werkzaamheden evenals het bewaken van de financiële uitputting van het programma.

Het CVO heeft een eigen certificaat. In mei werd het CVO tegelijkertijd met IMARES geaudit door DNV. Het betrof een heraudit. Bij deze beoordelingen is geconstateerd dat het CVO conform de ISO9001:2000 opereert. Het huidige certificaat is geldig tot maart 2009.

9.2.2 Management EU data collectie (DCF)

In opdracht van LNV wordt de data collectie (DCF) uitgevoerd voor de EC. De DCF is een raamwerk van Verordeningen waarin bemonsteringverlichtingen van de visserij zijn vastgelegd. LNV krijgt hiervoor een financiële bijdrage van de EC gebaseerd op begrotingen en cost statements van de DCF. Het management van de DCF kost aanzienlijk veel tijd. De nieuwe verordeningen die samen de DCF vormen zijn vrij gecompliceerd van structuur en stellen gedetailleerde eisen aan de (kwaliteit van) te verzamelen gegevens. Daarnaast heeft de EC de eisen voor de financiële rapportage van de LS opgeschreefd.

Jaarlijks moet een Nationaal Programma (NP) worden gemaakt of aangepast met een bijgaande begroting voor de komende jaren. Tevens moet een voortgangsrapportage en cost-statement worden gemaakt van het afgelopen jaar.

Ten aanzien van de voortgangsrapportage over 2008 voor de DCF (het zogenaamde Technisch Rapport) waren er geen problemen. Het rapport is door de EC geëvalueerd en van een paar bemerkingen voorzien. NL heeft een toelichting bij de bemerkingen gegeven.

Met betrekking tot het NP voor 2009-2010 ging de EC niet akkoord met de door NL aangevraagde derogatie voor de bemonstering van de recreatieve visserij op kabeljauw. Naar aanleiding van aandringen van de EC bij LNV heeft in 2009 alsnog een beperkte bemonstering van deze visserij plaatsgevonden. In oktober is een update van het NP voor 2010 aan de EC aangeboden. Hierin zijn enkele aanpassing gemaakt, waaronder e bemonstering van de recreatieve visserij op kabeljauw. Ten tijde van het tot stand komen van deze rapportage is van de Cie nog geen commentaar ontvangen op het aangepaste NP.

Er bestaat tussen NL en de EC nog steeds een verschil van mening over de in de begrotingen en cost statements te hanteren productiviteitsnorm en de hieruit volgende tarieven die in de afgelopen jaren is gebruikt. NL heeft t/m 2008 de door LNV en DLO overeengekomen norm van 1320 uur gehanteerd. De EC stond erop dat een norm van 1520 wordt gehanteerd en wordt toegepast met terugwerkende kracht t/m 2003. Tijdens een bilateraal overleg met de Cie (DG Mare) is de problematiek betreffende de productiviteitsnorm door NL ter sprake gebracht. NL heeft te kennen gegeven dat het niet met de EU opgelegde norm akkoord gaat en wees op onderhandelingen die gaande zijn tussen DLO en de EC (DG Research) over de norm. De discussie over dit onderwerp werd opgeschort afwachtende de resultaten van de onderhandelingen. DG Mare gaf aan in de regel met betrekking tot dit onderwerp de systematiek van DG Research te volgen.

Niettemin zijn op aandringen van DG Mare de cost statements vanaf 2003 aangepast op basis van tarieven uitgaande van een norm van 1520 uur. Deze herziene cost statements zijn door LNV onder voorbehoud bij de EC ingediend. Afhankelijk van de uitkomst van de onderhandeling tussen DLO en DG Research over de productiviteitsnorm zal hierop in 2010 worden teruggekomen.

In de nieuwe DCF (vanaf 2009) is de productiviteitsnorm in de Verordening opgenomen. De nieuwe norm bedraagt 210 dagen.

Over de uitbreiding van de financiële rapportage is met intensief met de Lidstaten overleg gevoerd in het Management Committee for Aquaculture and Fisheries. Een aantal Lidstaten, waaronder NL, hebben getracht de Cie te overtuigen om de financiële rapportage te vereenvoudigen. Dit is slechts ten dele gelukt.

Ten behoeve van de coördinatie van de bemonstering van discards en vangsten van de pelagische trawlers zijn tijdens een bilaterale bijeenkomst met Duitsland afspraken gemaakt. Tevens werd tijdens deze bijeenkomst een gezamenlijke visie ontwikkeld ten aanzien van toekomstige bemonstering van bestanden in verre wateren (Mauritanië en Pacific).

9.2.3 Regionale Coördinatie Meetings (RCM)

De internationale coördinatie van de DCF activiteiten tussen de LS vindt plaats in Regionale Coördinatie Meetings (RCM). Deze worden door de EC georganiseerd. Er zijn jaarlijks 5 meetings, één voor iedere regio, waarvan er twee voor Nederland van belang waren. Doel van de bijeenkomsten was het afstemmen van de uitvoering van de nationale plannen van de verschillende LS en problemen of tekortkomingen gezamenlijk op te lossen.

De Noordzee RCM kwam bijeen in Boulogne-Sur-Mer (Frankrijk) Deze vergadering werd tevens bijgewoond door de Nationale Correspondent voor de DCR (Dirk Jan van der Stelt). Sieto Verver (CVO) is t/m 2010 de voorzitter van de RCM Noordzee.

De RCM vergadering voor de Westelijke wateren vond in Cadiz (Spanje) plaats. Nederland werd in deze vergadering vertegenwoordigd door een medewerker van IMARES.

De belangrijkste onderwerpen die in de RCM ter sprake kwamen waren de voorbereidingen van het nieuwe NP voor de periode 2011-2013 welke vóór 31 maart 2010 moet worden aangeleverd en het opzetten van een regionale database voor de uitwisseling van gegevens tussen de LS.

De internationale coördinatie van de kwaliteitsboring biologische bemonstering wordt gedaan door de ICES Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling, [PGCCDBS](#). De vergadering kwam bijeen in Montpellier in maart 2009.

9.2.4 Kennisverspreiding en Communicatie

9.2.4.1 Websites

De informatie uit de DLO onderzoeksprogramma's wordt toegankelijk gemaakt via de website [Kennisonline](#), een nieuwsbrief en een elektronische newsletter. De website Kennisonline is specifiek gericht op LNV-beleidsmedewerkers. De projectgegevens en belangrijkste producten van DLO programma's zijn er op geplaatst. De nieuwsbrief KennisOnline geeft per kwartaal over het thema duurzame productie, waar dit programma onder valt, beleidsrelevant nieuws, en wordt aan beleidsmedewerkers en

belangstellenden toegezonden. Voor het onderhouden van Kennisonline wordt door Wageningen UR een bedrag op het programmabudget ingehouden.

Voor een breder publiek heeft het CVO een eigen website (www.cvo.wur.nl). Hier worden algemene informatie gegeven over het onderzoek dat wordt verricht door het CVO en de meest recente resultaten van projectonderdelen worden hierop vermeld. Deze website wordt regelmatig geactualiseerd. Op verzoek van LNV zijn ook de publicaties van het WOT onderzoek op de website geplaatst, evenals een aantal rapporten van door LNV opgedragen onderzoek.

Verder is door middel van een aantal artikelen in de vakpers, zoals Visserijnieuws, de sector en overige belangstellenden geïnformeerd over een selectie van de resultaten van het onderzoek. Naar aanleiding van de ICES beheersadviezen voor 2010 werden persberichten opgesteld en presentaties gegeven voor LNV en stakeholders.

9.3 **Rapporten, werkdocumenten en publicaties**

- Anon, 2009. National Programme 2009-2010. THE NETHERLANDS. (the drawing-up of the programme of the Data Collection Regulation) update for 2010
- Anon, 2009. Technical Report of Activity 2008. THE NETHERLANDS. (detailing the state of completion of the aims set at the time of the drawing-up of the minimum programme and of the extended programme)
- Beek, F.A. van, 2009. (edt) WOT-05 Visserijonderzoek. Voortgangsrapportage over 2008 CVO Rapport nr. CVO 09.004
- Beek, F.A. van, en S.W. Verver. 2009. Management review 2008 en kwaliteitsplan 2008 van het Centrum voor Visserijonderzoek. CVO rapport nr. 09.005.
- Beek, F.A. van, 2009. (edt) WOT-05 Visserijonderzoek. Werkafspraken en werkplan 2010. Rapport nr. CVO 09.009
- EU-2009 Report of the Regional Co-ordination Meeting for the North Sea and Eastern Arctic (RCM NS&EA). Boulogne sur Mer, France, 15-18 September 2009
- EU-2009. Report of the Regional Co-ordination Meeting for the North East Atlantic (RCM NEA) Cadiz, Spain, 29 September-2 October 2009.
- ICES-ACOM 2009. Report of the Planning Group on Commercial Catches, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS) 2-6 March 2009 Montpellier, France. ICES CM 2009\ACOM:39

9.4 **Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties**

- EU 2009. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF). Report of the Sub-group on Research Needs (SGECA/SGRN 09-01) 9-13 February 2009, BILBAO. JRC Scientific and Technical Reports [EUR xxxxx EN](#)
- EU 2009. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) Report of the Sub-group on Research Needs (SGECA/SGRN 09-02) 22-27 June 2009, GALWAY. [EUR 23982 EN - 2009](#)
- EU 2009. Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) Review of Guidelines for the National Programs and Technical Reports under the Data Collection Framework. Report of the Subgroup on Research Needs (SGECA/SGRN 09-03) Joint Subgroup on Economic Affairs (SGECA) and on Research Needs (SGRN) of the Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) 19-21 October 2009, ISPRA. JRC Scientific and Technical Reports [EUR xxxxx EN](#)
- EU 2009. Report of the Sub-group on Research Needs (SGECA/SGRN 09-04) 7-11 December 2009, Hamburg

EU 2009 Report of the 5th Liaison Meeting between the Chairs of the RCMs, the chair of ICES PGCCDBS, the chair of PGMED, the ICES representative, the Chair of SGRN and the European Commission. Brussels, 26-27 February 2009

EU 2009 Report of the 6th Liaison Meeting between the Chairs of the RCMs, the chair of ICES PGCCDBS, the chair of PGMED, the ICES representative, the Chair of SGRN and the European Commission. Hamburg, 7-11 December 2009

9.5 Notas

Beek, F.A. van, 2009. Aal bemonstering pilot. Nota CVO/09.IMA0388/FvB/lcS

Heessen, H., Verslag van de vergadering van de RCM for the North Atlantic te Cadiz, 29 september – 2 oktober 2009 Nota CVO/09.0857/HH/cs

Verver, S.W., 2009. Verslag van de 5th Liaison Meeting, Brussel 26-27 februari 2009. Nota CVO/09.IMA0176/FvB/dks

Verver, S.W., en L. Bolle. 2009. Verslag van de Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS). Montpellier, 2 t/m 6 maart 2009. Nota CVO/09.IMA0550/SV/cs

Verver, S.W., and I. de Boois. 2009. Report of the SGRN 09-04 meeting and the 6th Liaison Meeting 7-11 December, Hamburg, Germany. Nota CVO/09.IMA1080/sv/dk

9.6 Vergaderingen en werkgroepen

5th Liaison Meeting Brussel, 26-27 februari 2009.	Sieto Verver
Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS) Montpellier, Frankrijk, 2-6 maart 2009	Sieto Verver Loes Bolle
WOT-hoofden overleg met Directie DK van LNV Ede, 5 maart 2009	Frans van Beek
Begeleidingscommissie Cluster WOT-05 Visserij Den Haag, 16 maart 2009	Frans van Beek Sieto Verver
Commissie van Toezicht Cluster WOT-05 Visserij Den Haag, 24-25 maart 2009	Frans van Beek Sieto Verver
Overleg met en presentatie van CVO voor Martin Kropf IJmuiden, 3 april 2009	Frans van Beek Sieto Verver Eric Jagtman
Begeleidingscommissie DCF Den Haag 7 april 2009	Frans van Beek Sieto Verver
WOT platform Wageningen, 23 april 2009	Frans van Beek
ISO certificering DNV IJmuiden, 29 april 2009	Frans van Beek Sieto Verver
Bilateraal DCF overleg met Europees Commissie Brussel, 12 mei 2009	Frans van Beek Dirk-Jan van der Stelt
WOT platform Wageningen, 2 juli 2009	Frans van Beek

Bilateraal overleg met Duitsland in kader van DCF Den Haag, 12 augustus 2009	Frans van Beek Sieto Verver Edwin van Helmond Dirk Jan van der Stelt
RCM North Sea and Eastern Arctic Boulogne sur Mer, Frankrijk 15-18 september 2009	Sieto Verver Frans van Beek Dirk Jan van der Stelt
RCM North Atlantic Cadiz, Spanje, 29 september – 2 oktober 2009	Henk Heessen
WOT platform (oefensessie presentaties) Wageningen, 7 oktober 2009	Frans van Beek
Management Committee voor Aquaculture and Fisheries Brussel, 28 oktober 2009	Frans van Beek
Begeleidingscommissie WOT-05 Den Haag, 9 november 2009	Frans van Beek
Managementgesprek over WOT-05 Wageningen 16 november 2009	Frans van Beek
Presentatie Budget Allocatie Systeem (BAS) Wageningen, 8 december 2009	Frans van Beek
WOT werkoverleg schelpdieren Yerseke, 9 december 2009	Frans van Beek
6th Liasion Meeting Hamburg, 7-11 december 2009	Sieto Verver

9.7 English summary

project title: Co-ordination (project number 430 12150)

project: The project includes the co-ordination which is needed execute the WOT-05 programme and the WOT-unit: "Centre of Fisheries Research". These include the planning and reporting of the research programme in consultancy with project leaders and IMARES management staff. Also included in this project is the formal communication with LNV on the content of the programme through the steering Committee and the Supervising Board of the programme. More frequently, informal communication has taken place with LNV on small in-year adjustments of the working programme.

On behalf of LNV, separate planning, reporting and coordination activities are carried out in order to prepare annual National Programmes and Technical Reports for the EC, which comply with the DCF.

The project include participation in a number of international coordination meetings organised by the EU (RCM North Sea, RCM western waters) where co-ordination of data collection, methods of data collection and initiatives of quality issues takes place with other Member States.